BIBLIOTECA JUD. „PANAIT ISTRATI” BRAILA SALA DE LECTURA

Anul XXV
23
(1 048)
Sîmbătă
5 iunie
1982
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

PLENARA LĂRGITĂ A COMITETULUI CENTRAL
AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Expunerea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU

Cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră, la problemele teoretice, ideologice și activitatea politică, educativă a partidului

● Sub președinția tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, în zilele de 1 și 2 iunie, la Ateneul Român, s-au desfășurat lucrările Plenarei lărgite a Comitetului Central al Partidului Comunist Român. Întîmpinat cu vii și puternice aplauze, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU a luat cuvîntul în prima parte a lucrărilor plenarei lărgite, prezentînd o amplă expunere – apărută, miercuri 2 iunie, în presa cotidiană – expunere din care redăm capitolele I—II—VI—VII—VIII—IX—X—XI—XII.

Stimați tovarăși,

Plenara Comitetului Central al partidului dezbate problemele teoretice, ideologice și ale muncii politice, educative de formare a omului nou, făuritor conștient al socialismului și comunismului. În abordarea acestor probleme trebuie să pornim de la profundele transformări revoluționare care s-au produs în societatea românească, precum și de la marile schimbări sociale și naționale, ale raportului de forțe din viața internațională contemporană.

În spiritul concepției revoluționare despre lume și viață al socialismului științific și materialismului dialectic și istoric, este necesar să analizăm drumul parcurs de patria noastră în făurirea noii orînduiri sociale, în victoria socialismului, etapele procesului revoluționar, precum și stadiul actual în care se găsește România.

În mod deosebit trebuie să analizăm cum s-au dezvoltat forțele de producție, care este stadiul actual al economiei românești și locul ei în economia mondială.

În același timp, este necesar să analizăm structura și relațiile sociale, proprietatea asupra mijloacelor de producție, modul de producție și de repartiție a produsului social și a venitului național.

Se impune să avem permanent în vedere că modul de gîndire, conștiința socială, gradul de dezvoltare a științei, învățămîntului și culturii sînt determinate de baza materială a societății, de modul de producție și de repartiție a bunurilor materiale.

În același timp, conștiința socială, știința, învățămîntul și cultura, activitatea ideologică și politico-educativă au un rol important în dezvoltarea forțelor de producție. Ambele laturi de activitate condiționîndu-se reciproc și într-o unitate dialectică, asigură progresul continuu al societății, ridicarea bunăstării poporului, întărirea independenței și suveranității patriei. **(Aplauze puternice).**

I

Rolul forțelor de producție și al concepției revoluționare despre lume și viață în perfecționarea organizării vieții sociale

După cum se știe, istoria omenirii, deci și istoria poporului român, este istoria dezvoltării forțelor de producție și a relațiilor sociale, istoria luptelor de clasă, a luptelor împotriva asupririi și dominației străine, pentru eliberare națională și dezvoltare de sine stătătoare, istoria înfruntării continue între vechi și nou. În același timp istoria omenirii este jalonată de relațiile dintre diferite popoare și state, de formarea și apoi dispariția unor imperii, de lupta popoarelor pentru apărarea ființei proprii, a ființei lor naționale.

De-a lungul mileniilor s-au succedat mai multe moduri de producție, mai multe orînduiri sociale. În toate aceste orînduiri, lupta de clasă și — în formele corespunzătoare fiecărei etape — lupta împotriva subjugării străine, pentru eliberarea națională, deci lupta împotriva exploatării sociale și a asupririi naționale a constituit forța motrice a transformărilor revoluționare, a progresului omenirii.

Fiecare mod de producție și orînduire socială își are modul său de gîndire și conștiință socială. După epoca comunismului primitiv, de la orînduirea sclavagistă și pînă la capitalism, concepțiile despre lume și viață ale claselor dominante au urmărit totdeauna să justifice formele de proprietate, de producție și repartiție bazate pe împărțirea societății în clase de proprietari și clase lipsite de mijloace de producție, în asupritori și asupriți, să justifice exploatarea și asuprirea maselor populare.

În același timp, clasele asuprite și-au elaborat propriile concepții teoretice și ideologice despre lume și viață care, corespunzător fiecărei orînduiri sociale, le-au luminat calea în lupta revoluționară pentru înlăturarea nedreptăților sociale, pentru o societate nouă, mai dreaptă și mai bună.

După cum este bine cunoscut, în toate orînduirile sociale de pînă acum au existat și s-au manifestat o serie de legități generale valabile pentru întreaga societate, care au contribuit la dezvoltarea și afirmarea conștiinței comune a popoarelor, a națiunilor, la dezvoltarea generală a științei și culturii, a conștiinței umane. Dar întotdeauna acestea au fost folosite de clasele exploatatoare în scopuri proprii, pentru a-și întări și menține dominația asupra celorlalte clase sociale, asupra maselor populare.

Odată cu apariția clasei muncitoare pe scena istoriei s-a dezvoltat o concepție nouă, revoluționară, privind organizarea societății, a relațiilor sociale, trecerea la o orînduire fără clase asupritoare, a dreptății sociale și naționale.

Se poate spune că, pentru prima dată, în orînduirea socialistă, îndeosebi în comunism, se creează condiții pentru formarea unei concepții teoretice și ideologice unitare despre lume și viață. Dar și în socialism, probabil și în comunism, concepția teoretică și ideologică va fi în continuă transformare, în raport de dezvoltarea forțelor de producție, a nivelului de cunoaștere științifică. Dispariția claselor sociale, a inegalității sociale și naționale, realizarea unei societăți a egalității sociale și naționale asigură baza materială și socială pentru o concepție unitară despre lume și viață. Dar această posibilitate trebuie transformată în realitate prin dezvoltarea economico-socială și prin activitatea ideologico-teoretică a partidului revoluționar pentru înlăturarea vechilor stări de lucruri, ca și a concepțiilor teoretice, ideologice, care s-au dezvoltat de-a lungul mai multor orînduiri sociale. Trebuie să avem permanent în vedere că lupta împotriva vechilor concepții despre lume și viață și afirmarea concepției revoluționare materialist-dialectice presupun un proces de lungă durată. Activitatea teoretică, ideologică și politico-educativă a partidului se desfășoară în condițiile înfruntării aprige dintre noua concepție și vechile stări de lucruri. Partidul revoluționar, forțele progresiste, clasa muncitoare — în calitate de clasă conducătoare a societății —, trebuie să-și îndeplinească în cele mai bune condiții răspunderea istorică atît în dezvoltarea forțelor de producție, în făurirea relațiilor de producție, cît și în afirmarea în întreaga societate a concepției revoluționare materialist-dialectice despre lume și viață.

Lupta permanentă dintre vechi și nou va continua să se manifeste și în comunism și va constitui forța motrice a progresului societății omenești. Legea dialectică a luptei contrariilor, contradicțiile se manifestă și în socialism și se vor manifesta, fără îndoială, într-o formă sau alta, și în societatea comunistă. Contradicții există și vor continua să apară în orice societate. Ele nu se pot soluționa printr-o atitudine de negare, ci prin studierea și înțelegerea cauzelor ce le generează și, pe această bază, prin acțiunea conștientă pentru înlăturarea vechilor stări de lucruri și promovarea cutezătoare a noului. Numai astfel se poate asigura crearea societății comuniste, numai astfel omenirea va putea merge spre o societate fără asupritori. **(Aplauze puternice).** Cu totul nou în comunism este faptul că dispar clasele antagoniste, clasele sociale în vechiul înțeles, se creează condițiile soluționării contradicțiilor prin activitatea conștientă a forțelor sociale, a oamenilor, în interesul întregii societăți, al libertății și dreptății sociale, al bunăstării materiale și spirituale a tuturor membrilor societății.

Crearea condițiilor pentru afirmarea unei concepții unitare teoretice, ideologice, despre lume și viață, nu trebuie înțeleasă în sensul îngust al uniformizării, al acceptării fără discuție a unei teze sau alteia. Afirmarea unei concepții unitare presupune neapărat o luptă permanentă între diferite teze și concepții despre organizarea mai bună a forțelor de producție, a relațiilor sociale, a vieții maselor populare ; desigur, aceasta va fi o luptă bazată pe relații de producție unitare, precum și pe dezvoltarea științei și culturii, a cunoașterii umane, care va deschide permanent noi și noi căi de perfecționare a vieții și relațiilor sociale.

În această concepție revoluționară, materialist-dialectică și istorică, trebuie să privim și dezvoltarea poporului român și stadiul actual în care se găsește patria noastră socialistă.

II

Cunoașterea istoriei milenare a poporului român, a luptei sale pentru afirmarea ființei proprii, pentru libertate socială și națională, pentru independență și unitate — fundament al activității ideologice, al educației patriotice, socialiste a maselor

Stimați tovarăși,

Istoria milenară a poporului român, ca dealtfel a tuturor popoarelor, este istoria dezvoltării forțelor de producție, a producerii și perfecționării uneltelor de muncă, ce au determinat unirea și organizarea oamenilor în grupe și formațiuni statale, pînă la statul centralizat al dacilor, sub Burebista, și apoi, corespunzător diferitelor epoci, pînă la orînduirea capitalistă și trecerea la făurirea s[illegible] socialiste.

După cum se știe, civil[illegible] a cunoscut o puternică în[illegible] de

Continuare în pag. a 2-a

CONȘTIINȚA UNEI EPOCI

Prin vasta sa arie problematică, prin spiritul profund analitic și in același timp deschis, vizionar, Expunerea secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, rostită în cadrul plenarei lărgite a Comitetului Central se constituie, fără îndoială, într-un eveniment de referință. Într-un document-program de o excepțională importanță teoretică și practică pentru toate domeniile de activitate, în consens cu istoria și evoluția însăși a societății românești, cu datele și accentele la zi, ca și în perspectivă, ale edificării noastre socialiste.

Această expunere este un document ideologic, în primul rînd. Sînt analizate principalele perioade istorice ale existenței noastre naționale și subliniate concluziile pe care istoria le așează la temelia construcției noii societăți. Este stabilit rolul și locul partidului în lupta poporului pentru independență și suveranitate și se fac precizări în ceea ce privește raportul dintre istoria partidului și istoria națiunii într-o viziune dialectică, unitară, care va putea sta la baza unor studii și activități teoretice de cel mai larg interes. De fapt intreaga problematică abordată în această expunere are un caracter prin excelență ideologic și vizează toate laturile edificării noii societăți, de la rolul forțelor de producție și al concepției revoluționare despre lume și viață și pînă la rolul de fapt al conștiinței noi, revoluționare, care guvernează orice acțiune pe care o întreprindem în contemporaneitate și ne justifică în bătălia pentru progres și civilizație. Între acești doi poli — realitate și conștiință — se înscrie de fapt întregul demers al secretarului general al partidului, dezvoltînd pe de o parte idei și concepte care fac parte din legitățile generale ale socialismului, iar pe de altă parte, teze și principii care țin de însăși experiența noastră, de activitatea partidului nostru. Experiențele nu se impun, ele se studiază, ideile și concepțiile dobîndesc forță materială atunci cînd emană de la realitatea concretă și servesc interesele fundamentale ale poporului. În acest spirit, una din primele concluzii pe care le putem desprinde este aceea că, în actuala etapa, în actualul moment, prin expunerea secretarului său general, partidul nostru și-a studiat încă o dată propria sa experiență și, în consens cu însăși dezvoltarea bazei materiale a noii societăți, în consonanță cu însăși realitatea materială și spirituală, a impulsionat și calea unei laborioase activități teoretice de acum înainte. O activitate în măsură să ne explice sub raportul propriei noastre condiții ca și în contextul lumii în care trăim și la existența căreia ne aducem, așa după cum bine se știe, o importantă contribuție de pace și înțelegere.

Semnificațiile, conținutul și importanta acestei expuneri ating, desigur, multiple resorturi ale gîndirii și practicii umane, de aceea într-o primă privire este și greu de abordat fiecare din capitolele și ideile sale ; rămîne ca de acum înainte să desprindem nenumărate concluzii după care să ne conducem fiecare în domeniile noastre de activitate. Ceea ce se impune însă de la bun început și atestă ca deobicei marea capacitate de cuprindere și claritate a secretarului general al partidului, bu excepționala sa putere de sinteză creatoare, este acțiunea dinamică, vie, conștientă, această articulație de fond a intregii noastre opere socialiste, înalta tensiune a valorii în convergență cu propria sa materialitate. Acțiunea dinamică și conștientă, dimensionată totdeauna la puterea creatoare a faptului autentic cerut de viață și societate, în spiritul noului care trebuie să-și facă loc în gîndirea teoretică, revoluționară pentru înfăptuirea marilor obiective ale construcției noii societăți, fapt care își are un profund temei ideologic și în ceea ce privește opera de artă, cultura, manifestarea aptitudinilor și forței de creație. Secretarul general al partidului a cerut lărgirea Festivalului național „Cîntarea României” și a făcut dese referiri la patriotismul și importanța culturii în făurirea omului nou, a noii sale conștiințe care să se bazeze în permanență pe convingerea fermă în idealurile înalte ale socialismului și comunismului, să dețină un larg univers de cunoștințe din toate domeniile, în măsură să înțeleagă legitățile dezvoltării societății și ale naturii și să acționeze în consecință. Cultura are în această accepțiune și un rol unificator, ea este inseparabilă de procesul amplu de instrucție și educație, ea atinge de fapt toate virstele. Tineretul este însă cel mai interesat în manifestarea aptitudinilor sale ca și în unda de recepție pe care se află mereu prin filonul culturii; el se află în poziția privilegiată de beneficiar al tuturor condițiilor materiale și spirituale. Sensul lor, al activității ideologice în care se înscriu și literatura și arta, implică în acest fel și o nouă atitudine, de dăruire și responsabilitate, din partea fiecărui tînăr scriitor. Întemeiate pe viață, literatura și arta devin într-o anumită măsură și istorie a acestei vie' un eveniment de natură specifică al acesteia, un punct special de referință și o categorie cît se poate de complexă și de explicită totodată a faptului de a trăi, munci și gîndi într-un anume timp, cu o anume intensitate, la o anume tensiune a valorii. Existența prin creație atinge de altfel toate domeniile și altitudinile existenței sociale, nimic nu poate rămîne în afara acestui omniprezent și vast orizont de împlinire pe care îl conține prin însuși rolul și misiunea sa cultura. Din acest punct de vedere, Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu întărește și dezvoltă aprecieri, îndemnuri și orientări care au dat și dau coloană de spirit întregii creații. Așa cum sublinia recent și după cum a spus-o de fapt și în alte împrejurări cînd s-a referit la sursa și mijloacele creației, trebuie să ne aplecăm mereu „numai spre izvorul cu apă vie ce izvorăște din pămîntul udat de sudoarea și sîngele înaintașilor ; numai acest izvor este dătător de viață și inspirație”. Și mai departe : „literatura, muzica, arta trebuie să constituie o parte componentă a marilor epopei ale poporului nostru constructor conștient al socialismului și comunismului, să dea noi dimensiuni și o mare perspectivă poporului nostru”.

Pe acest filon, care este al patriotismului însuși, literatura și arta merg atît de împreună cu istoria și viața încît, toate la un loc se constituie într-un inepuizabil potențial creator și confirmă încă o dată marea vocație constructivă pe care o are în societatea noastră cultura care se sprijină pe însăși ideea de om și umanitate.

Luceafărul

O cetate

E cu putință, da, e cu putință
Să-ți așezi fruntea umbrită pe crenelurile lunii
(Ea închipuind o cetate a molcomei lumini
Păzită de un șarpe cu brațe de aer)
Și să șoptești : patria nu e vorba
Aruncată ca pleava, nu e declarația patetică,
Nu poate fi brațul în vînt,
Pumnul în piept, ea, nici vorbă,
Nu poate fi o uriașă floare artificială
Purtată deasupra capului, ea nu poate fi
O culoare expusă decolorării, prafului, ploilor repezi, ea
Nu poate fi o haină de paradă cu care să-ți acoperi
Neputința și falsul.
Ea
Este însăși carnea ta fericită și îndurerată.
Ea
Este sîngele tău sănătos și bolnav. Ea
Este întreg trupul tău tînăr, înfiorat și suferind. Ea
Este nu lumina, ci chiar ochiul tău pe care îl simți, dureros, străfulgerînd în orbită. Ea
Este gustul țărinii, mirosul pîinii. Ea
Este brațul iubitului ce-ți stringe mijlocul
Și-ți ia răsuflarea. Ea este viața. Și moartea. Ea
Este locul în care știi, cu bucurie și spaimă, că osemintele tale se vor odihni.

Și pune-ți fruntea umbrită pe cetatea lunii
Privind prin raza ei puțină și stinsă
Cuibul de foc, adevărul, da,
Adevărul.

Ioana Diaconescu

ISTORIE ȘI CULTURĂ

Ar fi posibil ca un popor să-și ignore istoria, trecutul? Iată o întrebare care poate fi formulată doar în vederea infirmării, contestării ei. Pentru că oricît de sărac ar fi un popor, el va fi totuși bogat dacă știe să-și păstreze această nepieritoare zestre care este istoria sa.

De-a lungul veacurilor, datorită imprejurărilor vremurilor, unele popoare au fost supuse incercărilor de-a fi subjugate și chiar desființate. Le-au fost distruse templele, statuile, casele. Dar nu le-au putut fi răpite limba ce-o vorbeau și increderea în ființa proprie. Chiar cînd cotropitorul părea, în orgoliul său, să arate a se fi așezat pe pămînturi ce nu-i aparțineau pentru veșnicie, cei care erau de drept fiii munților și apelor și florilor acelei țări au știut să nu demobilizeze, să creadă în șansa legitimă a eliberării de sub apăsarea străină. Și cum picătura de apă, cu răbdare, implacabil se strecoară printre stincile muntelui pînă la rădăcina sa, făcindu-și invincibilă drum, tot astfel voința de libertate, de existență de sine stătătoare a popoarelor s-a dovedit, în cele din urmă, mai puternică, de neinvins.

Între atitea popoare care aduc prin istoria lor zbuciumată asemenea dovezi impresionante, poporul român deține prin istoria sa un loc privilegiat ; dacă privilegiu poate fi acela de-a fi zidit o casă și a o fi aflat mereu năruită de pofte străine. Într-un fel, versul cheie al legendei Meșterului Manole s-a repetat, pentru noi, la scara istoriei. Nu o dată ce ziua se zidea, noaptea se surpa. Înălțau oamenii țării, la lumina zilei, casă nouă, înavuțeau plaiurile cu pomi roditori și se strecurau, în noaptea istoriei, furii invadatori, distrugînd case și jefuind grădini. Și totuși, n-au învins.

Monumentele ce ne mărturisesc fapta înaintașilor nu sînt, poate, atît de multe cîte s-ar fi putut zidi din talentul și sufletul dornic de frumos al celor ce ne-au premers. Mărimea lor nu este orgolios înălțată spre tăriile cerului. Dar există în toate, în grija cu care au fost stabilite proporțiile și în harul cu care au fost în-

Nicolae Dragoș

Continuare în pag. a 4-a

EXPUNEREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

Urmare din pag. I

sute de ani. Cu doi ani în urmă, am aniversat 2 050 de ani de la formarea primului stat centralizat dac, dar organizarea vieții comune a dacilor a început cu multe secole înainte. Pentru acele vremuri, diferitele formațiuni statale ale dacilor au cunoscut o viață materială și spirituală avansată. Ele au întreținut relații cu alte popoare și civilizații din vecinătate. În timpul statului centralizat, alături de agricultură s-au dezvoltat mineritul, prelucrarea metalelor și alte meserii, care reflectă gradul înalt de civilizație al dacilor. Contactele și conlucrarea cu civilizațiile greacă și romană au exercitat o influență puternică asupra modului de viață și gîndire al dacilor. Însăși durata îndelungată a războaielor dintre daci și romani constituie o mărturie a forței și trăiniciei statului și poporului dac. Victoria romanilor a deschis o perioadă lungă de convietuire, în care s-a accentuat impletirea civilizației dace și romane. După cum atestă scrierile vremurilor respective, cercetările arheologice, datele științifice, în această perioadă s-a realizat simbioza daco-romană și a început formarea unui nou popor bazat pe cele mai înalte virtuți ale dacilor și romanilor. Așa s-a născut poporul român. După retragerea armatelor romane din fața năvălirii popoarelor migratoare, noul popor în formare a rămas să-și apere glia și comunitatea de interese. Treptat, ei a trecut la organizarea de noi formațiuni, de voievodate care au dus lupte grele împotriva năvălitorilor, pentru apărarea ființei proprii.

Au trecut sute de ani în care s-a închegat și cimentat comunitatea de interese economice, de teritoriu, de cultură și limbă ale poporului român. În această perioadă s-au creat condiții, deși cu o anumită întîrziere, pentru trecerea la o organizare superioară — formarea celor trei principate românești : Țara Românească, Moldova și Transilvania. După cum este cunoscut, ele s-au născut și dezvoltat în lupta împotriva dominației străine, pentru unirea într-un stat paternic, în stare să facă față invazilor străine, să-și asigure o dezvoltare de sine stătătoare.

Nepieritoare va rămîne în memoria poporului nostru epopeea luptelor duse de Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și atîția alții, care s-au ridicat cu hotărîre împotriva dominației străine, pentru apărarea ființei proprii, pentru afirmarea identității poporului român.

Este deosebit de semnificativ faptul că, de la început, între cele trei principate s-au dezvoltat legături strînse. Într-o formă sau alta exista conștiința originii comune, dorința de unire într-un singur stat, realizat dealtfel — este drept, pentru vreme scurtă — în timpul lui Mihai Viteazul. Unirea făurită sub domnia lui Mihai Viteazul exprima voința românilor de a-și avea un stat unitar propriu, prevestind formarea statului național unitar român de mai tîrziu, în 1918. **(Aplauze puternice).**

Unii istorici încearcă azi să susțină teoria existenței, într-o anumită perioadă, a unui vid în spațiul carpato-dunărean. Cred că răspunsul l-au primit demult. În primul rînd, înșiși oamenii mai înaintați și de cultură din acele vremuri au răspuns la aceasta vorbind despre locuitorii și voievodatele existente în spațiul carpato-dunărean — și cred că erau mai în cunoștință decît unii istorici de astăzi care încearcă să se facă atotștiutori și să nege realitățile, să nege ceea ce este rezultatul dezvoltării istorice. Răspunsul la aceasta l-au dat Mircea, Ștefan cel Mare, Ioan de Hunedoara, Mihai Viteazul. Cei care l-au învins pe Baiazid, care au ținut piept atitor cuceritori, care au realizat primul stat centralizat al românilor din Țara Românească, Moldova și Transilvania. Ei nu au venit din altă parte, nu au căzut din cer ; ei au trăit și s-au născut aici, pe acest pămînt și l-au apărat cu sîngele lor. **(Aplauze puternice, prelungite).** Ei și-au continuat existența comună pe aceste meleaguri de-a lungul a sute și sute de ani, s-au organizat, s-au dezvoltat și au luptat pentru a trăi liberi și independenți. În această perioadă s-a format conștiința de sine a poporului nostru, conștiința continuității, a unității de origine și cultură a tuturor locuitorilor din cele trei principate.

Formarea și dezvoltarea principatelor române au avut loc în condiții grele ; ele au trebuit să-și mențină existența luptînd împotriva dominației, sau a tendințelor de dominație, a trei mari imperii — Imperiul otoman, Imperiul austro-ungar și Imperiul țarist. Este evident că aceste împrejurări istorice, războaiele îndelungate ce au trebuit duse împotriva dominației străine au determinat o rămînere în urmă pe calea dezvoltării economice-sociale, constituind principala piedică în formarea și dezvoltarea statului național unitar al românilor. În aceste condiții, masele populare, conducătorii celor trei principate au acționat întotdeauna pentru dezvoltarea independentă, pentru întărirea legăturilor și sentimentelor comune.

Despre toate acestea vorbesc faptele, luptele sociale și naționale desfășurate secole de-a rîndul, participarea activă la viața internațională din epoca respectivă. Despre acestea vorbesc răscoalele țărănești, revoluția lui Tudor Vladimirescu, revoluția burghezo-democratică din 1848, care, într-o formă sau alta, a cuprins deopotrivă cele trei principate românești, realizarea unirii Țării Românești cu Moldova și formarea statului național român, în 1859. Sînt cunoscute manifestările de simpatie din rîndul maselor populare din Ardeal, poziția activă a intelectualității ardelene pentru a demonstra și a obține recunoașterea caracterului românesc al Ardealului, pentru unirea cu noul stat național român. Războiul pentru independență — afirmare a voinței poporului român de a scutura pentru totdeauna dominația străină — a prilejuit o nouă manifestare a populației din Ardeal pentru independența României, pentru unirea cu țara. Aceste sentimente au continuat să se dezvolte și au triumfat odată cu formarea statului național unitar în 1918, ca rezultat al destrămării Imperiului austro-ungar, al afirmării voinței libere, la Alba Iulia, a maselor populare din Ardeal, care în mod unanim au hotărît unirea cu țara, unirea cu România. **(Aplauze puternice, prelungite).** Formarea statului național unitar a constituit încununarea unor lupte de secole a năzuințelor românilor de pretutindeni de a-și avea un stat unitar independent, de a trăi liberi, în pace și colaborare cu vecinii, cu alte popoare.

Săpăturile arheologice, faptele istorice atestă cu putere că, timp de milenii, pe teritoriul patriei noastre s-au succedat toate orînduirile economico-sociale cunoscute de omenire.

Împrejurările istorice legate de migrația unor popoare, apoi de existența dominației marilor imperii, au întîrziat dezvoltarea în anumite perioade a poporului nostru, formarea națiunii și a statului național unitar român. Dar forța și vitalitatea urmașilor „celor mai drepți și viteji dintre traci", a urmașilor dacilor și romanilor s-a manifestat cu putere tocmai în aceste împrejurări grele. Ei și-au păstrat și dezvoltat însușirile comune proprii, formînd prin secole poporul român, bazat pe unitatea de origină comună, de limbă, de cultură, de teritoriu, de interese economice comune, iar apoi națiunea română. **(Aplauze puternice, prelungite).**

În convietuirea cu popoarele vecine din antichitate, cu diferite popoare migratoare, iar apoi cu cele ce s-au așezat în această parte a Europei în a doua jumătate și spre sfîrșitul primului mileniu s-au produs o întrepătrundere și o influențare reciprocă. Viața, faptele demonstrează că popoarele migratoare și cele ce s-au așezat spre sfîrșitul primului mileniu în această parte a Europei au găsit aici o civilizație materială și spirituală superioară, pe care și-au însușit-o. Putem afirma, pe baza faptelor istorice, că poporul nostru s-a plămădit de-a lungul mileniilor în spațiul carpato-dunărean, că fiecare metru de pămînt și fiecare piatră sînt stropite cu sudoarea și sîngele moșilor și strămoșilor noștri. În cele mai grele timpuri, înaintașii nu și-au părăsit pămîntul unde s-au născut, ci, înfrățindu-se cu el, cu munții și cîmpiile, cu riurile și codrii falnici, au rămas neclintiți pe aceste meleaguri, apărîndu-și ființa, dreptul la existența liberă. **(Vii și puternice aplauze).**

Originea daco-romană și continuitatea existenței pe aceste meleaguri constituie caracteristici fundamentale ale poporului român. Stabilirea locului în istorie, a originii și continuității în bazinul carpato-dunărean ale poporului român constituie fundamentul oricărei activități ideologice, teoretice și politico-educative. Nu se poate vorbi de educație patriotică socialistă fără cunoașterea și cinstirea trecutului, a muncii și luptei înaintașilor noștri. **(Aplauze puternice).** Avem un trecut glorios care reprezintă cea mai prețioasă moștenire a poporului nostru. Avem datoria să ridicăm pe o treaptă nouă și să îmbogățim cu noi cuceriri materiale și spirituale această prețioasă moștenire, să ridicăm pe noi culmi de civilizație poporul, națiunea noastră socialistă. **(Aplauze puternice, prelungite).**

Istoria, evenimentele ne învață că dominația străină, existența în vecinătatea țării noastre a unor imperii au întîrziat într-o perioadă sau alta dezvoltarea economico-socială a poporului, formarea națiunii române, a statului național unitar. Aceste împrejurări vitrege nu au putut însă împiedica realizarea năzuințelor poporului român, bazate pe comunitatea originii, de a înfringe orice greutăți și de a obține victoria prin formarea sa ca națiune liberă și independentă, prin realizarea statului național unitar, prin trecerea la făurirea societății socialiste. **(Aplauze puternice).**

Din îndelungata și zbuciumata istorie a poporului român se poate trage concluzia, mai generală, că dominația și ocupația străină, oricît ar dura, nu pot împiedica manifestarea comunității de interese a unui popor, păstrarea specificului său, formarea națiunii și a statului național unitar. Acestea sînt legități obiective în dezvoltarea oricărui popor.

Această concluzie este confirmată cu putere de numeroasele popoare care au trăit sute de ani sub dominația colonială, imperialistă și care în ultimii 30 de ani și-au cucerit independența și se formează ca națiuni și state naționale unitare. **(Aplauze puternice).**

VI

Dezvoltarea națiunii socialiste și rezolvarea justă a problemei naționale — condiția fundamentală pentru întărirea unității de nezdruncinat a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, în slujba înfloririi României Socialiste

Dragi tovarăși,

Am vorbit în prima parte a expunerii mele despre drumul istoric parcurs de poporul nostru, despre luptele duse pentru formarea națiunii române și a statului național unitar.

După cum este bine cunoscut, națiunea a apărut pe o anumită treaptă a dezvoltării societății omenești. În societatea noastră socialistă, ea a cănătat noi dimensiuni, noi caracteristici. Însăși lichidarea împărțirii societății în clase antagoniste, în clase asupritoare și în clase asuprite, formarea societății socialiste bazată pe clase prietene, animate de aceleași țeluri și interese, dezvoltarea unitară a forțelor de producție, a științei, învățămîntului și culturii, a unei concepții noi despre lume și viață, a schimbat fundamental caracterul și rolul națiunii. Putem afirma cu deplin temei că națiunea noastră a căpătat caracteristici superioare, dezvoltîndu-se pe o treaptă mai înaltă în procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și al înaintării spre comunism.

Există toate temeiurile să se presupună că și în societatea comunistă, căpătînd noi caracteristici și însușiri, națiunea va continua să existe ca un factor important al colaborării și păcii internaționale. În acest spirit, dezvoltarea sentimentului de mîndrie națională, a patriotismului socialist, constituie un factor de importanță deosebită în lupta pentru socialism, pentru pace și colaborare internațională.

Este bine, cred, să subliniez că, vorbind de mîndria națională și patriotismul socialist, trebuie să înțelegem prin aceasta a prețui și a cinsti trecutul glorios de muncă și luptă, tot ceea ce a fost și este bun în dezvoltarea, de-a lungul secolelor și secolelor, a poporului nostru. În același timp, în mod hotărît să știm să clarificăm acele acțiuni și stări de lucruri care nu au corespuns spiritului și poporului nostru și, mai cu seamă, nu trebuie în nici un fel, vorbind de mîndria națională și de patriotismul socialist, să se înțeleagă că trebuie să opunem acestea altor națiuni sau vreunei naționalități. Dezvoltarea sentimentului de mîndrie națională trebuie strîns legată cu dezvoltarea spiritului de prietenie cu alte popoare, de prietenie, conlucrare și convietuire a oamenilor muncii români cu oamenii muncii de diferite naționalități din țara noastră. În acest sens, mîndria națională și patriotismul socialist trebuie să devină un factor al întăririi unității poporului nostru, a colaborării internaționale cu toate națiunile lumii. **(Aplauze puternice, îndelungate).**

Trebuie, de asemenea, să avem în vedere că pe teritoriul României s-au așezat, în decursul istoriei, și cetățeni de alte naționalități că, în cadrul convietuirii comune, s-a ajuns la o întrepătrundere și înțelegere reciprocă, astfel că astăzi, pe teritoriul patriei noastre se găsesc și oameni ai muncii de naționalitate maghiară, germană și de alte naționalități. După cum se știe, nu o dată, oamenii muncii români, maghiari, germani, sîrbi și alții au luptat împreună pentru libertate și dreptate, înțelegînd că pe deasupra originei naționale ei trebuie să-și unească rîndurile împotriva asupritorilor. Este, de asemenea, bine cunoscut faptul că întotdeauna clasele asupritoare au căutat să învrăjbească oamenii muncii de diferite naționalități pentru a-i putea asupri și subjuga mai bine. Și astăzi unele țări, unele cercuri reacționare, imperialiste, folosesc problema națională ca un mijloc de învrăjbire și dezbinare a popoarelor.

Partidul nostru comunist s-a pronunțat întotdeauna împotriva politicii de asuprire națională, militînd neabătut pentru deplina egalitate în drepturi între toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate. Din momentul înfăptuirii revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, al înfăptuirii revoluției democratice, a revoluției socialiste, în România s-a trecut la rezolvarea problemei naționale în spiritul concepției revoluționare a marxism-leninismului, asigurîndu-se deplina egalitate în drepturi între toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate. Aș putea spune că aceasta constituie una din marile cuceriri ale societății noastre socialiste cu care pe drept cuvînt ne putem mîndri și pe care trebuie s-o dezvoltăm. **(Aplauze).** Avem obligația să facem și în viitor totul pentru aplicarea neabătută a principiilor deplinei egalități în drepturi, asigurînd participarea tuturor oamenilor muncii la conducerea vieții economice și sociale. În patria noastră, indiferent de naționalitate, cetățenii au aceleași drepturi și îndatoriri.

Avem o patrie comună. Prin munca unită a întregului popor înfăptuim cea mai dreaptă și umană societate din lume — societatea socialistă și comunistă. Să facem totul pentru a întări colaborarea și unitatea de nezdruncinat a întregului popor, a tuturor cetățenilor, fără deosebire de naționalitate ! **(Aplauze puternice, îndelungate).** Oricine încearcă, într-o formă sau alta, să lovească în colaborarea și unitatea cetățenilor patriei noastre, se pune implicit în slujba dușmanilor țării, a dușmanilor constructorilor socialismului. **(Vii aplauze).** Indiferent de originea părinților, avem o origine comună : a patriei în care ne-am născut ; cu toții trebuie să învățăm și să vorbim o limbă unică, limba concepției revoluționare materialist-dialectice și istorice. Să învățăm să iubim și să apărăm patria noastră comună ! **(Aplauze puternice. Se scandează: „Ceaușescu — R.S.R.!").** În orice împrejurări toți trebuie să servim poporul, patria, partidul, cauza socialismului și comunismului, libertatea și independența ei ! Aici, în România, oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, strîns uniți, trebuie să-și făurească, sub conducerea politică a Partidului Comunist Român, viața nouă, liberă, în deplină egalitate și frăție. Aici, în comun, să făurim comunismul ! **(Aplauze puternice).**

Pornind de la necesitatea asigurării conlucrării și participării organizate a tuturor cetățenilor la făurirea vieții noi, a bunăstării și fericirii, este necesar să dezvoltăm activitatea Frontului Democrației și Unității Socialiste, activitatea Organizației Democrației și Unității Socialiste care asigură participarea organizată a cetățenilor nemembri de partid la întreaga viață politică socială. Să facem totul pentru asigurarea deplinei unități, în cadrul Frontului Democrației și Unității Socialiste, a tuturor oamenilor muncii, a întregului popor, această constituind o cerință fundamentală a înaintării ferme a patriei noastre pe calea socialismului și comunismului, a ridicării României pe noi culmi de progres și civilizație, a întăririi independenței și suveranității sale. **(Aplauze și urale puternice ; se scandează : „Ceaușescu — P.C.R. !").**

VII

Dinamica structurii sociale în România și perfecționarea relațiilor sociale

Stimați tovarăși,

Victoria socialismului, făurirea economiei socialiste unitare și dezvoltarea puternică a forțelor de producție a determinat profunde mutații în structura societății românești, realizarea unor noi relații bazate pe comunitatea de interese între noile clase și grupuri sociale.

În anii construcției socialiste clasa muncitoare s-a dezvoltat, iar în structura ei au apărut noi detașamente ca urmare a creării unor noi ramuri de producție de înaltă tehnicitate. S-a ridicat nivelul calificării profesionale și tehnice, precum și al conștiinței muncitorești. Clasa muncitoare a devenit și numerică cea mai puternică clasă a societății socialiste românești, reprezentînd peste 50 la sută din totalul populației active. Toate acestea au dus la creșterea continuă a rolului clasei muncitoare în societate, la îndeplinirea cu cinste a misiunii sale de clasă conducătoare a întregii națiuni, în opera de făurire a socialismului.

S-au produs schimbări importante în structura țărănimii, clasă care secole de-a rîndul a fost principala forță numerică și de luptă pentru cauza formării și dezvoltării poporului nostru, a națiunii, pentru cucerirea independenței țării.

Ca urmare a dezvoltării forțelor de producție, a creșterii puternice a industriei și a altor sectoare de activitate, ponderea țărănimii a scăzut de la circa 80 la sută, la mai puțin de 30 la sută ; țărănimea continuă să fie a doua clasă socială, atît ca număr, cît și ca importanță, în viața economico-socială a țării. Mecanizarea, introducerea în producția agricolă a cuceririlor științei au dus la ridicarea nivelului de cunoștințe agricole, tehnice, de pregătire profesională și de cultură generală al țărănimii.

Datorită creșterii puternice a forțelor de producție, progresului științei, învățămîntului, culturii, o remarcabilă dezvoltare a cunoscut în această perioadă intelectualitatea, îndeosebi intelectualitatea tehnică. Merită subliniat faptul că astăzi intelectualitatea reprezintă a treia forță socială a societății românești și ocupă un loc de importanță deosebită în întreaga activitate de producție materială și creație spirituală.

Unitatea dintre muncitori, țărani și intelectuali s-a ridicat pe o treaptă nouă, constituind chezășia înfăptuirii neabătute a Programului partidului, a ridicării patriei noastre pe noi culmi de progres și civilizație, a sporirii bunăstării materiale și spirituale a poporului.

Putem afirma că structura socială actuală a societății românești exprimă nivelul de dezvoltare a forțelor de producție, locul pe care diferite ramuri îl ocupă în sfera producției materiale și spirituale.

În perspectivă se poate aprecia că încă multă vreme clasa muncitoare și țărănimea vor rămîne cele două clase principale ale societății românești. Deși va mai crește ponderea clasei muncitoare și se va mai reduce ponderea țărănimii în cadrul populației ocupate, probabil că în 1990, țărănimea va continua să reprezinte cel puțin 20 la sută din populația ocupată. Va mai crește într-o anumită măsură numărul intelectualității tehnice, dar mai cu seamă va spori rolul intelectualității în dezvoltarea societății socialiste, în înfăptuirea Programului partidului.

VIII

Partidul Comunist — centrul vital al societății, forța dinamizatoare a energiilor creatoare ale întregului popor pe calea socialismului și comunismului

Stimați tovarăși,

Marile transformări revoluționare din patria noastră sînt rezultatul muncii pline de abnegație a clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, a întregului nostru popor, care înfăptuiește neabătut politica internă și externă a Partidului Comunist Român.

Succesele obținute demonstrează cu putere justețea politicii partidului nostru de aplicare creatoare a legităților generale la condițiunile concrete din România.

Este bine cunoscut că în țara noastră mișcarea revoluționară s-a dezvoltat și ideile socialismului științific au cunoscut o largă răspîndire, odată cu apariția pe scena istoriei a clasei muncitoare. Socialiștii români au participat activ la evenimentele cele mai importante din viața poporului nostru, ca și la evenimentele de seamă ale mișcării muncitorești internaționale, fiind prezenți în prima Internațională comunistă, pe baricadele Comunei din Paris. Dealtfel, după cum este cunoscut, problemele Principatelor Românești au atras în mod deosebit atenția lui Marx care a analizat o serie de evenimente din secolul al XIX-lea legate de dezvoltarea acestora, de politica marilor imperii și îndeosebi de politica imperiului țarist față de România.

Crearea, în 1893, a Partidului Social-Democrat Muncitoresc Român a constituit un moment important în organizarea politică a clasei muncitoare, în creșterea rolului ei în viața socială și politică a României. Nu doresc să mă refer la alte evenimente și momente importante din activitatea mișcării muncitorești, dinainte de primul război mondial. Ceea ce merită subliniat este că apariția și afirmarea mișcării noastre revoluționare, muncitorești, socialiste își are originea în viața și lupta clasei muncitoare, născîndu-se în strînsă legătură cu dezvoltarea forțelor de producție, a clasei muncitoare din România. **(Aplauze puternice).**

Mișcarea muncitorească socialistă a luat o poziție activă în lupta împotriva primului război mondial imperialist ; în același timp, ea s-a pronunțat cu hotărîre pentru lichidarea dominației străine și înfăptuirea statului național unitar.

Un alt moment important în istoria mișcării muncitorești revoluționare din România l-a constituit făurirea Partidului Comunist Român în 1921. În toate bătăliile de clasă împotriva regimului burghezo-moșieresc, în perioada celui de-al doilea război mondial, în înfăptuirea revoluției de eliberare socială și națională, antiimperialistă și antifascistă, Partidul Comunist Român a avut un rol principal, organizînd și conducînd luptele maselor populare, îndeplinindu-și rolul istoric în conducerea clasei muncitoare, a forțelor progresiste din România, pentru lichidarea vechii orînduiri sociale, pentru trecerea la făurirea societății socialiste. Acum, cînd analizăm stadiul la care a ajuns societatea românească, putem spune cu îndreptățită mîndrie că partidul nostru comunist și-a îndeplinit cu cinste misiunea istorică, a asigurat conducerea întregului popor în activitatea tumultuoasă de înfăptuire a celei mai drepte și mai umane societăți din lume, a societății socialiste. **(Vii și puternice aplauze).**

Partidul Comunist Român reprezintă forța politică conducătoare a întregii patriei noastre pe noi culmi de progres și civilizație, a sporirii bunăstării materiale și spirituale a poporului. Și-a cucerit încrederea și dragostea maselor populare, a poporului, ca rezultat al slujirii fără preget a intereselor oamenilor muncii, ale întregii națiuni, al aplicării ferme în viață a principiilor socialiste, al preocupării neabătute pentru ridicarea continuă a nivelului de trai material și spiritual al poporului și întărirea necontenită a independenței și suveranității țării. Partidul nostru este strîns legat de clasa muncitoare, de țărănime și intelectualitate, de toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, de întregul popor. El nu a avut și nu are decît un singur țel — acela de a servi cauza poporului, a socialismului, a independenței patriei. **(Aplauze puternice, prelungite).**

În actualul stadiu de dezvoltare a societății socialiste românești, în condițiile dezvoltării democrației socialiste, ale perfecționării cadrului democratic de participare a maselor populare la conducerea tuturor sectoarelor, partidului nostru îi revine înalta misiune de a constitui forța politică organizatoare și dinamizatoare a întregii activități economico-sociale. El reprezintă și va reprezenta în continuare centrul vital al funcționării societății noastre socialiste.

Trebuie să nu uităm nici un moment că partidul nostru s-a născut și s-a dezvoltat din rîndul forțelor revoluționare, din rîndurile clasei muncitoare, ale țărănimii, intelectualității, ale poporului, că el este continuatorul celor mai înaintate tradiții ale luptei pentru formarea și dezvoltarea poporului, a națiunii, a statului național unitar, al luptei pentru socialism. **(Aplauze puternice).**

În întreaga sa activitate, bazîndu-se pe concepția revoluționară materialist-dialectică și istorică, pe socialismul științific, partidul trebuie să tragă, totodată, concluzii profunde din istoria poporului și a patriei noastre, din istoria luptelor revoluționare, asigurînd întărirea continuă a forței materiale și spirituale a întregii națiuni. Să nu uităm nici un moment că forța partidului constă în legătura strînsă cu clasa muncitoare, cu țărănimea și intelectualitatea, cu întregul popor, că politica sa internă și externă trebuie să se inspire din realitățile societății românești și să răspundă năzuințelor întregului popor.

Făurirea socialismului, a societății socialiste multilateral dezvoltate, înaintarea spre comunism trebuie să se desfășoare împreună cu masele, cu întregul popor. Tot ceea ce realizăm trebuie să servească poporul, bunăstarea și fericirea sa. Partidul nu a avut și nu va avea alt țel decît asigurarea unui nivel tot mai înalt de civilizație materială și spirituală al poporului, în condiții de independență și suveranitate, de pace și colaborare internațională.

Deși, teoretic, considerăm că partidul va trebui să dispară pe o anumită treaptă a dezvoltării comuniste a societății, putem afirma fără teamă de greși, că el va avea încă o viață și activitate îndelungată. De aceea, trebuie să acordăm, în continuare, atenția necesară întăririi partidului, ridicării nivelului său ideologic și politic, creșterii forței sale organizatorice, a unității sale, pentru a-și putea îndeplini în cele mai bune condiții misiunea istorică pe care o are și o va avea încă multă vreme, în întreaga perioadă de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și a comunismului în România.

Pornind de la aceste concluzii, nu trebuie să considerăm că organizarea și activitatea partidului vor rămîne aceleași. De la crearea sa și pînă în prezent, îndeosebi în anii construcției socialiste, partidul a suferit multe transformări în formele de organizare și de muncă, în felul în care își îndeplinește rolul de forță politică conducătoare a societății socialiste.

Și în viitor partidul va continua să reprezinte centrul vital al societății, forța care dinamizează energiile creatoare ale maselor populare, ale întregului popor. Trebuie să avem însă în vedere că funcțiile, rolul și formele sale de organizare și activitate vor suferi modificări în funcție de etapele istorice de dezvoltare ale societății socialiste și comuniste românești.

Este evident că dezvoltarea pe noi trepte a forțelor de producție, realizarea unei noi calități a vieții și muncii, creșterea puternică a rolului științei, învățămîntului, culturii, ca factori determinanți de înaintare spre comunism, perfecționarea și dezvoltarea continuă a cadrului democratic, a democrației muncitorești socialiste, participarea tot mai activă și directă a maselor populare la conducerea diferitelor sectoare de activitate, făurirea în mod conștient de către poporul însuși a propriei sale istorii, vor pune noi obiective, vor cere schimbări corespunzătoare în funcțiile și activitatea partidului.

Trebuie să înțelegem că, la fel ca orice organism social, și partidul, pentru a-și putea îndeplini misiunea sa istorică, de înaltă răspundere în societatea socialistă, trebuie să se perfecționeze, mergînd în pas cu marile transformări sociale, revoluționare. El trebuie să fie mereu forța care să asigure înlăturarea din viața economico-socială a tot ceea ce este vechi, perimat, nu mai corespunde noilor condiții, noii etape de dezvoltare și promovarea cu îndrăzneală a noului în toate sectoarele de activitate. Partidul trebuie să emită lumina care să călăuzească întreaga națiune pe drumul luminos al comunismului. Este deci necesar ca partidul să rămînă permanent tînăr, să fie mereu pătruns de spirit revoluționar, novator, să tragă permanent concluzii din realitățile sociale, din noile cuceriri ale științei și cunoașterii umane.

Este necesar să acționăm permanent pentru perfecționarea continuă a activității organelor și organizațiilor de partid. Să facem totul ca fiecare organizație de partid să-și îndeplinească în cele mai bune condiții misiunea, la locul său de muncă, în unirea forțelor oamenilor

EXPUNEREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

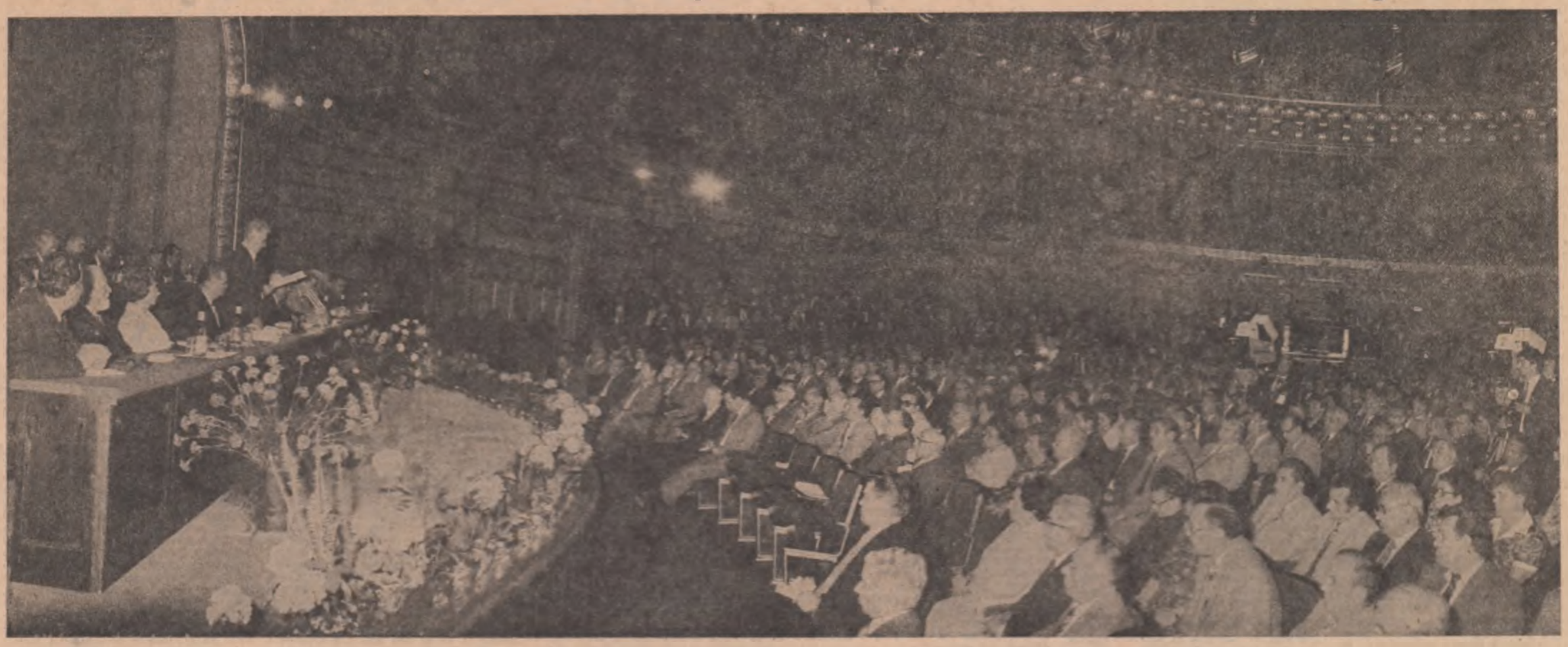

muncii, în înfăptuirea autoconducerii și autogestiunii muncitorești.

Așa cum am menționat nu o dată, în întreaga lor activitate comuniștii trebuie să servească interesele maselor, ale poporului. Ei nu au și nu pot avea drepturi deosebite în societatea socialistă. Ei au însă, ca revoluționari care în mod conștient s-au angajat să acționeze pentru înfăptuirea idealurilor socialismului și comunismului, datoria de a-și îndeplini cu cinste îndatoririle în toate domeniile de activitate. **(Aplauze puternice, prelungite).**

O atenție deosebită trebuie să acordăm creșterii spiritului de răspundere și disciplinei în îndeplinirea neabătută a sarcinilor încredințate de partid și popor. În orice funcție s-ar afla, comunistul trebuie să dea dovadă de înaltă principialitate, de înaltă răspundere și exigență, să acționeze cu toată hotărîrea pentru înfăptuirea legilor țării și a hotărîrilor partidului. Comunistul nu trebuie să se împace cu lipsurile, cu neajunsurile, fiind mereu intransigent cu el însuși, ca și cu tovarășii săi de muncă.

Ținînd seama de rolul important al partidului în societatea socialistă românească, este necesar să dezvoltăm continuu democrația internă de partid, ca parte a democrației muncitorești, socialiste, să asigurăm dezbaterea largă și participarea activă a comuniștilor la elaborarea politicii interne și externe a partidului. Numai asigurind o largă democrație de partid, participarea activă a organizațiilor și organelor de partid, a tuturor comuniștilor la elaborarea politicii generale a partidului, creăm condițiile necesare întăririi democrației muncitorești, unirii eforturilor maselor populare, creșterii rolului lor în elaborarea politicii interne și externe a României.

În același timp, să nu uităm că trebuie să avem o atitudine fermă față de lipsuri, față de greșeli, să combatem cu hotărîre orice încălcare a legilor și hotărîrilor statului, să dezvoltăm puternic spiritul critic și autocritic. Să dezvăluim fără teamă lipsurile, greșelile și să acționăm cu toată hotărîrea pentru înlăturarea lor. Dezvoltarea criticii și autocriticii, a atitudinii combative față de orice încălcări ale legilor și hotărîrilor, constituie o parte inseparabilă a democrației interne de partid, a democrației muncitorești, garanția perfecționării și înnoirii continue a activității partidului, a creșterii rolului său de forță politică conducătoare a societății socialiste românești. **(Aplauze puternice).**

Partidul nostru numără circa 3 200 000 de membri. Putem considera că, în momentul de față, problema principală este nu creșterea numerică, ci ridicarea calității membrilor de partid. În centrul preocupării noastre trebuie să stea în viitor, odată cu primirea în partid a celor mai buni oameni ai muncii din toate domeniile de activitate, creșterea exigenței față de îndeplinirea cerințelor statutare de către fiecare membru al partidului. Trebuie să facem astfel încît membrii de partid, cei care vor intra în partid, să înțeleagă bine concepția ideologică, științifică a partidului nostru, obligațiile și îndatoririle pe care și le asumă în calitate de luptători revoluționari consecvenți pentru triumful socialismului și comunismului, pentru apărarea, în orice împrejurări, a intereselor supreme ale poporului, a independenței și suveranității țării.

O atenție deosebită trebuie să acordăm, în viitor, activului de partid, creșterii rolului său în buna organizare a vieții și activității de partid, a întregii activități economico-sociale. În mod deosebit, trebuie să veghem la înfăptuirea unei juste politici de cadre, corespunzătoare cerințelor actualei etape de dezvoltare. Activiștii, cadrele de partid și de stat trebuie să corespundă exigențelor profesionale, tehnice, politice, să fie pătrunși de un înalt spirit revoluționar, să fie buni organizatori, buni realizatori ai politicii partidului și statului nostru. Să acordăm mai multă atenție întăririi controlului de partid, al comuniștilor, al maselor asupra activității și vieții cadrelor de partid și de stat. Activitatea tuturor activiștilor și cadrelor de partid și de stat trebuie să se desfășoare permanent în strînsă legătură cu membrii de partid, cu masele de oameni ai muncii, să fie sub controlul acestora. Fiecare trebuie să dea socoteală și să răspundă în fața partidului, a maselor populare, de felul în care își îndeplinește misiunea încredințată. Aceasta constituie una din laturile importante ale democrației de partid și democrației muncitorești, o condiție a forței și vitalității partidului. Este necesar să ne preocupăm permanent de ridicarea nivelului de cunoștințe profesionale, tehnice, științifice ale cadrelor de partid și de stat și să asigurăm înfăptuirea neabătută a principiului rotației. Să facem totul pentru a asigura în toate domeniile activiști, cadre care se bucură de încrederea maselor populare, a poporului, hotărîți să servească în orice împrejurări poporul, socialismul, independența și suveranitatea României. **(Aplauze puternice, îndelungate).**

IX

Activitatea ideologică, teoretică, politico-educativă — puternică forță în unirea tuturor oamenilor muncii, în dezvoltarea continuă a forțelor de producție și perfecționarea relațiilor sociale, a formelor de conducere a societății

Stimați tovarăși,

Puternica dezvoltare a forțelor de producție, schimbările produse în structura și relațiile sociale, ca rezultat al realizării economiei unitare socialiste, al victoriei socialismului și trecerii la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, au impus desfășurarea unei largi activități teoretice, ideologice, politico-educative, de formare a omului nou, constructor conștient al socialismului.

În întreaga sa activitate teoretică, ideologică, politico-educativă, partidul nostru se bazează pe concepția revoluționară a materialismului dialectic și istoric, pe ideile înaintate ale socialismului științific. Partidul nostru a pornit și pornește de la necesitatea cunoașterii și aplicării creatoare a adevărurilor și legităților general obiective la condițiile concrete din țara noastră. Viața, realitățile, marile realizări obținute de poporul român în dezvoltarea economico-socială, în construcția socialistă demonstrează cu putere justețea politicii generale a partidului, forța atotbiruitoare a materialismului dialectic și istoric, a socialismului științific. Practica construcției socialiste atestă cu putere de netăgăduit că făurirea socialismului trebuie să se bazeze atît pe legitățile generale, cît și pe realitățile economice, sociale, istorice și naționale ale fiecărui popor, ale fiecărei țări. Orice nesocotire a legităților și principiilor generale socialiste poate aduce mari daune și pune chiar în pericol construcția socialistă, dar, tot astfel, nesocotirea realităților, aplicarea unor modele sau șabloane care nu țin seama de aceste realități pot provoca mari greutăți, punînd în pericol însăși dezvoltarea socialistă a țării. Este deci necesar să veghem permanent la împletirea armonioasă, la realizarea unității dialectice între adevărurile generale și realitățile concrete, economico-sociale, pentru a asigura desfășurarea cu succes a construcției socialiste, înfăptuirea Programului partidului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea spre comunism. Putem afirma că partidul nostru a ținut seama în activitatea sa atît de legitățile generale cît și de realitățile concrete ale societății românești.

Marile transformări revoluționare din țara noastră au dus, în același timp, la profunde schimbări în concepția, în nivelul de conștiință socială și politică a oamenilor muncii, a maselor largi populare. Activitatea teoretică, ideologică, politico-educativă a avut un rol de mare însemnătate în înarmarea partidului, a clasei muncitoare, a țărănimii și intelectualității, a maselor largi populare cu înțelegerea științifică a realităților societății socialiste românești, a realităților vieții internaționale contemporane. Această activitate a contribuit la ridicarea nivelului general de cunoștințe al oamenilor muncii, la lărgirea orizontului lor cultural, la formarea omului nou al societății noastre. Munca teoretică, ideologică, politico-educativă a partidului s-a transformat — am putea spune — într-o puternică forță în unirea eforturilor oamenilor muncii, ale întregului popor în opera de făurire a societății socialiste, a exercitat o puternică influență în dezvoltarea forțelor de producție, în perfecționarea relațiilor sociale, a formelor de conducere a societății noastre.

În același timp, trebuie să spunem deschis că asistăm la o anumită rămînere în urmă a activității teoretice, ideologice, politico-educative, față de forțele de producție, față de schimbările în structura socială și în relațiile de producție. Se poate afirma că baza materială a societății noastre socialiste a mers mai înainte, s-a dezvoltat mai puternic decît conștiința socială, decît activitatea teoretică, ideologică, politico-educativă. Această stare, fără îndoială, anumite urmări negative și trebuie să acționăm pentru realizarea unei concordanțe cît mai depline între cele două laturi ale dezvoltării sociale. Să transformăm activitatea teoretică, ideologică, politico-educativă într-o forță care să determine dezvoltarea continuă a forțelor de producție, perfecționarea structurii și relațiilor sociale.

X

Să facem loc noului în gîndirea teoretică revoluționară, să acționăm în mod conștient în direcția perfecționării noii societăți!

Noi am analizat și am tras o serie de concluzii din activitatea practică a partidului, a poporului nostru în construcția socialistă. Viața a confirmat multe legități, multe teze generale cu privire la construcția socialistă, dar totodată, a infirmat o serie de teze, ne-a făcut să înțelegem că unele legități și teze generale nu mai corespund noii etape de dezvoltare a societății socialiste românești. Din aceasta am tras și trebuie să tragem concluziile corespunzătoare.

După cum se știe, noi am tras o serie de concluzii teoretice, ideologice și practice în ce privește conducerea democratică a activității economice sociale, renunțînd la concepția conducerii impersonale și introducînd organele democratice de conducere, consiliile muncitorești și adunările generale ale oamenilor muncii. Am tras concluzia necesității dezvoltării democrației muncitorești, a participării maselor populare, a întregului popor la conducerea societății — calea sigură a înfăptuirii cu succes a Programului partidului. Am tras concluzia că socialismul și democrația sînt de nedespărțit, că societatea socialistă trebuie să realizeze forma cea mai înaltă de democrație, participarea directă a maselor la conducerea societății.

Noua etapă de dezvoltare a societății noastre impune să analizăm temeinic realitățile și să tragem concluziile necesare, teoretice și practice, pentru activitatea viitoare. M-am referit la o serie de probleme privind istoria, statul, rolul său în societatea noastră, partidul și altele. Aceste probleme va trebui să le aprofundăm în raport cu experiența, cu practica construcției socialiste, cu noua etapă a dezvoltării societății.

În această privință este necesar să acordăm mult mai multă atenție activității teoretice, ideologice, generalizării experienței construcției socialiste, acționînd cu hotărîre pentru promovarea noului în toate sectoarele. După cum este cunoscut, partidul nostru a atras atenția asupra acțiunii legii dialecticii, a legii luptei contrariilor în societatea socialistă și comunistă. Așa cum am menționat în prima parte a expunerii mele, trebuie să avem permanent în vedere că legile dialecticii se manifestă cu putere și în societatea socialistă și, probabil, și în societatea comunistă. De aceea se impune să studiem, să înțelegem, să sesizăm la timp apariția contradicțiilor și să acționăm pentru înlăturarea lor. În acest sens trebuie să dăm la o parte tot ce este vechi și nu mai corespunde, și să facem loc noului, să acționăm în mod conștient în direcția înnoirii societății.

Consider necesar să trecem la elaborarea unui program amplu de activitate teoretică, ideologică, de analiză, în spiritul concepției materialist-dialectice, a tuturor fenomenelor interne și internaționale, pentru a putea trage concluziile corespunzătoare pentru activitatea viitoare. În momentul de față consider că aceasta are o importanță deosebită pentru activitatea viitoare a partidului nostru, pentru construcția socialistă. Totodată aceasta este esențial pentru înțelegerea procesului revoluționar mondial, a schimbărilor care au loc în lume, a noilor probleme pe care le ridică trecerea altor popoare pe calea socialismului, lichidarea dominației coloniale, făurirea a zeci de state care luptă pentru consolidarea independenței lor.

Unii tovarăși de peste hotare, și chiar unii din țară pun întrebarea: de ce în Programul partidului nostru s-a formulat teza făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, în timp ce alte țări socialiste au formulat teza societății socialiste dezvoltate. Desigur, problema formulării unui obiectiv strategic constituie sarcina fiecărui partid. Fiecare stabilește aceasta pornind atît de la legitățile generale, cît și de la realitățile concrete. Cu prilejul adoptării Programului partidului de către Congresul al XI-lea am arătat că ne-am gîndit să stabilim obiectivul strategic al făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate avînd în vedere toate laturile vieții sociale — baza materială, conducerea și dezvoltarea democrației, rolul tot mai important al științei, activitatea ideologică, politico-educativă. Am dat formularea de „multilateral dezvoltată" societății noastre viitoare, pentru a nu se crea neînțelegeri, pentru a nu se lăsa loc neglijării vreunei laturi a activității, pentru a nu se trage concluzia că, vorbind de societatea socialistă dezvoltată, ne-am referi numai, sau mai cu seamă, la dezvoltarea bazei materiale.

Ni se pune, de asemenea, întrebarea: de ce nu folosim teza socialismului real. Și aici pornim de la faptul că este dreptul fiecărui partid de a caracteriza, într-o formă sau alta, socialismul pe care îl construiește. În ce ne privește, considerăm că formularea generală de socialism și obiectivul strategic de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare spre comunism corespund pe deplin principiilor socialismului științific. Cu atît mai mult cu cît trăim într-o epocă cînd noi și noi popoare trec, sau se pronunță pentru trecerea pe calea socialistă, fiecare acționînd în concordanță atît cu legitățile generale, care își păstrează valabilitatea, cît și cu realitățile concrete din țara respectivă. Considerăm că teza elaborată încă de Marx și Lenin după care trecerea spre socialism a popoarelor va avea loc într-o mare diversitate de condiții și va duce la noi forme și practici își păstrează actualitatea, este pe deplin confirmată de viață. Evident, trecerea spre socialism într-o serie de țări capitaliste dezvoltate și în țările în curs de dezvoltare se va desfășura în forme diferite. Aceasta va îmbogăți tezaurul teoriei și practicii revoluționare. Dacă am folosi formularea „socialism real" pentru țara noastră, s-ar putea întîmpla ca unii tovarăși să tragă concluzia că absolutizăm forma noastră de construcție socialistă, o considerăm ca singura valabilă și negăm, într-o formă sau alta, realismul altor căi și forme de construcție socialistă. Or, noi considerăm că orice formă de construcție socialistă care se înfăptuiește într-o țară este reală și corespunde necesităților istorice. **(Aplauze puternice).**

În ultimul timp asistăm la o intensificare a campaniei anticomuniste, împotriva țărilor socialiste, a socialismului în general. Pornind de la unele greutăți, de la unele evenimente din unele țări socialiste, anumite cercuri încearcă să tragă concluzii cu privire la așa-zisa criză a socialismului, mergînd pînă la a afirma că socialismul nu ar mai reprezenta singura alternativă valabilă pentru înlocuirea societății capitaliste bazate pe exploatarea și asuprirea maselor populare, a altor popoare.

Din păcate, chiar în unele partide comuniste au apărut teze care pun în discuție valabilitatea și caracterul dezvoltării socialiste a unei țări sau alteia. Aceste teze apar într-un moment de [illegible] internațională, de ascuțire a [illegible] pe plan mondial, de [illegible] a crizei economice mondiale și, desigur, urmare, a crizei politice, sociale și morale a societății capitaliste.

Este adevărat că în construcția socialistă, pe lîngă marile succese obținute, s-au comis și o serie de greșeli, abuzuri, după cum este bine cunoscut, inclusiv în țara noastră. Ele au fost discutate și dezbătute — aș refer la țara noastră — și s-au tras concluziile corespunzătoare. Dar o analiză științifică, pe baza concepției revoluționare materialist-dialectice și istorice, atestă cu putere că țările socialiste au obținut într-o perioadă scurtă realizări uriașe, demonstrînd în practică superioritatea socialismului ca singura orînduire ce deschide calea omenirii spre lichidarea inegalităților sociale și naționale, a înfrînării dreptății sociale și naționale. **(Vii și puternice aplauze).** Greșelile, greutățile apărute într-o țară sau alta, demonstrează că nesocotirea unor legități generale, neluarea în seamă a condițiilor concrete, pot crea probleme serioase în dezvoltarea socialistă. Dar aceasta subliniază tocmai necesitatea aplicării ferme a principiilor socialiste în concordanță cu realitățile din fiecare țară, demonstrînd în fond viabilitatea principiilor de bază ale socialismului științific. Greutățile apărute nu sînt legate de socialism, de prea mult socialism, ci de abateri și greșeli, de încălcarea unora sau altora din principiile de bază ale socialismului științific, de nesocotirea unor legități generale sau a realităților concrete dintr-o țară sau alta, sînt deci generate de faptul că nu se înfăptuiesc consecvent principiile socialiste. Concluzia logică ce se poate trage este necesitatea de a se acționa întotdeauna, în construirea noii orînduiri sociale, în strînsă concordanță cu realitățile din fiecare țară, de a se ține seama de interesele poporului, de a se merge întotdeauna împreună cu clasa muncitoare, cu poporul.

Avem ferma convingere că atît greutățile din țara noastră, cît și din alte țări socialiste vor fi depășite, că socialismul își va afirma cu putere viabilitatea și forța înnoitoare. Socialismul reprezintă singura alternativă pentru înlocuirea societății împărțite în clase exploatatoare și exploatate, singura cale de progres economico-social, de realizare a unei lumi mai drepte și mai bune pe planeta noastră. **(Aplauze puternice, prelungite).**

Am subliniat toate acestea pentru a se înțelege mai bine că avem obligația să acționăm pentru perfecționarea activității noastre, pentru dezvoltarea cu succes a construcției socialiste, desfășurînd totodată o largă activitate teoretică, ideologică, politică, educativă, pentru a înarma partidul și poporul cu o perspectivă clară, pentru a contribui la îmbogățirea tezaurului comun al teoriei și practicii revoluționare, la respingerea propagandei îndreptate împotriva socialismului și comunismului, la creșterea prestigiului socialismului și comunismului în lume. **(Aplauze puternice, prelungite).**

XI

Să păstrăm permanent convingerea fermă în idealurile înalte ale socialismului și comunismului, să desfășurăm o largă activitate teoretică pentru cunoașterea istoriei, pentru înțelegerea legităților dezvoltării societății și naturii

Stimați tovarăși,

Situația mondială complexă, greutățile apărute în unele țări socialiste au determinat apariția unor semne de întrebare, a unor confuzii și manifestări de neîncredere în perspectiva luptei revoluționare, a luptei clasei muncitoare, a popoarelor. Toate acestea sînt folosite de cercurile reacționare, imperialiste împotriva mișcării muncitorești revoluționare, a țărilor socialiste, a mișcării comuniste, a luptei de eliberare socială și națională, pentru independență și pace.

Ținînd seama de aceasta se impune să desfășurăm o largă activitate teoretică, ideologică, să intensificăm munca politică, educativă pentru ca toți oamenii muncii să înțeleagă mersul evenimentelor, faptul că în desfășurarea procesului revoluționar, inclusiv în construcția socialistă, pot apărea și greutăți, insuccese, dar datoria comuniștilor, a constructorilor socialismului, a forțelor revoluționare este aceea de a acționa pentru înlăturarea greutăților și desfășurarea cu succes a luptei de transformare revoluționară a lumii. Întotdeauna în momentele grele din istorie au apărut șovăieli, au fost unii care nu au putut ține pasul cu lupta revoluționară, au dat înapoi.

Aceasta se datorește poate și faptului că uneori am absolutizat și am idealizat dezvoltarea societății socialiste, lăsînd impresia falsă că socialismul nu poate cunoaște greutăți, nu poate cunoaște crize economice, că instaurarea puterii politice a clasei muncitoare și trecerea la construcția socialistă soluționează de la sine problemele, duc automat la înfăptuirea în viață a principiilor socialiste. Viața, realitățile au demonstrat că o astfel de reprezentare idilică a societății socialiste, de înțeles într-o anumită măsură în condițiile luptei împotriva vechii orînduiri sociale, este periculoasă și dăunătoare. Construcția societății socialiste se realizează în anumite condiții economice, sociale, istorice, în condițiile existenței imperialismului. De asemenea, trebuie învinse greutăți inerente realizării unei noi orînduiri sociale.

Așa cum am menționat și în alte împrejurări, drumul pe care am pornit, spre piscurile înalte ale comunismului, nu este deloc ușor. Trebuie învinse multe greutăți și este necesar, pornind spre aceste piscuri înalte, să fim gata la orice sacrificiu, să acționăm cu toată hotărîrea și îndrăzneala pentru cucerirea lor. Chiar dacă unii se vor opri din mers la jumătatea drumului, vor amețí sau se vor rostogoli, neavînd curajul să urce sus, spre piscurile luminoase ale comunismului, noi trebuie să păstrăm permanent convingerea fermă în idealurile înalte ale socialismului și comunismului, să acționăm pentru a alege cele mai bune căi de realizare a visului de aur al omenirii — comunismul! **(Aplauze puternice, prelungite).**

Așa cum am mai menționat, în legătură cu aceasta, este necesar să trecem la elaborarea unor lucrări teoretice, ideologice privitoare la stadiul actual al societății românești și la perspectivele înfăptuirii Programului partidului. Va trebui să acordăm o atenție deosebită problemelor conducerii societății, dezvoltării democrației muncitorești, revoluționare, a formelor celor mai potrivite de participare a maselor la conducerea societății, de realizare a celei mai democratice societăți din lume. Apare necesar să elaborăm o serie de lucrări cu privire la problemele economiei socialiste, la acțiunea legilor economice în socialism, la noul mecanism economic și întărirea autoconducerii și autogestiunii muncitorești.

Este, de asemenea, necesar să intensificăm activitatea de elaborare a istoriei poporului român în spiritul concepției materialist-dialectice și istorice, redînd — pe baza datelor, a documentelor, a realității — viața, munca și lupta sa din cele mai vechi timpuri pînă în anii construcției socialiste. Va trebui să avem o istorie unitară care să redea corespunzător fiecare etapă de dezvoltare economică socială, fiecare perioadă istorică și luptele sociale, activitatea politică, să caracterizeze, în lumina adevărului bazat pe fapte și documente, atît rolul claselor sociale, al poporului cît și al diferiților conducători ai statului și personalități politice, științifice, culturale. În această concepție a unei istorii unice, istoria poporului român va trebui să cuprindă și istoria mișcării muncitorești revoluționare, a Partidului Muncitoresc Social-Democrat, precum și a Partidului Comunist Român. Nu pot exista două istorii, una a poporului și una a partidului. Poporul nostru are o singură istorie, iar activitatea Partidului Comunist Român, ca și a altor partide în diferite perioade, constituie o parte inseparabilă a istoriei patriei. Va trebui să unificăm for-

Continuare în pag. a 4-a

EXPUNEREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

Urmare din pag. a 3-a

ţele din domeniul istoriei într-un singur institut de istorie naţională care să cuprindă şi Societatea de ştiinţe istorice.

De asemenea, apare necesar să trecem la unificarea muzeelor şi să avem un singur muzeu central de istorie naţională care să cuprindă toate documentele mai importante. Muzeele din alte centre să cuprindă documente care se referă la zona respectivă şi unele copii din documentele care se găsesc la muzeul naţional.

Ţinînd seama că elaborarea istoriei poporului român necesită timp îndelungat şi va fi foarte voluminoasă, se impune să trecem la editarea unor lucrări istorice de sinteză de mare tiraj, atît în limba română, cît şi în limbi de circulaţie internaţională. Totodată, avînd în vedere că în unele ţări, inclusiv în unele state socialiste, o serie de evenimente istorice care privesc nemijlocit poporul nostru sînt prezentate nerealist, citeodată denaturat, apare necesitatea organizării unor dezbateri comune cu istoricii din ţările respective, pornind de la necesitatea clarificării şi prezentării problemelor în lumina adevărului istoric, precum şi a punerii în valoare a acelor momente şi evenimente menite să contribuie la întărirea colaborării şi prieteniei între poporele noastre, a politicii de solidaritate şi pace. **(Aplauze puternice).**

În ce priveşte istoria Partidului Comunist Român şi mişcării muncitoreşti revoluţionare, aşa cum am menţionat, va trebui să fie parte integrantă din istoria naţională. Elaborarea unei lucrări sau unor lucrări speciale pe această temă va trebui să fie o completare a istoriei poporului român, redînd unele evenimente care nu pot să fie cuprinse în istoria naţională mai amănunţit.

Vreau să fiu bine înţeles, tovarăşi. Trebuie să înţelegem că partidul nostru nu este în afara naţiunii şi poporului, că naţiunea noastră are o singură istorie, că partidul nostru s-a născut în luptele sociale, în cadrul istoriei poporului; istoria sa este istoria naţiunii noastre şi, deci, istoria naţiunii este singura istorie care trebuie să oglindească întreaga dezvoltare a poporului nostru. **(Aplauze puternice).**

Cred că concepţia pe care am avut-o de a avea două istorii, o istorie paralelă a partidului, este o rămăşiţă a vechii concepţii încă din Internaţionala a III-a, după care partidele comuniste îşi au istoria lor, nu trebuie neapărat să ţină seama de interesele naţionale şi citeodată chiar să le nesocotească. Noi trebuie să lichidăm cu desăvîrşire acest trecut care a fost foarte negativ pentru partidul şi poporul nostru! **(Aplauze puternice).**

Este, de asemenea, necesar să elaborăm o istorie universală în care să redăm şi unele probleme ale istoriei mişcării muncitoreşti mondiale, ale luptei de eliberare naţională. În acelaşi timp, ţinînd seama de marile transformări revoluţionare din lume, se impune să elaborăm lucrări cu privire la schimbările şi noul raport de forţe pe plan mondial, punînd îndeosebi în evidenţă lichidarea colonialismului, dezvoltarea a zeci şi zeci de state independente, creşterea luptei popoarelor pentru consolidarea independenţei, pentru a fi deplin stăpîne pe destinele lor, pentru a-şi organiza viaţa aşa cum o doresc, fără nici un amestec din afară. Cu atît mai mult apare necesitatea unor asemenea lucrări, cu cît pe plan mondial, din partea unor cercuri apare tendinţa de a nesocoti şi de a minimaliza importanţa luptelor de eliberare naţională şi, după care, formarea naţiunilor nu ar mai reprezenta o importanţă prea mare în actualele condiţii; sînt, de fapt, concepţii promovate şi în trecut de imperialism şi care servesc tocmai planurile de dominaţie şi asuprire ale marilor puteri imperialiste.

În acelaşi timp, va trebui să trecem la elaborarea unor lucrări ştiinţifice, filozofice cu privire la originea lumii şi a societăţii. Trebuie să dăm un răspuns, de pe poziţii materialist-dialectice şi istorice, concepţiilor metafizice despre lume. Respectarea şi garantarea libertăţii religioase nu trebuie înţelese ca acceptare de către comunişti a concepţiilor religioase, idealiste despre lume. Comuniştii, pornind de la cuceririle ştiinţei, ale cunoaşterii umane, sînt călăuziţi de o concepţie ştiinţifică despre lume şi societate. Ei nu pot accepta teoriile despre existenţa unor forţe supranaturale care au dirijează încă universul. Cu atît mai mult astăzi, cînd ştiinţele fundamentale, cum este chimia, fizica, biologia, genetica şi altele, au dat noi răspunsuri problemelor cunoaşterii universului şi a dezvoltării materialităţii lumii. În această situaţie este cu atît mai de neînţeles că mai pot apărea sau mai pot prinde la unii — şi, din păcate, chiar comunişti — unele concepţii retrograde, mistice. Subliniez aceasta, pentru că este necesar să tragem toate concluziile cu privire la unele lipsuri din activitatea noastră ideologică, politică, educativă, să acţionăm în aşa fel încît asemenea stări de lucruri să nu se mai poată repeta în nici o împrejurare. Este deci necesar, folosind cuceririle ştiinţei, ale filozofiei materialist-dialectice şi istorice, să înarmăm pe comunişti, pe oamenii muncii, desfăşurînd o largă activitate pentru înţelegerea ştiinţifică a originii lumii, a societăţii, a legilor care guvernează universul.

În mod deosebit să demascăm activitatea mistică a unor secte religioase folosite ca instrument în mîna cercurilor reacţionare imperialiste, a unor cercuri fasciste, a unor escroci ce vor să abată omenirea de la problemele fundamentale ale lumii de astăzi, să folosească aceasta cale pentru diversiune, pentru spionaj împotriva altor state.

În acelaşi timp, în activitatea noastră politico-educativă trebuie să combatem cu fermitate şi să demascăm orice manifestări naţionaliste, şovine, rasiste, antisemite, orice încercare de învrăjbire a oamenilor muncii de diferite naţionalităţi, îndeosebi a tineretului. Nu trebuie să uităm că tocmai în împrejurări internaţionale grele cercurile reacţionare imperialiste, fascismul au recurs la asemenea concepţii pentru a-şi promova politica de dominaţie şi asuprire a popoarelor.

XII

Sarcini centrale în activitatea ideologică, politică şi cultural-educativă, în dezvoltarea creaţiei literar-artistice

Activitatea noastră ideologică şi politică educativă trebuie să pornească permanent şi să se bazeze pe ideile nobile ale socialismului ştiinţific, ale umanismului revoluţionar. În centrul activităţii noastre politice, educative trebuie să stea dezvoltarea dragostei faţă de ţară, faţă de popor, faţă de cauza socialismului, dezvoltarea patriotismului revoluţionar. În acelaşi timp, să cultivăm în rîndul oamenilor muncii spiritul de prietenie şi conlucrare, în munca şi lupta pentru noua orînduire socială, pentru o societate mai dreaptă şi mai bună, pentru socialism şi comunism, pentru pace şi independenţă naţională.

O deosebită atenţie este necesar să acordăm educării tinerei generaţii. Trebuie să avem în vedere că tocmai în rîndurile tineretului, mai puţin experimentat, cercurile reacţionare încearcă să acţioneze cu scopul de a-i influenţa şi învrăjbi, pentru a-l putea folosi în scopurile politicii lor de dominaţie şi asuprire. Să educăm tineretul patriei noastre, fără deosebire de naţionalitate, în spiritul fraţiei şi prieteniei, să facem ca întregul nostru tineret să-şi însuşească cele mai nobile idealuri, cele mai noi cuceriri ale ştiinţei şi cunoaşterii umane. Tineretul trebuie să înveţe şi să-şi însuşească tot ce s-a creat mai de preţ în toate domeniile ştiinţei şi culturii. Să îmbinăm învăţătura cu munca, să pregătim tineretul pentru viaţă şi muncă, pentru continuarea operei de construcţie socialistă şi comunistă şi ridicarea patriei noastre socialiste pe noi culmi de progres şi civilizaţie. **(Aplauze puternice, îndelungate).**

În activitatea politică educativă de formare a omului nou, de educare a tineretului, un rol important revine şcolii, învăţămîntului de toate gradele. Începînd de la învăţămîntul preşcolar şi pînă la învăţămîntul universitar, copiii, tinerii trebuie crescuţi şi educaţi în spiritul dragostei de patrie, al devotamentului faţă de socialism, faţă de partid, în spiritul muncii, înarmîndu-i cu cele mai noi cuceriri ale ştiinţei şi cunoaşterii umane. Şcoala de toate gradele trebuie să formeze un tineret revoluţionar, pasionat, îndrăzneţ, gata de orice sacrificiu pentru interesele patriei, ale socialismului, pentru apărarea independenţei ţării, pentru pace. **(Aplauze puternice).**

Un rol de mare însemnătate în activitatea educativă, cultural-artistică de formare a omului nou revine Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste, tuturor organelor şi instituţiilor de artă şi cultură. Ele trebuie să asigure organizarea temeinică a întregii activităţi culturale de masă, inclusiv distractivă, să imprime acesteia un spirit combativ, revoluţionar astfel încît să contribuie la dezvoltarea înaltelor însuşiri morale ale tuturor membrilor societăţii socialiste.

Festivalul naţional „Cîntarea României" s-a transformat într-o puternică mişcare cultural-artistică a maselor largi populare. Am obţinut rezultate minunate; oamenii muncii, masele populare de la oraşe şi sate sînt şi creatorii, şi participanţii, şi beneficiarii direcţi ai activităţii culturale artistice de masă. Festivalul naţional „Cîntarea României" a pus cu putere în evidenţă talentul şi forţa creatoare specifice poporului nostru. Este necesar să perfecţionăm continuu conţinutul activităţii desfăşurate în cadrul Festivalului naţional „Cîntarea României", să lărgim şi mai mult caracterul său de masă, să permanentizăm formele de creaţie şi manifestare artistico-culturale de masă. În cadrul Festivalului naţional „Cîntarea României" trebuie să asigurăm continuarea minunatelor tradiţii ale poporului român, care de-a lungul secolelor a fost făuritorul minunatelor doine, balade, culturii şi artei populare unice prin frumuseţea, patriotismul şi umanismul lor. **(Aplauze puternice).** Să folosim mai bine casele de cultură, cluburile muncitoreşti, căminele culturale pentru organizarea activităţii politice şi cultural-educative, pentru desfăşurarea unei activităţi permanente cu caracter educativ.

Sarcini importante au cinematografia şi teatrul. Avem o serie de rezultate pozitive. Se impune să acordăm însă mai mult atenţie conţinutului filmelor, pieselor de teatru, mesajului lor educativ. Cinematografia şi teatrul sînt mijloace importante în educarea conştiinţei revoluţionare a oamenilor muncii, a tineretului şi trebuie să facem astfel încît ele să-şi îndeplinească în mai bune condiţiuni rolul pe care îl au în societatea noastră.

În activitatea cultural-educativă de formare a omului nou un rol de mare importanţă au literatura, muzica, arta plastică. Putem spune că literatura noastră a atins un nivel înalt. Se editează mult şi se scrie mult. Avem, de asemenea, creaţii muzicale şi opere de artă plastică de înaltă valoare. Toate acestea aduc o contribuţie însemnată la activitatea cultural-educativă de ridicare a conştiinţei maselor populare. Trebuie să spunem însă că oamenii muncii aşteaptă mai multe opere literare cu un conţinut bogat, care să oglindească munca, viaţa, realizările poporului nostru. Avem nevoie de o literatură cu un spirit mai combativ, patriotic şi revoluţionar, care de la un capăt la altul să fie pătrunsă de înaltele idealuri ale umanismului socialist, ale concepţiei de dreptate socială şi naţională, să sădească în oameni, în conştiinţa tineretului dragostea faţă de patrie, faţă de socialism, faţă de partid. Singura sursă de inspiraţie trebuie să fie viaţa şi munca poporului nostru. Trebuie — cum am spus şi în alte împrejurări — să se bea apă numai din izvorul cu apă vie ce izvorăşte din pămîntul udat de sudoarea şi sîngele înaintaşilor; numai acest izvor este dătător de viaţă şi inspiraţie. Nu trebuie să se alerge şi să se bea apă din ulcioarele cu apă stătută şi în care se toarnă şi picături din otrava concepţiilor retrograde şi cosmopolite prin care se urmăreşte să adoarmă conştiinţa patriotică, revoluţionară a creatorilor, a maselor populare şi a poporului. Creaţia literar-artistică din patria noastră trebuie să fie originală, patriotică şi umanistă. Numai aşa va răspunde cerinţelor poporului şi totodată va contribui la îmbogăţirea culturii şi artei universale. Nu imitaţia, nu uniformizarea, ci diversitatea, redarea specificului propriu al fiecărui popor înseamnă adevărata creaţie artistică şi literară. Aşa cum am menţionat şi în alte împrejurări, în realizarea unei literaturi cu un înalt conţinut educativ, trebuie să se manifeste puternic personalitatea şi originalitatea fiecărui scriitor. Diversitatea de stiluri, de maniere artistice nu trebuie confundată niciodată cu atitudinea de îngăduinţă faţă de concepţii sau mentalităţi străine idealurilor societăţii noastre socialiste. Avem nevoie de poezie, de muzică, de lucrări plastice care să redea realitatea, viaţa, să imortalizeze munca şi creaţia eroică a poporului nostru. **(Aplauze puternice, îndelungate).** Literatura, muzica, arta trebuie să constituie o parte componentă a marilor epopei ale poporului nostru constructor conştient al socialismului şi comunismului, să dea noi dimensiuni şi o mare perspectivă poporului nostru.

Este necesar, de asemenea, ca presa, radioul şi televiziunea să-şi îndeplinească în mai bune condiţii rolul pe care îl au în formarea conştiinţei socialiste, în educarea politică-culturală, în formarea omului nou. Ele trebuie să manifeste mai multă combativitate şi spirit revoluţionar, să pună cu mai multă putere în evidenţă munca şi realizările poporului nostru în construcţia socialistă, combătînd cu fermitate stările de lucruri înapoiate, concepţiile retrograde, orice încălcare a legilor şi normelor de conviewţuire socială, militînd pentru întărirea continuă a unităţii întregului popor în cadrul Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, sub conducerea Partidului Comunist Român.

Întreaga activitate teoretică, ideologică, politică, educativă şi cultural-artistică de masă trebuie să se desfăşoare permanent sub conducerea politică a partidului, a organelor şi organizaţiilor de partid. Comuniştii care lucrează în aceste sectoare au datoria de a acţiona cu toată fermitatea pentru orientarea activităţii ideologice, politico-educative în vederea înfăptuirii Programului partidului, afirmării concepţiei materialist-dialectice, a principiilor socialismului, ale umanismului revoluţionar, a politicii interne şi externe a partidului. Organele şi organizaţiile de partid au datoria să organizeze desfăşurarea temeinică a acestei activităţi, să asigure orientarea ei politico-ideologică permanentă. Este necesar să facem astfel încît întreaga activitate teoretică, ideologică, politico-educativă şi cultural-artistică să dezvolte şi mai puternic spiritul de răspundere, hotărîrea maselor, a întregului popor de a înfăptui neabătut Programul partidului, politica internă şi externă a României socialiste. Să facem astfel încît activitatea ideologică, politico-educativă să se transforme într-o puternică forţă care să determine dezvoltarea şi mai puternică a societăţii noastre socialiste, ridicarea pe noi trepte de civilizaţie a poporului nostru, întărirea şi mai puternică a independenţei şi suveranităţii României. **(Aplauze puternice, prelungite).**

Artă şi actualitate

Într-un eseu despre poezie, Antonio Machado spune foarte frumos că „şi arta se sufocă între superlative". Ceea ce vrea să însemne că literatura, arta nu se pot hrăni numai şi numai din cultivarea noţiunilor sublime, că vorbele mari, precum puritate, perfecţiune sau ideal, prea adesea vehiculate fără încărcătura afectivă necesară, ori fără fireasca tresărire şi rezervă umană dinaintea neobişnuitului şi necunoscutului, sfîrşesc prin a deveni sterpe, capabile de a trezi suspiciunea.

Într-adevăr, puţine lucruri ajung atît de plicticoase ca o literatură dind semne a fi scrisă de îngeri şi nu de oameni, ca o literatură cantonată cu emfază şi exclusivitate în zona „absolutului, de unde prea umilele probleme umane, atît de apropiate totuşi comportamentului nostru, se transformă în chestiuni liliputane de-

Teodor Moraru: „Irigaţii în Dobrogea"

abia ochite în treacăt de un puritan şi superior Gulliver. A scoate politica, socialul, istoria din literatură, a te dezinteresa de lucrurile obişnuite prin care se exprimă cel mai frecvent existenţa, şi asta de dragul privirii atemporale, ar fi o absurditate. Un mare scriitor ne interesează şi prin pasiunile şi opţiunile lui temporale, prin modul avizat cum priveşte cursul vieţii la un moment dat, căci din trăirea plenară a acestui moment se naşte capacitatea de a da lecţii istoriei viitoare.

Actualitatea, actualitatea de profunzime a vieţii este o necesitate pentru un scriitor. O necesitate în primul rînd de ordin moral, care legitimează o pagină şi o operă, fiindcă de la un scriitor — conştiinţă interioară, dar şi publică — se aşteaptă, se pretinde mereu gestul de a da seamă despre cele ce se întîmplă într-o epocă şi cu epoca respectivă. Oricît distanţă am pune între biografie şi creaţie, niciodată nu ne sînt indiferente modul cum gîndeşte un scriitor, poziţia şi morala lui practică, opţiunile şi orientările sale. Actualitatea este o problemă de gîndire, de situare etică şi responsabilă într-un context, pentru că, în sine, actualitatea ca normă literară e în continuă schimbare. A face din prezenţa procustiană a unei anume actualităţi criteriul valoric de apreciere a literaturii ar fi o greşeală. Judecarea literaturii după gradul ei de actualitate este funcţională în măsura în care ţine seama de loialitatea autorului, de buna sa credinţă, de adevărul şi stringenţa opiniilor sale. A fi actual înseamnă mai întîi de toate a fi sincer şi liber în opinii, neîncorsetat în scheme, prejudecăţi şi dogmatisme. Avem astăzi destul de multe romane sau cărţi de poezie care proclamă ostentativ şi prioritar „curajul" actualităţii. Avem chiar şi o mică parte de public iluzionată de un asemenea „curaj" al afirmării şi contestării fabricat după reţete bine studiate. Este vorba, cum s-a mai arătat, de un fals curaj, mai nociv aproape decît minciuna „curată", prin mistificarea pe care o produce în conştiinţe, prin iluzia abil întreţinută că e născător de literatură adevărată, cu „choi" sau „probleme" la ordinea zilei, în fond, însă, din baci scotocitor prin cazuri somnambule, prin deznădăjduiri mai mult sau mai puţin sonore, prin injustiţii devenite istorice şi întîmplările astfel în primul rînd de istoria însăşi. Literatura politică se transformă în asemenea cazuri în politică literară, aptă de a culege sufragiile unui public care vrea să cunoască adevărul şi care e de fapt menţinut în marginile lui la bonele periferice de interes şi reală actualitate. Se produce o fetişizare a actualităţii în detrimentul conţinutului ei profund, de majoră problematică umană.

În măsura în care artei îi e necesară inspiraţia spiritului contemporan, în aceeaşi măsură îi este esenţială inspiraţia artei ca artă. Căci dacă este izbitor de adevărată încredinţarea că arta se sufocă între superlative, la fel de categorică poate fi convingerea că arta nu poate trăi tratată fiind de pe poziţii de inferioritate. Arta se sufocă totodată şi de prozaismele gîndirii cu care e făcută şi înconjurată. Orientarea literaturii spre real, orientarea atît de specific cultivată a poeziei în special, creditul acordat autenticităţii şi actualităţii nu trebuie să conducă la nesocotirea propriei importanţe a artei. Actualitatea fără artă nu înseamnă nimic în literatură. Romanescul şi poeticul ies întărite, revigorate din contactul susţinut cu viaţa reală, cu lucrurile, dar esenţa artei trebuie să rămînă egală cu sine însăşi, credincioasă necesităţii de a înălţa spiritul şi nu de a-l coborî în primitivitate. Şi în roman şi în poezie este oportună „proza" existenţei pentru o confruntare cu datele materiei vitale, pentru verificarea şi legitimarea ficţiunii, prea multă „proză" însă ierboasă şi copleşitoare, pune sub semnul întrebării însăşi conservarea artei.

Sînt perioade literare cînd arta priveşte umilă şi ruşinată spre sine, consternată de trufiile trecute, contestîndu-şi şi protestînd împotriva propriilor ei utopii, împotriva propriilor ei excese. Fertile din punctul de vedere al revoluţionării artei, al sfărîmării vechilor inerţii şi retorisme, aceste perioade nu exprimă mai puţin o criză a valorilor afective şi emotive. Cînd arta pretinde a nu fi luată în serios, cînd ea însăşi îşi dă cu tifla, cu siguranţă că sentimentele inseşi ale acelei epoci dau semne de suferinţa. Aceste perioade pregătesc însă o nouă revitalizare a romanescului şi a poeticului şi trebuie considerat drept un subterfugiu al capacităţii de rezistenţă şi dăinuire a artei. Epoca pe care o traversăm lasă să se întrevadă din partea majorităţii autorilor o emoţionantă, tulburătoare încredere în virtuţile creaţiei şi în importanţa locului pe care trebuie să-l ocupe scriitorul ca făuritor de artă. Profesiuni de credinţă, arte poetice, confesiuni şi mărturii de tot felul înscriu cu literă mare poziţia în lume a Autorului. Într-un sens mai larg, poeţi şi romancieri ar putea să se alăture cu toţii vibrantei exclamaţii a lui Philippide: „M-afirm de tine, Poezie, / Ca un copil de poala mumii...".

Faptul că literatura îşi resocoteşte importanţa ei e plin de urmări şi trebuie să dea de gîndit asupra seriozităţii unei vocaţii şi profesiuni, cum este aceea de scriitor. Omul trăieşte în multe feluri şi pe multe planuri, dar dacă uităm că esenţial „...În chip poetic locuieşte omul..." ne înşelăm nu numai de necesitatea artei, ci şi de o fundamentală, de neînlocuit dimensiune umană. Cu cît există mai multă poezie, cu atît există mai multă libertate.

Dan Cristea

Nicolae Ungur: „Portul"

PETRE IVANCU

Declaraţie asupra eternităţii pe o planetă de grîu

pe planeta Cioroiaşi, în sudul salcîmilor
ţărăneşti
se cultivă tomatele H 14, varza timpurie,
ardeiul kapia, vinetele şi uneori,
dragostea de viaţă la puterea a treia
primarul Ion Ionele
agronom obosit de mugetul porumbului
ţăran cu actele în regulă
dinspre tată şi bunic,
se teme să nu cadă bruma
peste răsadurile plăpînde.
profesorul Florin Văibăr
îi învaţă pe copii Limba Română
lîngă răsuflarea cimpiei,
între loitrele celor patru anotimpuri.
aici, pe planeta Cioroiaşi
sufletul ţăranilor trece printre tarlale
ca o căruţă cu cintece
şi umbra lui Constandin a lu' Antonie
pare uneori
o adeverinţă de eternitate.
pe planeta Cioroiaşi
veşnicia are faţa brăzdată
a mamei
care mai respiră încă
pe o planetă de grîu
cînd ţăranii aceştia obosiţi
mă întreabă curioşi
dacă este adevărat că Ilie Moromete
a scris o carte despre Marin Preda.

Baladă pentru fiul meu

Să-ţi înfrunzească blînd privirea
Aceiaşi sevă să te ţină
S-auzi cum cade primăvara
Ca o petală de lumină.

Să-ţi umble lin aceleaşi păsări
Prin sînge ca-ntr-o sărbătoare
Să vezi căzînd eternitatea
Pînă în ochiul cailor de mare

Şi să cobori senin în tară
Cu cerul fremătînd sub pleoape
Cînd duhul Daciei Traiane
Joacă heraldic peste ape

Să vezi cum steaua ţării suie
Ţăranii răsărind din grîne
O, altă nemurire nu e,
Doar patria în veci rămîne!

Tradiţie şi patriotism

Fiecare popor trăieşte într-un fel specific sentimentul patriotic, acesta cunoscînd în timp şi spaţiu forme şi intensităţi variabile, determinate de împrejurările istorice şi de componentele fundamentale ale psihologiei colective, ca şi de configuraţia generală a ceea ce se numeşte „spiritul public". Patriotismul implică sentimentul naţional, ataşamentul profund pentru pămîntul ţării, respectul tradiţiei şi al valorilor neamului, asumarea destinului colectiv, aspiraţia către o condiţie de libertate şi suveranitate. Nu puţine ori acest sentiment complex şi dificil de definit a cunoscut forme de exaltare, îndeosebi în epoca romantică. Cum s-a întîmplat şi în Franţa sau în statele italiene, conflictele istorice au declanşat mari energii morale în jurul ideii de patrie.

Istoria noastră a menţinut permanent o tensiune care a generat fără întreruperi reacţia de apărare şi dăinuire de rezistenţă efectivă şi morală. Perioadele de destindere, în care sentimentul patriotic se manifestă în planul de fundal al existenţei sociale şi culturale au fost rare. Totuşi, nici în epocile cele mai dramatice, patriotismul românesc nu s-a exprimat pe sine cu emfază, fără simţul măsurii.

Din această condiţie a patriotismului românesc s-a alimentat inefabila solidaritate cu spaţiul ţării, respectul pentru tradiţie, fără exaltare, fără grandilocvenţă. Mesajul patriotic pe care l-a conţinut creaţia culturală românească, începînd cu secolul al XVIII-lea în Transilvania, cu jumătatea veacului trecut în Muntenia şi Moldova, a păstrat mereu măsura. Coexistenţa de veacuri cu naţionalităţile conlocuitoare, în Transilvania, mai ales, dar şi în celelalte provincii româneşti este o probă elocventă în acest sens.

Dimensiunea patriotică a fost pentru cultura română, una hotărîtoare, pentru că însăşi naşterea conştiinţei literare stă sub semnul ei, pentru că începuturile literaturii noastre se datorează unui efort în primul rînd patriotic. Faptul că modernizarea, în fond, revoluţionară, în secolul al XIX-lea, a vieţii sociale se datorează unor intelectuali deopotrivă oameni politici şi scriitori, reprezintă însemnele unei tradiţii. Încă înainte de aceasta scrisul literar şi politica s-au aflat într-un raport de complementaritate în structura unor personalităţi deopotrivă ale istoriei şi ale culturii. În formele sale anterioare cristalizării conştiinţei naţionale, în vremea cînd cuvîntul patrie încă nu circula în limba română, dar cînd moşie desemna calitatea de moştenire de la strămoşi deci ideea de solidaritate a unei mari familii —, sentimentul patriotic se exprima în scrisul acelora care erau implicaţi în destinele ţării lor şi politic şi ca scriitori, la Miron Costin sau la Cantemir. Legătura efectivă cu pămîntul moştenit se asocia deja cu accentul celebrant în versurile lui Costin şi în descrierea lui Cantemir, începută ca demers ştiinţific şi convertită în elogiu.

Istoria literaturii române se confundă cu istoria sentimentului patriotic, lucru explicabil pentru că trăirea colectivă se traduce în evenimente, interpretabile din perspectivă istorică, dar şi în cuvîntul care rămîne, în formularea artistă, aceea care sintetizează, care prin harul rostirii memorabile ridică sentimentul la nivelul conceptului, aceea care fixează modelul exemplar.

Marin Preda spunea despre scriitori că ei sînt „conştiinţe ale colectivităţii naţionale", ceea ce presupune „suma virtuţilor şi scăderilor noastre, şi nu suma unor concepte frumoase dar moarte". Între avertismentele sale era formulat şi acela că deformarea în sens idealizant nu aduce nici un serviciu. Sentimentul patriotic autentic, acela care se raportează direct sau indirect la tot ce este creaţie majoră şi durabilă în literatura şi cultura română, înseamnă asumarea condiţiei reale şi nu a unei frumoase ficţiuni fără contradicţii şi efemeră.

Marile cărţi de poezie, romanele sociale sau istorice, evocarea fără fard şi fără exclamaţie, creaţia dramaturgică gravă, discursul problematic, în care retorica afirmă, nu suplineşte gîndirea, demersul analitic în căutarea sensurilor, toate acestea, realizate de artişti autentici, restituie imaginea fiinţei proprii apropiată de adevăr, construită cu simţul realităţii şi cu luciditate.

Sultana Craia

Istorie şi cultură

Urmare din pag. 1

gemănate culorile un orgoliu suprem — al perfecţiunii. Voroneţul nu este doar un monument istoric, ci şi un testament. Voievozi de seamă zideau după o bătălie cîştigată, dar şi după o bătălie pierdută, o modestă mînăstire. Ca să se ştie. Iar dacă vremurile le erau potrivnice, apelau la mîna zugravului care — evocînd scene mitice — îşi îngăduiau, dintr-un impuls lăuntric, să imagineze în limbile de foc ale iadului pe cotropitori; înveşmîntau pe cei ce simbolizau puterea răului, pe diavoli şi cei trimişi după moarte în împărăţia lor, în haine specifice cotropitorilor. Ca să se ştie. Ca un mesaj pentru viitorime. Ca o probă concretă a opţiunii sufleteşti a poporului, a atitudinii lui mereu nealterate, mereu de condamnare faţă de cei care au încălcat rîul şi i-au siluit ramul codrilor ce-i aparţineu.

Acest sentiment al legăturii statornice cu patria a fost flacăra vie pe care generaţii după generaţii au purtat-o prin secole. A fost trăsătura de unire, inoxidabilă, care a apropiat suflet de suflet, inimă de inimă şi a făcut din mulţimea oamenilor unei părţi distincte de lume o colectivitate, un popor.

Literatura, cuvîntul scris, artele în general, aşa cum s-au edificat ele de-a lungul vremurilor, în mod firesc şi-au asumat istoria. Cînd vorbim de dimensiunea istorică a culturii nu ne aflăm deloc în faţa unui loc comun, ci în faţa unui adevăr de esenţă, fundamental al culturii noastre. Pentru că dacă unui popor trebuie să-i fie proprie starea de independenţă, şi o literatură trebuie să aspire permanent la o asemenea stare. Iar cînd poporul s-a aflat în situaţia de a-i fi contestată ori răpită independenţa, literatura, arta au fost mijloace redutabile prin care s-a militat pentru dobîndirea unui asemenea drept vital. De aceea sînt prezenţi în nemuritoare opere eroii-simbol ai naţiunii noastre, toţi cei care şi-au pus viaţa şi gîndul, bărbăţia şi visarea în slujba marilor idealuri ale patriei.

„Nepieritoare va rămîne în memoria poporului nostru — afirma tovarăşul Nicolae Ceauşescu în magistrala Expunere prezentată la recenta Plenară a partidului — epopeea luptelor duse de Mircea cel Bătrîn, Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul şi atîtia alţii, care s-au ridicat cu hotărîre împotriva dominaţiei străine, pentru apărarea fiinţei proprii, pentru afirmarea identităţii poporului român".

Este un pilduitor omagiu adus înaintaşilor, adus istoriei, poporului nostru în a cărui viaţă şi luptă privim, şi cu ajutorul creaţiei artistice, ca într-o oglindă mereu vie. Şi privim nu doar trecutul, ci însuşi sufletul şi visul dintotdeauna şi pentru totdeauna al tuturor celor ce au dat viaţă şi sens a tot ce s-a întîmplat, se întîmplă şi se va întîmpla în spaţiul de la Dunăre şi Carpaţi.

Privită numai din perspectiva istoriei, măsurată numai cu măsura istoriei, o cultură se poate înfăţişa cu adevărat într-o dimensiune demnă şi reală. Într-o vibrantă şi strălucită lecţie de patriotism socialist, într-un memorabil îndemn la a ne cunoaşte şi respecta trecutul, istoria patriei, pentru a ne înţelege mai bine pe noi înşine, prezentul şi viitorul nostru, tovarăşul Nicolae Ceauşescu deschide — prin inedite revoluţionarele idei cuprinse în această istorică Expunere — orizonturi noi, de veşnică fertilitate pentru cultura românească de azi şi de mîine. Asumîndu-ne asemenea idei drept crezuri, drept profesiuni de credinţă ale scrisului nostru, vom da temeiuri profunde demersului artistic şi dimensiune istorică istoriei prezente, pe care cu nobleţe de spirit, sîntem fiecare îndemnaţi de propria conştiinţă să o surprindem în pagina scrisă. Istorie şi cultură — iată două adevăruri care nu se pot afla decît mereu împreună. Căci istoria a fost dintotdeauna [illegible] fundamental al culturii, iar cultura n-a [illegible] mai mesajerul [illegible] o dată şi pagină prin care istoria s a

Partidul Comunist Român — Compoziție de Elena Greculesi

Poeme de George Țărnea

1. Măsura

Nu-i nici fiorul clipei,
nici viața la-ntîmplare,
un singur fir de iarbă
te poate încălzi,
cînd îți măsori înaltul
văzduhurilor clare
cu patria luminii
de fiecare zi.

Văzute de aproape,
și patria și viața
sînt bucurii la care
n-ai dreptul să renunți,
cum nu renunță timpul
să-și toarcă dimineața,
după cuprinsul nopții,
peste cîmpii și munți.

Privind ca-ntr-o oglindă
cu-adîncuri unduite
întinderea de grîne,
care vor naște pîini,
descoperi cîte chipuri
se află rînduite
în firele de iarbă
cuprinse între mîini.

Și înțelegi de-aproape,
din chiar izvorul clipei,
că patria e locul
deplinei rodnicii
și leagănul de gînduri
nehărăzit risipei
și focul viu din inimi
răsfrînt peste vecii.

Fără de ea, nici dorul,
nici zarea nu au nume,
nu poți rosti nici „mamă",
nici plînge, nici cînta,
și-oricît ai vrea de-aproape
să simți întreaga lume,
nu poți fără o țară
zidită-n carnea ta.

2. Întîiul drept

Dacă-ți iubești pămîntul
sub care dorm părinții,
se odihnește cerul
în palme de copii,
și stînsul bob de sînge
din bezna suferinței
îl simți fierbinte, astăzi,
sub grîul din cîmpii.

Nu-i patriot cel care
măsoară cît primește
clădindu-și, pentru sine,
un ostrov de confort,
fără să vrea să știe
cît scade, sau cît crește,
în contul fericirii,
nevoia de efort.

Nimic nu se cuvine
mai drept și mai-nainte
din tot ce ni se pare
a fi întîiul drept
decît sudoarea vie
și-un dor fără cuvinte
pentru emblema țării
din fiecare piept.

3. Poem nesfîrșit

Prea mare preț pe vorbe
n-am pus la cursul vieții,
chiar și frumos rostite
mi s-au părut în plus,
dar am privit spre oameni
descoperind ce fapte
fierbinți aveau de spus.

Li se citea pe chipuri
o nerăbdare-aparte
și-o strălucire vie
de gînd stăruitor,
și-am înțeles că pașii
li se-avîntau departe,
ca să cuprindă țara
la timpul viitor.

Care poem din toate
se cade să-mi rămînă,
spre-a lăuda torentul
din zorii timpurii :
multiplicări de nume,
de ochi, de pas, de mînă
și toate contopite
în steaguri purpurii.

Acesta e-nțelesul
din fapta comunistă
pe care fără vorbe
în inimă-l avem,
și cît există visuri,
și dimineți există,
se va citi pe chipuri
un nesfîrșit poem.

4. Uneltele

Nici versuri de serviciu
la cîte-o zi festivă,
nici gîndul că se poate
trăi fără poeți,
problema fericirii
ne stă, deopotrivă,
pe umeri și-n cuvinte,
ca roua-n dimineți.

Poetul nu produce
nici fier-beton, nici pîine,
dar mica lui unealtă
e ca un ochi deschis
dintr-un prezent al muncii
spre-nflăritorul mîine,
și micrometru zilnic
la comunistul vis.

Mai sînt momente grele
și evadări din rînduri,
mai sînt și neajunsuri
și hoți, și renunțări,
dar pentru cîte-o vorbă
să nu cădem pe gînduri
știind c-avem în față
destinul unei țări.

Cînd semeni cu migală,
în oameni, altă lume,
nu crește peste noapte
o viață ca-n povești,
de-aceea-ntre unelte,
cu orice rang, sau nume
pe limba românească
tot om al muncii ești.

Și tot la fel te-apasă
concretele probleme
din sfera principală
a comunistei căi,
așa cum grîul pîinii
nu crește din poeme,
nici viața nu-i mai bună
fără poeții săi.

5. Comuniștii

Prin comuniști lumina
răsare mai devreme,
și fructele speranței
sînt coapte mai curînd,
sub fruntea lor prind viață
imense teoreme
despre conturul tînăr
al fiecărui gînd.

Ei sînt deschizătorii
de căi, spre mai departe,
strategi ai fericirii
și anonimi soldați,
cumpănitori de soare
de la întreg la parte,
și-nnoitori de țară
modești și asudați.

Pe schele și-n ogoare,
lîngă furnal și-n mină
ei sînt un semn că totul
se-nnalță cum dorim
și că-nfrățiți, prin gînduri,
cu-a patriei lumină,
un trainic edificiu
de pace ctitorim.

6. Iubirea

Dintre iubiri doar una
stă-n noi cumpănitoare
fără de care totul
s-ar troieni cu ger :
iubirea pentru munții
cuprinși între hotare,
pentru mireasma ierbii
și pentru-al țării cer.

Toate pălesc în fața-i,
de vreme ce din toate
doar ea-mpletește doine
de dor sub fruntea ta,
în lipsa ei o altă
iubire nu se poate,
pe ea n-o poți nici smulge,
și nici n-o poți muta.

Ca un bătrîn sigiliu
doveditor de nume,
iubirea pentru țară
e bunul cel mai sfînt,
fără de care nimeni
nu-și află cale-n lume,
nici rădăcini sub visuri,
nici rosturi pe pămînt.

7. Poporul

Cu fiecare nouă
rotire planetară
în jurul unei osii
de nevăzut fluid
cresc alte înțelesuri
din cîte se-nnoptară
și boabe noi de rouă
pe vîrsta unui zid.

Obîrșie curată
a cîntecelor mele,
poporul meu de visuri,
prilejul meu de dor,
statornică iubire
sub mișcătoare stele,
fîntîna mea de nume
și pom ocrotitor.

Fără mișcarea simplă
în sensul tău de viață,
cum mi-aș găsi-nțelesul
de fiecare zi,
ce seve m-ar petrece
din noaptea-n dimineață
și de plutirea-n haos
ce aripi m-ar păzi ?

Tu ești precum pămîntul —
ocrotitor de muguri
pleneta mea de datini,
de sînge și de flori
rotindu-ți adevărul
sub zilnicile cruguri
pe osia-mpletită
din cele trei culori.
Ai tîmple-mpădurite
de-atît urcuș prin vreme
și împietrite lacrimi
de-atîta cîntec trist,
dar steaua ta fierbinte
din piscul unei steme
mi-arată astăzi calea
spre evul comunist.

Argumentele dăinuirii

Apariția ediției a doua a **Istoriei literaturii române de la origini pînă în prezent** de G. Călinescu poate fi socotită ca o încheiere și o încununare de etapă editorială. Din fericire, întîrzierea ...vreme a apariției acestei monumentale cărți nu a avut decît cauze exclusiv specifice. Nici nu se putea altfel într-un climat politic și ideologic ca acela care caracterizează Românie...mului deceniu și jumătate. Dovadă de netăgăduit că este așa ni se îmbie apariția în această perioadă a nenumărate cărți, unele dintre ele tot așa de însemnate, tot așa de cerute de conștiința contemporană și, de ce să nu spunem lucrurilor pe nume, tot așa de „difícile" ca și opera călinesciană. Oare, ca să dăm doar cîteva exemple, a fost ușor să apară încă două volume Eminescu în continuarea ediției Perpessicius, sau **opera magna** a lui Liviu Rebreanu (11 volume), sau **Tradiția istorică despre întemeierea statelor românești** de Gheorghe I. Brătianu ? Nu, firește dar cu puțină — da.

Am spus că nu a fost totuși ușor pentru că se mai găsesc pe-aci, pe **dincolo** cîte unii care să bage bete-n roate, cîte unii care să mai cîrtească și să invoce, chipurile, abaterea de la un program ideologic ferm. Or tocmai programul ideologic ferm și limpede pretindea și pretinde în continuare restituirea a tot ceea ce este valoros din bogata noastră zestre culturală.

Așa cum nu avem motive să ne temem sau să eludăm faptele trecutului nostru istoric, tot așa nu sînt pricini pentru a nu repune în circulație marile monumente spirituale ale poporului nostru. O operă de asemenea înălțime și diversitate ca aceea a lui Eminescu, o **Istorie** ca aceea a lui Călinescu (singulară, probabil, între istoriile literare ale altor popoare), o **Getică** cum este aceea a lui Pârvan (aflată sub tipar !) și altele altele sînt dovezi de netăgăduit ale virtualităților spirituale ale poporului român cu care avem dreptul de a ne mîndri.

Am învățat în acești ultimi ani nu doar cum să identificăm acest tezaur de spiritualitate, ci și **cum** să-l punem în evidență. Cine va reciti interminabilele și cețoasele discuții din presa literară a „obsedantului deceniu" (și nu numai din presa literară) privind moștenirea culturală și va compara cu realizările de astăzi va trebui să constate o diferență ca de la cer la pămînt. Atunci se **teoretiza** mult și se scoteau... **opere alese**, adică „selectate" și ciuntite fără nici un criteriu... Opera unui scriitor ca și literatura în întregul ei erau „valorificate" în părți.

Astăzi nimic și nimeni nu ne împiedică să ne tipărim operele fundamentale ale culturii noastre. Roadele acestei noi concepții, ea înseși izvorînd dintr-o plurală înțelegere a concretului și a spiritului în devenire, se pot vedea cu ochiul liber în rafturile bibliotecilor noastre. Au fost reeditați cronicarii, cărțile celor din Școala Ardeleană, scriitorii secolului al XIX-lea, marii scriitori din veacul nostru. Iată, avem doi scriitori editați integral : Delavrancea și Ibrăileanu. În cazul multor altora (Rebreanu, Densușianu, Duiliu Zamfirescu, Slavici, Dobrogeanu-Gherea, Vianu, Ralea, Coșbuc etc.) seriile sînt în curs de definitivare. S-au inaugurat serii noi, cu adevărat științifice, precum cele din Maiorescu, Sadoveanu ș.a. Tot în acest răstimp de resurecție a clasicilor culturii noastre s-au publicat nenumărate volume de acte, documente și corespondență care au darul de a limpezi și mai bine faptele trecutului și a le evidenția dialectica lor interioară. Înseamnă a fi orbi și surzi (dar nu și muți !, cum sînt unii cîrtitori de la Paris) a nu sesiza acest grandios efort de cinstită valorificare a comorilor spirituale ale poporului nostru.

Să o spunem răspicat : reeditările din clasici nu se constituie într-un lux și o afacere comercială a caselor de editură, ci într-o necesitate de ordin cultural major. Prin acest masiv volum de cărți repuse în circulație se realizează joncțiunea între literele actuale și valorile trecutului, dovedindu-se încă o dată că etapele unei culturi viabile nu sînt cicluri izolate, ci, dimpotrivă, momente dintr-o evoluție unitară și organică. A face din clasicii noștri contemporanii noștri este o datorie a culturii prezente. De altfel, lucrurile se condiționează reciproc și a compara ce și **cum** s-a editat în anii cincizeci și ce și **cum** s-a scris atunci față de ce și **cum** se editează în ultimii ani și ce și **cum** se scrie acuma este grăitor de la sine. Bineînțeles că nu este singura determinare nici pe departe, dar este una. Nu este singura, pentru că fenomenul cultural fiind unul de o varietate și subtilă complexitate presupune **cauze și imbolduri** mult mai diversificate și nu o singură dată inefabile. Astăzi, ca să ieșim pentru o clipă din planul strict al valorificării moștenirii culturale (continui să păstrez, deocamdată, această noțiune dar în accepția ei lărgită), se traduce din toate literaturile lumii (ce gratulații am adus noi librăreselor de acuma-s vreo două decenii pentru a ne putea procura o carte de Faulkner ! lasă că li se aduc și astăzi pentru un Eminescu sau Călinescu !...), se traduce, zic, mult și bine și acest fapt este de o deosebită importanță pentru că ne ține în rîndul culturilor lumii. Și noi știm — am dovedit-o încă de dinainte de Cantemir ce și **cum** să asimilăm ca propriu firii noastre. Situați la încrucișare de puteri și orgolii, la noi Mefisto-Diavolul, este un drac (cu inițială mică !), pe care la o adică îl și putem înșela (=etimologic, încăleca, după ce i-am închingat șaua). Astăzi, critica literară (cu unele răzlețiri ale ei „elitariste") se ocupă de obicei (=operă) și mai puțin de subiect (=persoana autorului). Astăzi, istoricii ne dau documente și comentarii adecvate în lumina adevărului (vide, bunăoară, **Răscoala lui Horea** de academicianul David Prodan sau cea mai recentă monografie despre Tudor Vladimirescu) pentru a nu ne capacita, ca literați, la alte îndemnuri, limpeziri și tensiuni creatoare. Și încă ar mai fi de numit în context alte și alte redescoperiri (sociologia, de pildă), pentru a da cît de cît datele unui tablou măreț al etapei în care se află cultura și arta românească la acest ceas al istoriei. Vor fi fiind și balasturi și împiedicări temporale, dar harta, și la scară mică și la scară mare, este frumoasă și tinde spre deplinătatea potențelor ei. Căci deasupra, de unde se ridică ea, și de jos, de unde cristalizează, răzbate necontenit adevărul, încrederea și virtuțile unui neam născut din **bacii** autohtoni și din **veteranii** romani. Iar cine îmi răstălmăcește această perifrază după Călinescu să o facă pe spezele și răspunderea lui. Ci eu **nu** mă îndoiesc că apropiatul Congres al culturii și educației socialiste va da curs acestor deziderate firești. Iar, ca modest cronicar de ediții, voi încerca să răspund și în viitor acestor neclătinate și neinduplecate deziderate. Vreau să spun că înțeleg, pe cît pot, tenibilul complex al stărilor actuale din lume, dar cred că numai afirmîndu-ne lucizi față de toate datele problemei, atît lumea cît și noi vom avea șansele dăinuirii — cum ar fi spus Blaga — noi sub stelele noastre, celelalte națiuni sub stelele lor.

Valorificarea moștenirilor culturale ale popoarelor, deci și cea românească, are harul de a ne duce, împreună, spre înțelegere și spre PACEA pe care cele peste o sută cincizeci de națiuni nu o mai pot, în amenințarea pustietoare a scînteii electronice — rata. Ar fi, este cazul, ca popoarele, fiecare, să-și cinstească mai bine tradițiile, să-și cumpănească mai bine orgoliile și să ajungă la visata pace universală.

Semnez cu toată responsabilitatea și încrederea acest articol rare a plecat de la reconsiderarea clasicilor literaturii române și atinge, în final, problema pacificării lumii.

E timpul, lume veche... zicea poetul Arghezi.

Gheorghe Suciu

Gheorghe Vinătoru : „Timeri ogeni"

Semnificația tradiției

Deși printr-o fatalitate a soartei scriitorul de azi viețuiește biologicește în stricta contemporaneitate, totuși biografia lui spirituală se așează într-o „actualitate" care este mult mai largă decît aceea a simplei condiții fizice. „Actuali" sînt, în literatura română de azi, Sadoveanu, Arghezi și Blaga, G. Călinescu, reverberații însemnate lasă în contemporaneitate Bacovia, Rebreanu, mai înainte de aceștia, Goga, Eminescu, Hașdeu, Cantemir și anonimul poet popular ; tot ceea ce, prin durabilitate estetică, este apt a trimite ecouri în conștiința creatorului de azi este, așadar, „actual". Sînt unii care și imaginează că a porni de la această linie estetică viguroasă ar fi un semn de subțiere a spiritului creator, un rău „paseism", o piedică, în fine, pusă originalității creatoare absolute. Totuși, pentru aceștia observ că în artă „originalitatea" absolută nu este de imaginat și ceea ce pare inventat pentru întîia oară pe pămînt e nu o dată o reverberație a unei tradiții pînă atunci neconsumate integral. „Avangardele" dezvoltă barocul, „barocul" secentist continuă antichitatea tîrzie și alexandrismul, „modernismul" european și-a găsit rădăcinile în Orient ; numai cine ignoră istoria artelor universale își poate închipui că totul este „nou", inventat, „nemaipomenit".

Dacă judecate global inițiativele originale își găsesc, prin examen atent, izvoarele în tradiție, totuși proporția talentului personal nu poate fi pusă la îndoială. Arta înaintează la un nivel mediu, întărind, prin acumulații în sensibilități de formulă ieșită din comun, ceea ce epoca a cîștigat prin dialogul necontenit cu memoria culturii naționale. Opuse numai în examenul teoretic, al prototipurilor, „tradiția" și „inovația" se află, în realitate, într-o determinare mult mai strînsă decît ar părea la o privire superficială. Ceea ce decurge de aci este cît se poate de clar : cine ignoră semnificația tradiției culturii naționale acela e lipsit de un element creator esențial.

Însă ce este „tradiția culturii naționale ?" La o repede ochire, s-ar zice că scriitorul e dator să cunoască „literatura", artistul plastic — „pictura", muzicianul — „muzica" și așa mai departe. O astfel de perspectivă îngustează vizibil domeniul „tradiției". „Tradiție" este **arta națională**, este **istoria poporului**, întocmită fără compromisuri conjuncturale, tradiție e, în fine, istoria științelor, tot ceea ce atinge, în fond, de viața spirituală. Cine s-ar teme de asemenea deziderate, crezînd că i se cer creatorului exagerate cunoștințe inutile i se poate răspunde, pe scurt, că este de neconceput cultura fără cultură, chiar și dacă este cultură eminamente populară. Era autorului care nu studiază pe nimeni ca să nu-și altereze talentul s-a stins, este momentul creației cunoscătoare de punctele cardinale ale culturii.

Ceea ce derivă de aici, sub aspect larg cultural, este cît se poate de limpede. Avem nevoie de o restituire globală și cît mai rapidă a culturii naționale, de ediții complete din autori importanți sau „databili", de albume ale pictorilor români, prezentați, dacă este posibil, integral, de texte muzicale mai vechi și mai noi. Totuși, operațiunea de editare nu este de ajuns, astfel de producții sînt necesare în tiraje masive însă rentabile, ele rebuie, mai mult, difuzate sistematic și susținute prin mijloacele moderne ale mass-mediei. Imaginea pe care și-o face orice conștiință lucidă, aceea de a viețui într-o lume de valori culturale sigure, ieșite din creativitatea națională, este tot ce poate fi mai înălțător.

Editarea simplă și difuziunea nu par totuși de ajuns, este nevoie de sinteze care să explice fenomenele, să le descrie, să le analizeze, să înfățișeze, într-un chip științific, așezarea valorilor în scara istorică. O cultură fără sinteze e o cultură fără monumente, epoca noastră are nevoie de monumental

Nu o dată „monumentele" se înalță acum, printre noi, deși ele provin de la autori care, biograficește nu par a ieși din comun nu cultivă extravagantele ci se dedau unei trude adesea eroice și solitare. Ei aparțin „tradiției" încă din timpul vieții pămîntești, opera lor a căpătat, prin profunzime, durabilitate. A înlocui „regula episodului" care dă judecăți descriptive, valabile pe timp limitat, cu „regula epilogului" care prevede, printre contemporani, valorile stabile — iată o idee esențială a culturii române de azi. „Tradiție" : fără aceasta este ca și cum esența firii sufletești ar fi o tenebroasă necunoscută. Semnificația ei ? Un efort eroic reconstitutiv.

Artur Silvestri

Începutul mersului propriu

Ieșirea din casă a fost simplă, era prima ieșire din casa părintească îndelung gîndită, celelalte rămînind acum, umbre ale acestei ieșiri nu putea să nu fie simplă. Lumea în care urma să intru nu era altceva decît casa mea împrăștiată-n această lume, în această patrie, casa părinților mei, olecată, prin elementele ei esențiale în spațiul unde trebuia să ajung, casa mea cu toate ale ei în întîmpinarea mersului meu, deci ieșirea nu putea să nu fie simplă. Primul element al casei, împrăștiate-n întîmpinarea mea, a fost drumul. L-am întîlnit la plecarea în oraș, în gînd, în gări, pe șantiere, pe coridoare diverse, același drum ce măsoară, cît privirea mea continuă, cîteva sute de metri. Al doilea element al casei natale sortit să mă urmărească zile și spații a fost poezia. Vedeam peste tot numai poezie, numai metafore, eram convins că răutățile strecurate de nu știu unde în lumea noastră vor fi îndepărtate în clipa în care toată omenirea va ajunge de bună voie, deci silită de ea însăși, *în poezie*. Vreau însă să menționez că nu consider doar poezia drept ordine sublimă, vorbesc despre ea și prin ea pentru că îmi este la îndemînă, sînt zeci de asemenea ordini, lumea poate fi definită ca o entitate cosmică formată din ordini sublime care se interpătrund dialectic. Tuburile orgii, de o inegalitate frapantă, sînt unite de armonia sunetelor și redate ca o astfel de ordine omului, elemente ca mină, picior, gînd, creer ce par a nu avea, la prima vedere, legătură unul cu celălalt se termină prin a ne arăta ordinea cea mai sublimă cu putință, omul, riuri, munți, oameni, poezie, ogoare, alte ordini deja stabilite și alte posibile ordini se termină într-o altă entitate de ordin sublim care este patria.

Ieșirea din casă a fost simplă și nu putea să nu fie simplă întrucît ea era pregătită de munci și orînduieli stabilite de sute de ani, munca pămîntului, succesiunea anotimpurilor ținînd cont doar de această muncă, de truda și sărbătorile ei, casa fiind centru de gravitație al acestui ritual. Poezia care mă încercase atunci, acolo, (părea să fie punct de vedere recent, n.n) copia, copiile obiectului poetic leja existent ; ordinea sublimă de care vorbeam mai înainte *exista ca atare*, eu doar mi traduceam pe limba înțelegerii mele răsături deosebite ale ei.

Dar de-aici încolo nimic n-a mai fost simplu. Începînd de la cei care m-au condus la gară, de la atitudinea lor străină mie, pînă aici, de la tren, de la școala care avea sarcina să mă învețe tainele altei lumi dar mai ales să mă rupă de lumea mea și pînă în clipa cînd notez aceste rînduri, nimic n-a mai fost simplu. Și

Cornel Brahaș

Continuare în pag. a 6-a

CRISTIAN M. PETRE

E omul între oameni

E Omul din furtuni de timp născut
cînd Oltul agită în noapte brațe,
cînd florile sub ger parcă plîngînd
de-un curcubeu visau să se agațe.

Un codru, o cîmpie, ape lungi
au tresărit adînc sub pleoape triste
trezite la ivirea Fiului
sortit oricărei lupte să reziste.

E Omul care a străfulgerat
În umerii zăpezilor cu-o torță
la rădăcina grîului să pună prin Partid
sevele libertății-sacră forță.

Îl recunoaște ramul, riul, doina,
bărbat încărunțind a tinerețe,
glas de tribun arzîndu-ne în piepturi,
care-a știut zbor ager să ne-nveațe.

E Omul în zori grei de veac născut,
gură de rai glia să îi rămînă,
păcii și lumii se dăruie
spre piscuri noi îndeamnă a sa mînă,
brav ctitor în istoria română,

E Omul între oameni și comunist Erou
și țara îi e singura stăpînă !

MARIN CODREANU

Poezia la timpul prezent

Poezia la timpul prezent
ea trebuie să fie o ancoră.
O ancoră în formă de inimă
gravitînd numai și numai
în perimetrul luminii.

Năvod poate fi — dacă vreți —
priponit în sufletul nopții
din adîncul ei să adune
mărgăritarele zilei.

Poet la timpul prezent

I Pentru că sînt poet la timpul prezent
nu pot să risc.
Nu am dreptul să risc
să abdic și să trec
dincolo de perimetrul luminii.

II Pentru că sînt poet muncitor la timpul prezent
cu sentimentul durabil de-a mă ști implicat
în tot ce se-ntîmplă-n Cetate
particip cît pot (gîndind făptuind)
numai și numai prin exemplul meu personal.

III Și
pentru că sînt poet comunist la timpul prezent
îmi place să dau chip luminos și durată
poemelor mele politice.

GHEORGHE DINICĂ

Învățînd dreptatea

Lîngă bobul de grîu să stau de pază —
să-l învăț cu memoria singelui,
să nu-i uit lupta dură-a spiralei
cînd aburul de pîine mă mîngîie.

Lîngă tîmpla acestui pămînt legendar
să stau de veghe și să-i aflu visul,
și pricina atîtor lacrimi curse
și să nu uit rănile istoriei.

Lîngă rădăcinile cuvintelor
voi pune fapte și dragoste de neam,
veșnicindu-le în limba română,
botezîndu-le în veghea mea de noapte.

Cu-aceste gînduri preschimbate-n fapte
de două mii de ani avem dreptate !

ION VERGU DUMITRESCU

Pămîntul iubit de-a pururi...

Lumină-n tînăra odaie-n care intră mirii
Pășind egal pe un covor de stele
Așternut de mîini cu miresme pline
Și ochi cu infinite dorinți — cei tineri să ajungă
Să fie ca ziua urmată de noapte
În aspră și dulce alăturare
Ce dă zeului putere de-a fi și fiu și fiică
Pămîntului iubit de-a pururi...

SORIN HOLBAN

DE ȚARĂ

Arborele

Dacă e un grăunte care poate să-mi potolească
spaima de moarte,
Dacă în pasul către neființă
există un punct luminos,
O stea polară care strălucește
noapte de noapte —
E doar gîndul că voi rămîne
în pămîntul meu,
între rădăcinile mele,
Și că aceste rădăcini vor susține
Un arbore crescut cu clorofila din mine,
Un arbore în care voi trăi mereu:
fiul meu.

Testament

Fiule, nu iei cu tine nimic
Cînd pleci Dincolo.
Nici periuța de dinți, nici autoturismul,
Nici carnetul de CEC, nici altele
Care ți-au fost — sau nu — de trebuință
În trecerea prin viață.
Dar ce rămîne după tine,
În afara acestor obiecte de inventar,
Declarate, prin testament, la notar ?
Ascultă, fiule, fii avar
Cu avuția pe care ți-o las.
N-o micșora,
n-o înstrăina,
S-o porți în tine ca pe-o
sfîntă povară.
Căci eu îți las, întreagă,
iubirea de Țară.

GEORGE COROBEA

Vis

Mai jos de un strigăt,
mai sus de un dor,
mai înalt ca vocala plecării
și mai străveziu
ca albastrul pridvor
visul meu străbate
grădina și cîmpul.
El vine dulce și melodios
ca și cum
de-a lumina s-ar juca
și orice poartă i se deschide
în patria mea.

Tînărul Gherea și idealul criticii „totale" (IV)

Iată, însă, că în același studiu, **D. Panu asupra criticei și literaturii**, întîlnim un compact pasaj de aspect riguros apoftegmatic precum acesta :

„Acea critică modernă — referirea se face la marea critică europeană a epocii, dată drept exemplu, n.n. — studiază opera de artă în legătură cu artistul care a produs-o, o studiază ca un product al unei anumite organizații psihologice — și prin aceasta e un studiu de psihologie literară. Pe de altă parte, critica studiază o operă literară sau un curent literar în legătură cu epoca, cu mediul social în care a apărut această operă, în legătură cu o anumită treaptă de dezvoltare istorică care explică și caracterizează pe cea dintîi ; în acest sens e un studiu de filozofia istoriei și artei în același timp.

Și astfel critica intră în domeniul științei".

Prin urmare, deși „creator", criticul, totuși, „studiază" opera de artă, pentru aceasta apelînd pe cît cu putință la totalitatea achizițiilor gîndirii moderne ce aparțin unor domenii de cunoaștere a omului și a umanității, precum nu numai psihologia ci și istoria sau artele, sub aspectul determinării și conținutului lor filozofic. S-a considerat și se mai consideră și în ziua de azi că obstinata revenire în limbajul său a noțiuni de „științific" atribuită domeniului criticii constituie sursa insurmontabilei contradicții ce traversează de la un capăt la celălalt gîndirea estetică a lui Gherea. Criticul însuși a simțit că este pîndit mereu de o asemenea suspiciune, ceea ce l-a determinat să revină în repetate rînduri asupra chestiunii încercînd să se explice. Cum era de așteptat, în majoritatea cazurilor nu a fost înțeles, mai exact, explicațiile sale nu au fost acceptate. Și ce e mai curios, nu puțini dintre aceia care s-au considerat și se mai consideră, poate, „adevărații" gheriști (formă de manifestare extremă a fetișismului dogmatizant) au contribuit nebănuit de mult la escamotarea adevărului, întrucît s-au prevalat în chip tendențios, unilateralizant, doar de ideile și principiile ce aparțin așa-zisei gîndiri critice „științifice" a marelui înaintaș. În realitate, prin **viziunea sa totalizantă** (deja, în **Asupra criticei**, se spune : „critica literară modernă (este) întemeiată pe știință de o parte, iar pe de alta pe un talent puternic intuitiv") este aceea care, primul la noi, are conștiința fundamentalei , dar, de aceea, și profund fertilei dileme ontologice (cu întreaga ei suită de consecințe ideologico-estetice, metodologice etc.) în virtutea căreia acționează spiritul critic modern, aflat continuu — precum navigatorii antichității, neîndurător pîndiți de amenințătoarele Scylla și Charybda — între vocea „inspirației" impulsionate de talentul individual și aceea a rațiunii argumentative bizuită pe criterii de percepție și metode de lucru obiectiv, adică științific valabile. Nu spunem că în **Asupra criticei** tînărul Gherea nu se arată oarecum ezitant, în sensul că tentația de a așeza cele două laturi constitutive ale fenomenului sub semnul totalității indestructibile este amendată de anumite reveniri și reticențe. Mai mult, chiar, (ceea ce în **D. Panu asupra criticei și literaturii** nu se va mai întîmpla) este de remarcat că, amețit și el precum atîți alții dintre contemporanii săi de mistica „științificizării" infailibile a tuturor domeniilor cunoașterii din sfera umanului și, implicit, a esteticului, criticul pare pentru moment încredințat de faptul că viitorul criticii este acela al unei științe exacte. Ideea ar fi că inspirația, gustul, impresia, și, într-un fel, chiar intuiția sînt elemente demne de luat în seamă într-un asemenea sporit grad și pentru că la acea dată „critica științifică" nu este încă suficient de stăpînă pe cuceririle științei moderne (în special, științele naturii, cu reflexele lor în planul evoluției morale a omului ; în **Personalitatea și morala în artă** este copios citat H. Spencer) spre a-și întemeia „metodul", cu toată fermitatea, pe această bază : „Cînd zicem critică științifică sîntem departe de a crede că critica a ajuns o știință pozitivă. Nu suntem departe de a fi de părerea lui Zola care, vorbindu-ne de critica modernă, ne vorbește de legi fixe, de teoreme geometrice. În critica literară nu putem încă avea legi nestrămutate, teoreme tot așa de lămurite ca în geometrie, cum nu avem nici în sociologie". Sau : „sociologia tinde a fi știință exactă, dar pînă acuma n-a ajuns ; tot așa trebuie să zicem și despre critică : critica literară tinde a ajunge cu totul exactă și științifică, dar e încă departe, foarte departe de acest ideal și acum intuiția ajută pe critic mai mult decît știința".

Paradoxul este de a constata că în timp ce în cazul lui Gherea însuși un asemenea elan absolutizant vizînd desăvîrșita „științificizare" a criticii în anii următori s-a temperat mult, fiind absorbit de un sistem de gîndire multivalent, creator, relativizant, pe de altă parte, „boala" în cauză bîntuie cu neistovită furie, căpătînd forme de manifestare dintre cele mai diferite și la ora de față.

Adevărul peren degajat de „lecția" gheristă trebuie, însă, căutat în altă parte ; în acuta conștiință a faptului că șansa actului critic de a dobîndi statut de „gen" literar (în afara condiției liminare a talentului de care se cuvine să facă dovadă toți aceia care îl practică) stă în edificarea unui sistem de gîndire critico-estetică de incontestabilă soliditate și coerență, fundat pe criterii pe cît de clar definite, tot pe atît de funcționale, capabile a deschide intuiției, impresiei — dacă vrem, inspirației critice — calea de acces în structura operei literare și, astfel, capabile a legitima în planul judecății de valoare obiective (o obiectivitate relativă, se înțelege !) analiza întreprinsă. Disociind între critica „judecătorească" și critica „explicatoare", preferințele lui Gherea se îndreaptă categoric către aceasta din urmă, pentru că ea se constituie în cadru cu adevărat propice unei asemenea tentative de transpunere analitică nu numai a elementelor ce aparțin talentului critic (noi zicem azi, mai degrabă, „vocație critică"), ci și a criteriilor științifice în virtutea cărora este definit statutul operei de artă ca expresie a fenomenului de creație. Sub acest din urmă aspect, presanta nevoie de a identifica și defini marile criterii sub stăpînirea căreia se află tînărul critic constituie, poate, latura cea mai spectaculoasă a studiului **Asupra criticei**. Sînt cunoscute cele patru faimoase întrebări din perspectiva cărora se cuvine a fi interogată opera literară : „Critica trebuie să răspundă, după opinia noastră : de unde vine creațiunea artistică, ce influență va avea ea, cît de sigură și vastă va fi acea influență și în sfîrșit prin ce mijloace această creațiune artistică lucrează asupra noastră". S-a discutat și se discută încă, exprimîndu-se uneori rezerve îndreptățite, asupra modului în care sînt înțelese sursele directe ce inspiră postularea acestor criterii : biografismul istorico-genetic al lui Georg Brandes sau teoria rasei și mediului a lui Hippolyte Taine, de pildă. De asemenea, nu a scăpat atenției nici faptul că tocmai criteriul vizînd „mijloacele" creației artistice este așezat la urmă, cînd, de fapt, se știe prea bine, numai impresia puternică a viabilității lui, impresie produsă la contactul nemijlocit cu opera literară, îndreptățește apelul la celelalte criterii. Ar fi, însă, semn de alunecare flagrantă în plasa criticismului revolut dacă am insista prea mult asupra tuturor acestor chestiuni, de vreme ce tînărul Gherea însuși nu ezită a pune totul sub semnul relativismului : „A clasifica — arată el în finalul articolului — e o nevoie a conștiinței omenești. Ar fi de prisos să adăugăm că și noi suntem nemulțumiți de imperfecția clasificațiilor de astăzi, cari de multe ori n-au alt izvor decît fantezia criticului ; dar în același timp pricepem și necesitatea grupărilor și clasificațiilor." Prin urmare, nu rezultă de nicăieri că, odată asumate criteriile în cauză, criticul ar fi convins că se află în posesia rețetei infailibile. Dimpotrivă, problema rămîne în continuare deschisă, întrucît, la urma urmei, este vorba de enunțarea marei și insolubilei dileme a spiritului critic modern, dramatic solicitat de propriile-i interogații. Important este că această stare de interogație continuă nu are altă finalitate decît aceea de a fixa opera literară în focarul analizei și interpretării critice din toate unghiurile de percepție posibile.

Nicolae Ciobanu

(Din studiul **Tînărul C. Dobrogeanu-Gherea între condiția practică și condiția teoretică a scitului critic**, vol. **ÎNTÎLNIREA CU OPERA**, predat la Editura **Cartea Românească**).

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de Ion Cucu

Mircea Ciobanu semnează un recent itinerar asiatic

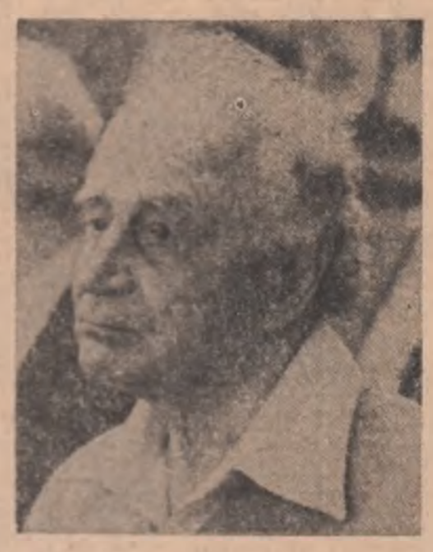

Radu Tudoran sau „Speranța" căpitanului de cursă lungă mereu „Cu toate pînzele sus !"

C. Stănescu, Ilie Purcaru și e iubire comună : pădure-

REMEMORĂRI SE ISCĂLEA Z. S. (XVII)

După ce Beldeanu pusese punct, aparent, relatării pe care, recunosc, mi-a fost imposibil s-o descriu uzînd de „limbajul" pitoresc, gesticulația și mimica însoțitoare, am rămas încă o oră în vizită, pe de o parte curios să elucidez unele amănunte **expediate**, pe de altă parte, de groaza celor patru gealați ale căror umbre le vedeam, din cînd în cînd proiectîndu-se în ferestre. Cine naiba puteau fi arătările acelea ciudate ? De ce nu vroia Beldeanu să-mi dezvăluie identitatea lor ?

Ce motive aveau să năvălească singurateci sau în grup, la geamuri cerînd, amenințînd sau revendicînd ceva cu atîta insistență ?

Am băut încă un rînd de cafele. Beldeanu mi-a citit treizeci de sonete și tot atîtea rondele. Le-am ascultat, am dat din cap extaziat și, după fiecare final, rosteam invariabil „excelent" pe diferite tonuri.

Din cînd în cînd răbufneam pe la mijlocul recitalului cu cîte un : „buun", adică să înțeleagă că sînt atent și fermecat. Nu-mi prea ardea mie de poezie în formă fixă. Fixația mea era alta. Să aflu, dacă se poate, ce s-a întîmplat a doua zi după celebra întîlnire.

A terminat sonetele. A terminat și rondelurile și-a mărturisit că are și două balade despre Iancu Jianu scrise în hexametri și, dacă eram dispus, ar putea să mi le recite deoarece le știa pe de rost.

Am refuzat invocînd efectul moleșitor al primului recital. Dacă era o baladă despre Traian Iancu I-as fi ascultat ! Probabil că avea, dar nu l-am întrebat. L-am întrebat altceva :

— Adriane, știi cumva ce-a urmat după întîlnire ? Ce s-a întîmplat a doua zi ?

— Dragul meu, ar trebui să-l întrebi pe tata Iancu fiindcă pe capul său, cum se zice, **a căzut măgăreața**. Cică a primit o mușturuiată clasa-ntîia. Pot să te anunț însă, că în cursul acelei întîlniri a venit vorba și despre tine. Nu mai știu în ce context, o chestie cu niște mape aduse de la Arad. Cînd a auzit numele tău, **padișahul** a dat din mînă a lehamite și s-a strîmbat murmurind ceva din care reieșea că, de fapt, ești omul patronului...

Și atunci, brusc, mi-am amintit că într-o dimineață de luni, (început de săptămînă, cintec, joc și voie bună), m-a chemat secretara platinată și poliglotă și parfumată și umblînd în poante ca o balerină, privindu-mă cu milă și șoptindu-mi „incurajator" că de data aceasta **am încurcat-o definitiv**. Se săturase, probabil, să-mi tot înregistreze demisiile și-apoi să le arunce la coșul de hîrtii.

Încerc să aflu amănunte dar fără succes. Era secretoasă ca o bancă elvețiană...

Îmi string nodul cravatei, bat la ușă și intru cu dezinvoltură jucată.

Președintele era, de data aceasta, înfuriat. Nu mi-a răspuns la salut și nici nu m-a privit cum făcea de obicei măsurîndu-mă de jos pînă sus. A intrat direct în subiect :

— Ce căutai dumneata ieri la Sinaia ? Ce căutai ?

— La Sinaia ? mă mir eu, vreau să vă spun că n-am fost în viața mea la Sinaia decît în trecere, adică cu trenul...

— Nu-i adevărat, nu-i adevărat ! Ai fost văzut ieri, ieri ai fost văzut pe peronul gării din Sinaia. Da, ai fost văzut...

— Domnule președinte, eu...

— Nici un domnule președinte, eu nu sînt domn cu dumneata. Sînt **președinte**, îți dau leafă de pomandă și dumneata umbli la Sinaia și nu la Sinaia ai fost ci la Poiana Țapului, da, la Poiana Țapului, la Eugen Barbu... Te-ai dus să dai raportul **ce și cum** și ce se mai întîmplă aici la noi...

— Domnule președinte, nu l-am văzut pe Eugen Barbu în viața mea decît în poză. Iar la Sinaia n-am fost niciodată. Vă jur !

Sinceritatea tonului meu, uimirea și stupoarea ce mi se citeau pe chip l-au convins probabil, dar a continuat cu același ton iritat :

— Nu-i adevărat, nu-i adevărat, te-a văzut **cineva** pe peronul gării din Sinaia și știa, da, știa sigur că veneai de la Poiana Țapului.

— Vă rog respectuos să mă puneți față în față cu acel om. Sînt gata să suport toate consecințele, dar vă repet că n-am fost în viața mea la Sinaia și nu-l cunosc pe Eugen Barbu decît din fotografii ! Ori ce v-a spus este ori un mincinos, ori m-a confundat cu cineva...

Stancu m-a privit fix și cu un gest hotărît a pus mîna pe telefon și a format un număr :

— Nu sînt eu, Zaharia. Spune-mi, spune-mi, te rog, ăla pe care l-ai văzut. Micu ăla, avea mustață ?

N-am auzit ce-a răspuns interlocutorul nevăzut. (Mai tîrziu am aflat cine era și nu i-am rămas dator !).

Stancu a ascultat cîteva clipe, a rostit un „bine", „bine", după care m-a întrebat :

— Dumneata de cînd te porți cu mustață ?

— De vreo doi ani, mărturisesc eu siderat.

— Da, da, de doi ani...

A tăcut și mi-a făcut semn că pot părăsi încăperea. Am ieșit și secretara m-a întrebat curioasă :

— Ce s-a mai întîmplat, dragă ?

— Am sărcină să-mi rad mustața, am declarat eu cu toată seriozitatea.

În timp ce-mi aminteam acest episod și mă pregăteam de plecare, Beldeanu m-a luat amical de braț și mi-a zis :

— Știi, **dragul mieu**, ar fi bine să ieși prin spate. Am o poartă care dă în grădină. Sari gardul și te pierzi printre blocuri...

— De ce ? l-am întrebat sperînd să aflu în sfîrșit cine sînt gealații ce pîndeau dincolo de geamuri.

Beldeanu a surîs enigmatic și m-a condus spre ieșirea **secretă**.

Mircea Micu

(continuare în numărul viitor)

P.S. Semnalez cititorilor acestei rubrici apariția unei cărți excelente intitulată „Hoții de pădure", semnată de Anatolie Paniș și tipărită la editura **Cartea românească**.

COPACUL

REFLEX

era de cînd lumea acolo, sus, în vîrful dealului și nimeni nu-i mai spunea altcumva decît copacul. Părea o sforțare din adînc a pămîntului care nu se mai mulțumea doar cu munți și cîmpii și asvîrlise un semn acum, imperturbabil, către cerul pe care îl răscolea. Părea un jet mai degrabă, o fîntînă care cine știe prin ce desnodămînt fericit sau tragic își desvelise deodată toate zidurile și le sfărîmase încet și cu toată puterea sa la picioare, pentru ca să vadă apoi că șuvoiul de apă poate să-i rămînă și drept și încrement în rotunjimile sale concentrice, înflorind către vîrf într-o puzderie de curcubeie.

Nu se speria de nici un vînt, atrăgea fulgerele și trăznetele care scînteiau rece și metalic pe piatră dar se domoleau lîngă scoarța sa. Solitar și măreț, prindea în coroana sa furtunile și le potolea printre crengi, nu se mai auzea decît un geamăt surd, înăbușit pe deasupra, iar în cele din urmă un oftat ușor ca de ființă care se eliberează și totul, de la frunze și pînă la trunchi, se umplea de un abur cald și curat de pămînt. Iar alteori, în nopțile cu lună mai ales, vorbea parcă și cînta, își spunea o mulțime de povești și asculta o mulțime de cîntece. Își scosese și cîteva rădăcini afară, începuse să construiască ceva, și le îndoise în cerc printre stînci, le trecuse una prin alta și își făcuse astfel o temelie numai a sa.

El era și ceasul și calendarul după care se numărau orele și zilele de atunci în podgorie, căci umbra sa trecea cît o piramidă pînă jos la poalele dealurilor și de acolo mai departe, sărea peste mărăcinișuri și pietre pînă aproape să se desprindă și să călătorească singură apoi ori să se topească-n amurg. Fluturii băteau din aripi pe loc în dreptul ei și tot așa o săgetau oprindu-se cîte puțin și albinele de parcă ar fi vrut să bea apă sau să se scalde în ea. Era un fel cosmic de-a iriga aerul și copacul acela aproape că numai pentru asta trăia. Dar era și minunea cea mai de preț a amintirilor, era un semn al locului, inconfundabil, iar pentru cîteva generații martor tăcut și solemn al multor întîmplări.

De bătrîni se leagă el mai cu seamă și pe ei îi făcea el să povestească. Le reda tuturor o priveliște cu copii. Și cu o seară mai ales fantastică, grea de parcă ar fi dus-o pe ochi, zdrențuită și perforată-n văzduh, uscată și mirosind a pămînt ars, nisipoasă, scuturîndu-se și pătrunzînd printre dinți și lăsînd un gust de apă sălcie, necunoscută. Satul, vom vedea, a fost bombardat atunci chiar în inima sa.

A. I. Zăinescu

■ **EMINESCIANA.** Apropiindu-ne de un alt 15 **iunie**, ne gîndim în chip firesc la eventualele noi apariții în materie de exegeză eminesciană. Și ne gîndim, în primul rînd, la prezența unor noi volume aparținînd celei mai de seamă inițiative a edituri Junimea din Iași, inițiativă materializată în unanim apreciata colecție „Eminesciana". Fapt demn de toată lauda, catalogul colecției respective (din păcate, în chip inexplicabil mai puțin „activ", în ultima vreme) se îmbogățește cu un volum inedit **Contribuții eminesciene**, semnat de rigorosul și pătrunzătorul istoric literar care este Mihai Drăgan. Asupra studiului în cauză vom reveni.

ANTROPOS

Mitologie și „mitologii"

Un anume hazard al lecturii face să am în fața mea două cărți de mitologie, recent apărute : Gh. Mușu, **Din mitologia tracilor** (Cartea Românească, 1982) și Eugen Agrigoroaiei, **Țara neuitatelor constelații** (Junimea, 1982). Cele două lucrări au totuși o trăsătură comună : interesul pentru substratul dacic, adîncirea în arhaic și relevarea legăturilor dintre străvechile civilizații autohtone și folclorul românesc. Cu toate acestea — și fără a face aici o tipologie ori o comparație vădită — ele se deosebesc fundamental prin metoda de lucru folosită și prin maniera de a aborda și utiliza materialul existent.

Gh. Mușu, autor deja cunoscut pentru lucrările sale de specialitate, este un lingvist și om dominat de grija pentru rigurozitate și precizie. Terenul pe care se mișcă (acela al cuvintelor din protostrat) este unul alunecos și dificil, și mai ales unul ispititor și înșelător. Mai mult cu amărăciune decît cu spirit caustic, dar cu deplină seninătate a omului de știință, Gh. Mușu se plînge (într-o notă) de invazia „intrușilor", a celor care neposedînd nici cele mai elementare cunoștințe lingvistice, „descoperă" fel de fel de zeități arhaice și inventează etimologii exagerate și, desigur, imposibile. Alta este însă calea cărții de față : autorul încearcă să descifreze, printre puținele texte din vechime, unele denumiri tracice și apoi, prin aplicarea unei strivitoare erudiții lingvistice, să găsească sensurile originale ale acestor cuvinte. Iar dacă ele reprezintă numele unor divinități tracice, atunci nu este exclus ca sensul cuvîntului să explice și semnificația mitologică a respectivei figuri arhaice. Este aceasta metoda, recunoscută și asumată, de autorul cărții : „Situare și funcție care se confirmă și se conturează mai bine prin mărturia și luminile pe care ni le aduce însuși numele său, cînd într-adevăr se poate spune că **nomen est omen**, cu alte cuvinte că numele arată ce „hram" poartă, mai precis, ce „hram aduce, declară însuși zeul" (p. 124). Iată de ce Gh. Mușu ne propune o „istorie a culturii reflectată în istoria cuvintelor" (p. 143).

Cartea aceasta este, într-un sens, o sinteză, cumulînd alături de unele studii mai vechi ale autorului (Crăciun, Salazios, Geheleidis ș.a.) un mare grup de articole consacrate a ceea ce ar putea constitui pantheonul tracic. Nicăieri însă autorul nu afirmă că a descoperit ori a epuizat mitologia tracilor : intenția sa profund științifică este doar aceea de a propune o imagine a acestei mitologii și „lectură" a documentelor păstrate. Cartea sa este un dialog și o restituire : un dialog, cînd furtunos, cînd malițios, cînd senin, cu părerile avizate ale diferiților savanți și o restituire a unui orizont cultural și uman ce se pierde în negura timpului. De aceea ea trece (și trăiește) dincolo de granițele ei, prin invitația la meditație, prin sugestiile pe care le traversează și prin spiritul larg, deschis oricărei ipoteze, care emană din paginile sale.

Alta este însă poziția lui Eugen Agrigoroaiei. Autorul abordează un ton cert, apodictic, părînd a ne revela adevăruri știute numai de el. Fraza este directă, tranșantă, mesianică. Două direcții orientează gîndirea autorului : setea de arhaic (în virtutea căreia totul trebuie redus la mituri dacice) și fascinația speculației metafizice (care se substituie interpretării și demonstrației științifice, umplînd golurile cu baroce arabescuri verbale). Iată spre exemplu cum o afirmație simplă, un adevăr cunoscut al mitologiei este dezvoltat într-o suită de considerații generale și vagi, pentru a fi apoi identificat „tale quale" în cultele dacice : „Uciderea balaurului ce încearcă să înghită fata e un simbol al acestei dezlegări a apelor și a vieții. Este eliberarea unui anotimp viu, reprezentat prin înflorirea lilieciior, iorgovanelor, sau mălinului, atmosferă de început de lume sau de civilizație. E o mitologie panteonică difuză, căci nu e un panteon propriu-zis olimpic, cu zei foarte specializați. Momentul principal se petrece sus, spre izvoare, trăsătură care nu-i neapărat mithraică (sic !) putînd fi și attisiană, dar mai ales zamolxiană" (p. 112).

Metoda folosită este aceea comparativă, metodă în virtutea căreia, prin analogii succesive, se poate ajunge la simburele mitic originar. Adeseori, analogiile lui Eugen Agrigoroaiei sînt excesive și se întind pe spații mult prea largi care apoi, nu le mai pot acoperi ; astfel, dacă sulița e un atribut al lui Zamolxis, aceasta nu înseamnă că oriunde apare sulița va apărea automat și Zamolxis. De aceea, e dificil de susținut că localitatea Sulița din Moldova era un loc străvechi al „cultului lui Attis și Zamolxis" (p. 229). Dacă textul popular spune despre Manea că el este „stăpînul pămîntului și al cîmpului", aceasta nu înseamnă că el devine, în mod automat, un zeu al vegetației (p. 32). Asemenea analogii formale, nefundamentate pe o analiză de conținut, abundă la tot pasul. Cercetătorul e fascinat de asemănări superficiale, pe baza cărora construiește apoi mirifice sisteme mitologice. Într-o baladă apare o fîntînă numită „Bela Sfinta Gora", adică Sfîntul Munte (ori Kogaion !), (p. 47) ; personajul Iencea Săbiencea „e un Sabazios dacă ne gîndim nu numai la rădăcina comună (sabos, sobaia), dar și la simbolismul solar al săbiei" (p. 116). Tonul expunerii nu vrea să lase loc niciunei îndoieli, instituind adevăruri apodictice prin simpla (dar zdrobitoarea) lor enunțare : „Nici mai mult nici mai puțin decît o vînătoare dionisiacă, o cursă montană, iată substratul dacic foarte depărtat al Iorgovanului și al descălecatului" (p. 226).

Analizele lui Eugen Agrigoroaiei nu sînt lipsite de intuiții și observații exacte (menționăm aici pe cele referitoare la tema mitică a fraților, la cultele solare ori la ființa fabuloasă a solomonarului). Ele sînt însă înțunecate de goană obsesivă după rădăcini arhaice și sensuri metafizice. Mersul gîndirii este mereu deformat de aceeași ipoteză apriorică : toate fenomenele folclorice se trag din manifestări cultice ale dacilor. Această cale, dusă la limită, îl face pe autor să se întrebe „dacă o formă de cîntec bătrînesc mioritic (adică o baladă mioritică) n-a existat cumva încă din epoca dacică". (p. 199). Folclorul nostru este astfel privat de orice atribute creative : totul preexistă în el, totul e moștenire dacică, iar ceea ce s-a adăugat e mai degrabă un balast care ascunde și acoperă substratul originar.

Dincolo de erorile de metodă și perspectivă (dintre care am semnalat aici doar cîteva), cartea de față suferă și de povara propriului ei limbaj. Acesta este metaforic, profetic, filozofant, nebulos, întotdeauna nestăpînit și exagerat. Toma Alimoș e o „baladă olimpiană" și o „viitură de ape fermecate" ; aici „abia cînd răutatea fanatică lovește cu palașul, calul va prinde grai" (p. 36). Miorița „este o chintesență a miracolelor cosmice" (p. 158), ea este „cea mai concentrată tragedie din cîte există" (203). Despre un text se decretează că e de o „anonimitate splendidă", un cult este de „o înzeire august", iar „despre balada Vidrosul — mărturisește autorul — trebuie să scrii cu os de pește înmuiat în fierea vidrei sălbatice" (p. 124). Astfel scrise, „constelațiile" trasate de Eugen Agrigoroaiei își întunecă adeseori chipul și traseul sugerîndu-ne mai mult ispita unui drum neîmplinit și a unei rătăciri peregrinări pe alături de marile căi ale folclorului românesc.

Mihai Coman

IMPORTANT

Decernarea premiilor revistei „Luceafărul" pe anul 1981 va avea loc în cadrul unei festivități organizate la Ateneul Tineretului, Aleea Alexandru, în ziua de 9 iunie 1982, orele 16,30. Invităm pe colaboratorii revistei și pe cei care doresc să participe la această festivitate.

Grefierul și motanul

Zorii îl găsiră pe bătrînul grefier cu două perne mari la spate privind fix spre mijlocul mesei unde lumina (strecurată printre storurile geamurilor din stînga și din dreapta) închipuia statuia unui motan uriaș în ai cărui ochi bătrînul văzu la-nceput două tunele luminoase și adînci, apoi doar unul singur, nesfîrșit, care parcă-l sorbea.

Din locul unde se afla Maciste, se vedea bine fața marcată de mica pareză din dreapta pe care grefierul o făcuse după sperietura din seara trecută și mîna dreaptă rezemată de abdomen, paralizată definitiv. Noutatea imaginii ce apăruse brusc printre cele familiare grefierului, îl făcu pe acesta să închidă ochii tulburat-într-adevăr așa cum nu mai fusese niciodată și • teamă cu totul și cu totul nouă puse stăpînire pe el, făcîndu-l să închidă ochii strîns ca într-un refuz total al realității. Cu greu rezistă însă să-și țină ochii închiși mai mult de cîteva minute, timp în care lumina zorilor inundase încăperea ; teama din el și lumina din afară îl făcură să deschidă ochii din nou și atunci îl văzu pe primul judecător despre relațiile căruia făcuse în tinerețe sute și sute de rapoarte către poliție pînă cînd judecătorul fusese îndepărtat. Dar acum acel prim judecător stătea pe un scaun așezat pe masă, îmbrăcat în bătrîna robă pe care grefierul însuși și-o arunca pe umeri în timpul instanțelor sale imaginare, iar lumina ce venea din spate crea o astfel de aură în jurul capului judecătorului, încît grefierul își închipuia că a murit de mult și că se află la judecata de apoi. Totuși cînd i se puse întrebarea cîte crime a comis, bătrînul grefier, cu toate că-l împiedica strîmbătura gurii, răspunse precipitat : nici una.

— Cîte crime ai tăinuit ? întrebă judecătorul

— Multe, răspunse bătrînul după o lungă tăcere.

— Cine a propus mai întîi ca Gherman să fie îndepărtat ?

— Eu, eu, eu ! spuse bătrînul, fiind evident că astfel își ușurează sufletul.

— Cine l-a aruncat pe iubitul Norei de la mansardă ?

— Vărul lui Simion Still împreună cu alți trei prieteni.

— Dar cine le-a cerut să facă acest lucru ?

— Eu le-am cerut, se precipită grefierul, la rugămințile lui Simion Still.

— Ce-ai primit sau care ți-a fost partea după cele întîmplate ?

— N-am primit nici un ban, dar am fost bucuros că pot participa la clădirea fericirii unei ființe nevinovate cum e Nora.

— Crezi că fata lui Simion Still e fericită ?

— Nu cred. Nu mai cred nimic.

— Atunci nu mai ești bun de nimic dacă nu mai crezi nimic. Ce pedeapsă crezi că meriți pentru crimele la care ai participat ?

— Nu știu, nu mi-ar place să mor în nici un fel.

— Atunci, pentru că te-ai purtat toată viața neomenește, te vom da în seama unui animal să te sfîșie.

— Nu, nu, nu ! strigă grefierul. Asta n-aș suporta.

Pe cînd grefierul se văicărea ca o femeie fricoasă, vocea judecătorului pronunță cu putere sentința : „Vei fi dat în seama unui tigru !".

Bătrînul începu să tremure din tot trupul, vru să mai spună ceva, dar vocea îi dispăruse, apoi închise ochii, iar cu mîna sănătoasă încerca să facă semne de îndurare. Maciste își desfăcu roba de la gît, o așeză în cuier și apoi se postă pe masa de unde putea să vegheze în liniște ultimele zile ale grefierului.

Gheorghe Pituț

Începutul mersului propriu

Urmare din pag. a 4-a

asta pentru că eram implicat în construcția unei noi lumi, unei noi mentalități, mîinile mele și gîndul meu știu din experiență acest lucru, alți oameni deveniseră conglăsuitori zilnici ai mei, limbaje grele prin prospețime, prin noutate, mă obligau la eforturi susținute, trupul și creerul cunoșteau alte oboseli decît cele familiare mie și peste tot, încăpățînat, căutam ordinea în care credeam. N-am găsit-o imediat, era imposibil, lumea era prea nouă, mult pionierat, m-am pomenit diagnosticînd optimist, presupunînd mental legăturile ce vor constitui o posibilă ordine sublimă și am descoperit că poezia poate fi așa ceva, am scris-o, m-a înfiorat gîndul că peste ani exact o astfel de poezie se va putea scrie direct în fața obiectului poetic existent pentru că și-n noua orînduire a muncilor el va exista cu adevărat, m-am bucurat, am gîndit nostalgic : cînd oare au fost notate doinele nu ca descrierea obiectului poetic ci ca ordine posibilă, decît atunci cînd se așezau pe temelii istorice societățile muncilor pămîntului ? dar am renunțat rapid la nostalgii scriind în continuare despre cele văzute, despre cele întrevăzute, ajutînd ca ele să se termine cît mai curînd într-o armonie ; „sînt convins că așta înseamnă poezie realistă" m-am bucurat iarăși, dar rămîn, în continuare, bucuros la muncă.

atelier literar

poșta redacției

A. A. CASSTIF : Prea puține pagini, nu destul de lămuritoare, ca să putem trage o concluzie. Trebuie să vă păstrați, însă, toată încrederea în steaua dv., în sfertul dv. de oră (care se va ivi, fără îndoială, într-o bună zi !...). Reveniți.

A. VALONI : Scădere a consistenței, a substanței nobile, creștere a ambiguității, confuziei, semne de instalare a unui manierism. Doar cîteva lucruri de semnalat (dar nu la cel mai bun nivel atins anterior) : „Cruzime", „Să economisim", „Portret studiat", eventual și „Durerea devine expresivă". (Mulțumiri).

CORA : Cele mai multe sînt versificări fără șir, convenționale, școlărești, azvîrlite în fuga condeiului. Cîteva par să cuprindă, însă, și un zvon de poezie („Căutare", „Singurătate", „Ploaia", „Nol"). Să vedem, în continuare.

OANȚĂ ANTON DINDEAL : Am primit și plicul cu „Striga" și celelalte, dar nici acum nu se zărește semnele harului literar.

C. IONESCU : Cîștigă teren cronica rimată, plafonarea, Ceva, în „Ca și cum".

ILDA GABOR : „Bilanț", „Căldura", „Visul verde" reprezintă un început plin de promisiuni.

BOGDAN ȘTEFANESCU : Mai multe lucruri greoaie, discursive, neinspirate, citeodată „făcute" fără aripi. Cîteva pagini ceva mai bune : „Cîntec", „Spartană", „Pe țărm", „Sfîrșit de veac", „Duminică". Ceva, și în „Recviem".

IRINA MOLDOVAN : O serie de pagini semnalează existența unor reale aptitudini lirice : „Și ploile astea", „Vino", „E mare dezordine", „Cineva bate". Un efort de concentrare, de eliminare a umpluturilor convenționale, va duce lucrurile spre un rezultat și mai bun.

E. MALEC : Versurile rămîn niște compuneri diligente, „la rece", cerebrale, înghețate, fără „emisie". În schimb, scrisoarea e un lucru remarcabil, o analiză subtilă și pertinentă, care anunță pe criticul și cercetătorul de autentică vocație.

VICTORIA : Sînt vizibile și acum (poate chiar mai bine ca data trecută !) o serie de calități (vioiciune de spirit, umor, pătrundere analitică, etc.) dar paginile sînt încă „crude", în stadiu de bruion, cam răvășite, uneori prea telegrafice, eliptice. Să sperăm că vă veți putea concentra mai bine, în viitor, și că vă veți apropia și mai concludent de reușită.

C. GHERGHINOIU : Cînd vorbele fără șir și inflația metaforică sînt strunite nițel, apar și unele semne favorabile (ca în „Împăratul", „Frica"). În celălalt plic, o nimic nou de semnalat.

ION VLASIA : Bune semne de început, mai ales în „Această pădure" „Elemente", „Săptămîna patimilor", „Către antici".

D. BARBU : Reviriment imbucurător, lucrurile par să depășească starea de criză și răscrucea virstelor, amărăciunea tinde să amendeze dulcele naiv-sentimental de odinioară, etc. : „Întrebare". „Poezia", „Elegia ieșirii", „Ruga pentru zăpadă" (de asemeni, încă nepuse la punct, „Fata morgana", „Tinerețe", „Deloc modernă"). Judicioase, gîndurile și analiza din scrisoare.

NICOLAE PINA : Nu e mai bine, dimpotrivă : scurte impușcături metaforice, fără suflu, fără reverberație lirică, uneori de gust îndoielnic, indigest. Ceva, în „Surd se aud". Puteți trimite, firește, și lucruri revăzute dar, deocamdată, vă dorim succes în „hopurile" care vă așteaptă !

I. GRUNZ : Semne de oboseală și convenționalism (și oarecari tendințe de substituire a viorii prin surle și tobe !). Mai bine, în „Pe aburul oglinzii", „Spovedanie". În celălalt plic, lucruri de artizanat cuminte și lucios („Intre", „Poem de dragoste"),

Traian Dragosin, Gh. Bozn, Petre Pirvulescu, C. Bogos (Mulțumiri). **Pătru Monea, Andra N.S. :** Nimic nou !

MANUSCRISE NEÎSCĂLITE : „Moștenire", „Refren" „Mileniu" : „Scurgerea timpului", „Albina", „A dispărut un om", etc.

Lazăr Iulian, Vasile Dumitru, E. Vatamanu, Șerban Alexandru, C. I. Inova, Mih. Gh. Teodorescu, Tudor Catalin, Mihaela Pop, A. Blascu, Valentin Predescu, C.O., Tudor Trăsnea-Minodora Tătulescu, Vasilică Ginel Nedelcu, Alex. Constantinescu, ing. Ștefan Banciu, Octavian I. Vlad, Livia Sanda, Pavel Nicoară, Barbu Livadaru, Vasile Oprea, Mihai Aluneagu, Lili Podbal, Manea Lăutaru, Gheorghe K. Gheorghe, Delacălmățui, Ion Dutevino, Agafia Dragomirescu, Tudor Faur, Jean Lamotescu : Încercări de nivel modest.

Geo Dumitrescu

N.R. Manuscrisele nu se înapoiază.

Interiorizare

E gîndul meu o larbă luminoasă
prin care treci imponderabilă
în fiordul privirii tale
ca un cerb mă ascund
de tot ce e urît și scund.

VIOREL FLOROIU

Caii

Cai nocturni pe catalige
pe potcoavele tocite
cară cîmpul în oraș,

cai costelivi
dau îndărăt
din fața tăbliilor cu :
„Nu pașteți iarba !"

cai cu pielile sumese
peste glezne
trag la lăzile de gunoi
ca la iesle !

EMIL COȚIANU

Cerul mă face să cred

Miroase a primăvară
și iată privirea mea
strălucind de o mie de ori
mai frumos
de o mie de ori
mai albastră ca marea
Și cerul senin
mă face să cred
că există undeva
pe pămînt, într-un sat,
într-o floare

VICTOR ADDEL

Un drum

Un drum amorțește în mine
cum s-ar sfîrși și-ar începe
dar nu se mai poate
și totuși...
am o poveste de om
am un om de trăit
repede
și cît mai departe...

CONSTANTIN OPRICA

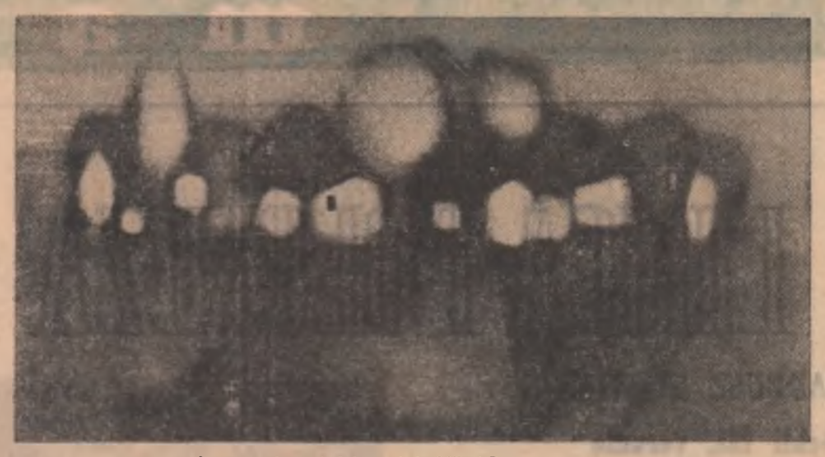

În această pagină lucrări de Mihai Topa

Pregătiri

Toamnele plutesc
ca niște uriașe aeronave,
vin munții iernii,
sub ei pămîntul va fi umbră,
acum bătrînii mor
lăsînd protezele în pahare limpezi
și grămezi de fructe în livezi,
acum frunzele par niște ace de ceas
cu mersul unidimensional.
Aștept toamnele încă din vară,
mă crispez înspre amiază,
efortul saltă din creier
o monedă albă
pentru telefonul care mă va lega
cu cine știe ce familie de cuvinte.

CONSTANTIN BUICIUC

Arheologie

Cultiv pe spinarea voastră
trestii de zahăr
și cînd trec
ca îngerii ambulanți
prin sufletul vostru arabil
aplecat deasupra plugului de lemn
mă bate gîndul
că aș putea găsi
prin măruntaiele lutului
mîinile zeiței din Milo

COSTIN GRIGORAȘ

De cînd ai plecat

De cînd ai plecat
singurătatea și-a lipit timpla de ușă
mă gîndește
ca pe o stare a ei perfectă
e liniște e nemișcare
gîndul s-a cuibărit
în amintire —
vidul în calea căruia stă
o imagine.

AUREL ALBU

Demult

Demult îți port chipul în suflet,
cuvintele
ți-au ciugulit obrajii
ca peștii fața
unui înecat.

GHEORGHE SMEOREANU

Festivalul-concurs interjudețean de creație literară „Marin Preda"

Timp de două zile, 28 și 29 mai a.c., în județul Teleorman s-au desfășurat ample manifestări în cadrul primei ediții a „Concursului interjudețean de creație literară „Marin Preda". Puse sub semnul Festivalului național „Cîntarea României", în întîmpinarea apropiatului Congres al educației politice și culturii socialiste, manifestările au fost organizate de către Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Teleorman, în colaborare cu Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România, Muzeul literaturii române, Editura „Cartea Românească" și Radioteleviziunea română.

Prima zi a manifestărilor a debutat cu deschiderea, la Casa de cultură a sindicatelor din Zimnicea, a expoziției foto-documentare „Marin Preda" realizată de artistul fotograf Vasile Blendea. Au vorbit : Ion Huidumac, președintele C.C.E.S. al județului Teleorman, D. R. Popescu, președintele Uniunii Scriitorilor, și Vasile Blendea, autorul expoziției. Au urmat apoi întîlniri ale grupurilor de scriitori cu oameni ai muncii, elevi, țărani cooperatori din diverse localități ale județului pe teme legate de creația literară contemporană, zestrea ei de valori umaniste, capacitatea de modelare spiritual-morală a publicului cititor. Au participat : D. R. Popescu, Ion Lăncrănjan, Ioan Alexandru, Petre Anghel, George Bălăiță, Vasile Băran, Mircea Ciobanu, Florin Costinescu, Dumitran Frunză, Traian Iancu, Stancu Ilin, Emil Manu, Bujor Nedelcoviei, Al. Oprea, Ion Potopin, Ilie Purcaru, Ion Rotaru, Petre Sălcudeanu, Eugen Simion, Titus Vijeu.

A doua zi, manifestările au continuat cu Sesiunea de comunicări științifice : „Istorie și realități naționale în opera lui Marin Preda" (Alexandria) la care au participat criticii și istoricii literari prezenți. A urmat, în satul natal al scriitorului, Siliștea-Nouă, deschiderea unei expoziții care reînvie momente semnificative din viața și creația scriitorului. Realizată cu sprijinul Muzeului literaturii române, expoziția conține manuscrise ale operelor fundamentale ale autorului „Moromeților", obiecte personale, iconografie, ediții princeps cu autograf, traduceri în limbi străine etc.

După un moment de evocare a vieții și personalității marelui dispărut, în cadrul căreia consăteni ai acestuia au depănat amintiri din perioada copilăriei și anilor de școală ai lui Marin Preda, manifestările s-au încheiat cu festivitatea de decernare a premiilor cîștigătorilor Concursului interjudețean de proză scurtă „Marin Preda".

Un poet italian: MIMMO MORINA

Mimmo Morina s-a născut în Sicilia în 1933. A studiat dreptul la Universitatea din Palermo și științele politice la Universitatea din Florența. Trăiește în străinătate din 1958. Actualmente este rezident în Marele Ducat de Luxemburg, în calitate de șef al sectorului Afaceri culturale, al unei instituții europene și conduce revista trimestrială Nuova Europa *de artă, litere și știință.*

Deosebit de interesantă în ceea ce privește prezența literaturii și artelor celor mai diverse țări europene și conținînd texte în italiană, franceză, engleză, spaniolă, germană etc., revista lui Mimmo Morina inserează adesea texte poetice românești aparținînd, dacă e să ne referim numai la ultimele numere, lui Cezar Ivănescu, Horia Zilieru, Nina Cassian, Tudor Arghezi *ș.a.*

Poetul Morina *a debutat în 1955 cu „I Want To Pay Myself", o culegere de versuri cu text bilingv, căreia i-au urmat apoi volumele „Fragii" (1964), „Psyche" (1967), Sei tu la Terra" (1970), „Contrappunto" (1974) și în același an, în traducerea românească a lui Dan Ciachir, „Cavalcada inocenților", apărută la București la „Univers". Urmează volumul „A canne mozze" (Arme fără greș), publicat în 1978 la editorul* Mursia *din Milano, cu o prefață de Alfredo Luzi.*

Ultima sa carte, intitulată „Hiera" („Versi di una isola ritrovata") a apărut în 1980 la editura „Alcione" din Trento, cu o prefață de Giancarlo Vigorelli ; versiunea franceză a versurilor este semnată de Eugene Guillevic.

Protestul : iată unul din izvoarele la care se alimentează vocea poetică a lui Morina. Cînd plaga aviditații omenești, în drumul său spre saturație, este gata să desfigureze norma morală, etica firii, bisturiul cuvintelor rebele înaintează pînă la revelarea metastazei incubărite în țesuturile sănătoase ale organismului social, chirurgul Morina propunînd extirparea, înainte ca procesul de deteriorare să devină ireversibil.

Măștile de „eurocrați", aglomerînd culisele puterii sub diversele ei forme, paternalismul demagogic, servilismul și cameleonismul, birocratismul și carierismul fără scrupule, într-un carnaval de coșmar se topesc ca prin farmec, confruntate cu lumina Siciliei natale, punct de sprijin anteic și de referință al poetului, invocată ca un mit al unui rai pierdut care uneori se insinuează cu îndurerată blîndețe în protestul lui Morina, dîndu-i aripile speranței.

Homo faber

această mireasmă de glie
în văzduhul jilav
nu e glia mea
uneltele fierbinți pe șantiere
lucrarea febrilă a omului
— picurarea streașinilor
— grîul aplecat
— mărul în pîrg
— miei lîngă ugere pline
ploaie
somn
lumină
noapte zăbovind să moară în zori
munca omului
călăuzește lungul marș contra timpului
HOMO FABER
fără preget prin veacuri
și eu
muncitor
sub un cer străin
— cîntec
— cuvinte
— silabe
vers solitar al mierlei

La cantonul neștiut

Zăngănitul trenului una cu primăvara
străpunge șiruri și linii ne-ntrerupte
— case și cîmpii — copaci și rîuri —
în meandrele pămîntului
trosnetul e mai asurzitor
ca traducerea simultană după lungi ore
de-ascultare
gările se încalecă
în infernalul croncănit al macazurilor
mereu verdele semnal
șovăie
controlorul
trage cu ochiul și găurește biletele
(mulțumesc domnule)
destinația ta
e-nsemnată dar secretă —
ne vom aștepta dulce tovarășă
la acel canton neștiut unde
un steag roșu
va opri cursa anotimpurilor !
— nu mă dezamăgi iubire —
testamentul meu
e primăvară-n
floare

Aleanul italo-eurocratului

adevărat e doamne
ești pururi nărăvitul provincial
fără imaginație
care-ai fost
și care o să fii
întru veșnicia
care n-o să fie niciicînd a ta
și astfel
o să-ți cîștigi teancul de bancnote
acolo unde
n-o să-ți folosească dle. doctor
cu orice prilej
ci va trebui să te mulțumești
cu simplul „monsieur"
oh doamne
ce dur îți e acest loc
departe de „casă"
scumpul meu
doct. cav. înalt-funcț...
eurocrat ce duce dorul
frumosului cer
albastru

Io: Mimmo Morina

după ce-am îndurat atîtea
hotărăsc :
„SĂ NU MAI SUFĂR !"
— patruzeci de ani în spinare —
îi duc bine
chiar dacă
cîte-o mîncare
trebuie s-o condimentez cu :
— zyloric + piperazine —
nici vorbă de criză : „a vîrstei critice"
(soție tînără inteligentă și frumoasă)
— fără remușcările trecutului —
deloc birocrat
chiar dacă
mulți dușmani
(multă vază)
cred că mă desființează
ponegrindu-mă
eu : mimmo morina
patruzeci de ani...

Bani proletari

odinioară se spunea :
pămîntul e singele vieții !
— pămînturile —
uzurpate-înfiate-lăsate urmașilor-vîndute
— violență și bani murdari —
ce mizerie !
am cumpărat 30 de ari în route de kehlen
(banii mei proletari)
în buzunarul unui viclean de argat
ce doarme cu burta la soare
din speculații edilitare
acum pietre și cărămizi roșii
(banii mei proletari)
au luat (5 iulie 1973) parcă formă de casă
— eu —
— proletar al cuvîntului
— proletar al inteligenței
— proletar al versului
— proletar al moralei
— proletar al combinațiilor
— proletaire tout court —
bibms-briques rouges-ciment-tencuială
grinzi și țigle
capitalist — proletar
mă dărui meșteșugului pietrei
32, route de kehlen
viitoarea redacție „nouva europa"

Insulă ireală

cerul e greu de zăpadă
presimt că va da naștere iernii
în curînd
și cînd te gîndești
că vara-i la porțile lui soare-răsare
deschide pe mările pacificului
pe insulele verzi tropicale
și eu sînt fiul
unei insule
de sirocco și crivăț
acea „marettimo"
ce se scufundă-n uitarea inimii
și nimic nu știe de mine
nici eu de ea
lăsînd cuvintelor
semne de cronică
și moarte

Prezentare și traducere de Geo Vasile

REPERE

Poeme românești în limba engleză

Recenta antologie în limba engleză, **Romanian Poems**, poartă o semnătură ce constituie o garanție de autoritate. Este vorba de profesorul Dan Duțescu, un **scholar** în adevăratul sens al cuvîntului, autor de echivalențe reușite în limba română, din opere clasice ale literaturii engleze, cunoscător profund al marii poezii insulare, iubitor al cuvîntului rar, o personalitate armonioasă, lvită la conflența dintre două culturi pe care le reprezintă cu egală îndreptățire. Am prețuit întotdeauna în profesorul Dan Duțescu expresia unei tradiții civilizatorii, în care nuanța „british" adaugă reticența și umorul superior unei distincții sufletești și intelectuale de cea mai frumoasă ținută. Ne bucurăm acum să-i putem aduce un omagiu pentru apariția ce incununează activitatea sa de traducător și în limba engleză, propunînd o versiune realizată cu acribie, un efort de cea mai bună calitate de a face cunoscute valori ale poeziei clasice și contemporane românești. Cu toate acestea, respectul pe care-l datorăm personalității profesorului Dan Duțescu ne îndeamnă să nu-i ascundem nemulțumirea pentru caracterul parcum întîmplător al selecției de poezie contemporană. În prefața ceremonioasă, redactată într-un stil atît de caracteristic pentru ținuta de oxfordian al lui Dan Duțescu, ne este dezvăluită originea majorității acestor traduceri. Ele se datorează inițiativei revistelor „Romanian Review", „Romania Today", și „Secolul XX" ceea ce ne face să bănuim că autorii și poemele propuse au fost selectate inițial de către aceste publicații. Reluîndu-le în volum, ar fi fost poate mai potrivit ca profesorul Duțescu să opereze conform propriilor inclinații, așa cum indică subtitlul, „An anthology of verse selected and translated by Dan Duțescu".

În acest fel, ar fi lipsit cu siguranță o serie de autori ce nu constituie în nici un fel personalități reprezentative ale poeziei contemporane și ale căror versuri nu contribuie deloc la conturarea unei imagini exacte a valorilor pe care le oropunem străinătății. Cred că nu este cazul să mai precizăm caracterul minor și insignifiant al operei unor Al. Jebeleanu, Vlaicu Bîrna, Violeta Zamfirescu, Ștefan Popescu, ș.a.m.d., prezenți în această culegere alături de Arghezi, Blaga, Emil Botta, Ștefan Augustin Doinaș, Cezar Baltag, Marius Robescu și alți mari poeți contemporani. Ce poate să înțeleagă un cititor de limbă engleză din prezența în antologie a unor poeme de circumstanță, cu adresă la realități indescifrabile chiar pentru un public trăitor în imanența noastră istorică. Unele dintre poeziile selectate păstrează încă ecouri din „obsedantul deceniu", avînd conotații proletcultiste, tonul acela general, de umanitate abstractă care nu spune nimic. Este regretabil, deoarece sîntem convinși că asemenea producțiuni nu reprezintă gustul profesorului Duțescu și ne mîră efortul său trudnic de a le da o expresie nobilă.

Cu tot regretul mărturisit de a nu fi întîlnit un poet de expresie engleză cu care să colaboreze la elaborarea acestei apariții, mi s-a părut că realizarea ei este remarcabilă. Atunci cînd materia îl servește, profesorul Duțescu este capabil de versiuni excepționale, justificînd entuziasmul lui Harold Pinter pentru abilitatea românilor de a traduce poezie, menționată de asemenea în prefață. Chiar atunci cînd versul pare intraductibil, cum este cazul poemelor lui Ion Barbu sau Tudor Arghezi, traducerea de față este în întregime citabilă pentru caracterul ei genuin, pentru spiritul în care a fost construită expresia engleză a sensibilității poetului. Excepționale ni s-au părut de asemenea echivalențele poemelor lui Geo Dumitrescu, Ștefan Augustin Doinaș, Marius Robescu, Nina Cassian, iar dintre poeții mai vechi splendidele traduceri din poemele într-un vers ale lui Ion Pillat și, încă o dată, cele ale lui Ion Barbu.

Cu toate obiecțiile noastre, antologia semnată de Dan Duțescu, mai degrabă o culegere, este o realizare remarcabilă prin marele număr de lucrări traduse, prin adîncirea efortului de a respecta spiritul limbii engleze și intenția poetică, pur și simplu prin faptul că există, că mărturisește pasiunea unui autor ce se exersează într-o limbă a marii poezii.

Aurel-Dragoș Munteanu

REZULTATELE CONCURSULUI DE DEBUT — POEZIE AL EDITURII ALBATROS — 1981

În urma trierii celor 167 de manuscrise depuse sub motto, Juriul Concursului de debut în poezie al editurii „Albatros", alcătuit din Mircea Sîntimbreanu, directorul editurii — președinte —, Ion Acsan, Constanța Buzea, Domnica Filimon, Mircea Martin, Gabriela Negreanu și Laurențiu Ulici au decis următoarele :

Să se rețină spre contractare și publicare manuscrisele : Romulus Bucur : Dragoste and bravură, **Daniel Corbu :** Recurs, **Aurel Dumitrescu :** Divina paradoxalia, **Ion Bogdan Lefter :** Salt Mortal, **Alexandru Mișina :** Manualul tînărului liniștit, **Călin Vlasie :** Neuronia.

Autorii au întrunit opțiunile juriului, fiind în același timp prezenți în culegerile anterioare ale editurii.

Pe anul 1981 se acordă următoarele premii :
Traian Furnea : Un simplu acum !
Ștefan Mera : Poezii din inimă
Ion Zubașcu : Gusturi și personaje

Totodată au fost selecționați în vederea publicării cu cicluri de poezii în Caietul debutanților:
Cornelliu Antim, Liviu Antonesei, Nicolae Băciuț, Daniel Daniel, Gellu Dorian, Alexandru Dohi, Ion Dumbravă, Ștefan Dumitru, Sorli Miavoe, Marcela Mariana Milcu, Sanda Moise, Voicu Olari, Nicolae Sava, Traian Ștef, Andrei Zanca.

Anunțăm că, pentru Concursul de debut în proză și poezie pe anul 1982 manuscrisele vor fi expediate sub motto pînă la data de 15 septembrie 1982.

Amănunte suplimentare se pot obține de la Secretariatul editurii, Piața Scînteii 1, București.

REVISTA STRĂINĂ

● **SOCIETATEA SHAKESPEARE** din R.D. Germană este una dintre cele mai vechi asociații dedicate marelui dramaturg. Ea a fost întemeiată în anul 1874 și este reputată pentru manifestările pe care le organizează. În acest an a prevăzut spectacole cu piesele „Romeo și Julieta" și „Visul unei nopți de vară", puse în scenă de către Teatrul Național German din Weimar, Theater im Palast Berlin, Staditsche Buhnen Erfurt și un teatru de amatori din Dresda. De asemenea, un balet de Georg Katzer, intitulat **Un nou vis al unei nopți de vară**, este prezentat de opera din Berlin. Programul activităților din acest an mai cuprinde manifestări științifice și sesiunea anuală a societății germane Shakespeare.

● **UN SUBSTANȚIAL** studiu dedicat activității lui John Locke în ceea ce privește literatura pentru copii semnează Samuel F. Pickering, cu titlul **John Locke și cărțile pentru copii în Anglia secolului al XVIII-lea.** Profesorul Pickering, o autoritate în materie, face dreptate contribuției ample a marelui filozof într-un domeniu ce este considerat marginal, dar care îl reprezintă cu plenitudine. Recenzia pe care i-o consacră Pat Rogers conchide: „Autorul scrie cu plăcere și cu umor și chiar atunci cînd cade în mici rătăciri și deturnări de sensuri, aceasta nu supără. Textul este încărcat de citate amuzante și la locul lor".

● **AUTOR PARCIMONOS,** Guy Dupré publică de curînd cel de-al doilea roman al său **Le Grand Coucher.** După **Les Fiancées sont froides,** care îi făcuse pe Albert Beguin să-i dedice un articol excepțional în revista „Esprit", ceea de-a doua carte se bucura de sufragiile criticii pariziene și din alte capitale literare, pentru subiectul atrăgător și stilul său incitant. David Gascoyne scrie în acest sens : **Le Grand Coucher** aparține unui domeniu apropiat de ceea ce se numește de obicei „faction" ; iar interesul său documentar este excepțional. Ceea ce trebuie să evidențiem, în același timp, este faptul că această încercare de documentație imaginativă este compusă într-un amestec de îndeminare și stil. (...) Cartea combină subtilitatea, temperamentul și densitatea aluziilor ; este o lucrare provocatoare și absorbantă din punctul de vedere al lecturii.

● **ALBERT CAMUS** este un autor ce cunoaște declinul în conștiința literară din țara sa, dar constituie încă un subiect predilect de studiu în Anglia și Statele Unite. O recentă monografie critică publică Patrick McCarthy la editura Hamish Hamilton din Londra. Plecînd de la poziția actuală a autorului, criticul caută să distingă și să analizeze cauzele depresiei în reputația romancierului și eseistului francez. Între acestea, el menționează mai întîi exagerarea meriteior lui Camus în anii '50, precum și exagerarea nejustificată a unor elemente de biografie romanțată. De asemenea, este vorba de o schimbare, în anii noștri, a accentului de pe o literatură problematică și de conștiință, realizată în general pe un ton polemic, și transferarea lui pe creația de limbaj și opera de contemplație a realității în mișcarea sa genuină. Interesant este că atît Patrick McCarty, cît și unul dintre recenzenții săi, Conor Cruise O'Brien, consideră **Străinul** a fi cel mai slab roman al lui Camus, cu toate că în urmă cu mai multe decenii era discutat în chip de emblemă a epocii.

● **O LUCRARE** consacrată unei străvechi civilizații africane este dedicată de Angulu Onwuejeogwu regatului Nri, care a înflorit pe teritoriul Nigeriei de astăzi între anii 700 și 1020. Autorul ambiționează de altfel mai mult, bazîndu-se pe investigațiile arheologice și pe alte mărturii, tinzînd spre o istorie care începe în epoca amintită și continuă pînă în zilele noastre. Comentatorii cărții sînt de acord că ea va constitui un impuls serios pentru cercetătorii Nigeriei de est, pentru istorici și sociologi.

● **LITERATURA** în limba velșă este un fenomen de amploare în zilele noastre, constituind deliciul unor comentatori specializați, care nu uită să evidențieze marea sa tradiție poetică și reînvierea ei în zilele noastre. Numele lui T. Gwynn Jones sau Robert Williams Parry sînt dintre cele mai cunoscute. De curînd a fost republicat volumul **Cerddi** al lui Williams Parry, într-o ediție somptuoasă, cu șase gravuri în lemn de Peter Reddich. Un comentariu al lui Badwyr Lewis Jones consemnează : „Volumul conține o manifestare de surprinsă inocență în fața miracolului creației, conștiința dramatică condiții a omului trecător, dar și un comentariu satiric usturător asupra micimii omenești și a compromisului moral, ei infirmității condiției sale morale. Pe măsură ce starea sa de spirit se întunecă, ritmul și dicția artistică primesc o nuanță aspră și colocvială".

LIRICĂ POLONEZĂ

TADEUSZ SLIWIAK

Ochii tăi, versule

În mii de ferestre lumină
pe mii de mese
poeții se chinuie
scriind cele mai importante versuri
coboară în adincimea lor și scot
o fărimă care miroase a cuvînt
o încălzesc cu respirația
o verifică dacă poate trăi singură
Versule vino
arată-mi dacă în ochii tăi
e lumină
dacă mîinile sînt în stare arma s-o țină
versurile vino și-arată-mi
dacă ai voce bună
Nu striga — vorbește ca lumea
îndreaptă-te
versule aș vrea să-ți văd ochii

* * *

— lui Tadeusz Holuj

Totul din durere e făcut
e suficient să te-ating
cu un vîrf de cuțit sau de ac
să te convingi
că din durere ești făcut

Pielea
nu ți-e scut

Tot din durere ești făcut
și asta în primul rînd

te face Om să fii
te-nvață frica și căința
prudența te-nvață

șoptește arma

* * *

Versul despre animalul
căzut în pădure
l-au scris multă vreme furnicile
pînă au ajuns
la albeața oaselor dezvelite
Aplecîndu-te acum
pe fila curată de hîrtie
citești acest vers alb despre moarte
iar sub copacul foșnitor al imaginației
stă un animal gata să fugă

Mihai Topa : „Înserare"

Ad infinitum

Naivii termină la punct
spun punct
îl pun
și-apoi mult timp
păsărelele din manuscrise le hrănesc
cu ceea ce printre degete găsesc

Naivii cred
în puterea gîndului

iar punctul e începutul trandafirului
începutul astrului
locul de unde plaiurile
larg înaripate
cuprind toate punctele cardinale

la începutul perfecțiunilor
făcute și imposibile

Naivii cred
într-o trăiniciei formă
punct spun
și terminăm

acesta e locul de întîlnire
al tuturor cazurilor din lume
iar sumei lor mai tîrziu îi zic
baftă
istorie
soartă

Noapte bună

Îmbrăcămintea pe umeraşe
se odihnește în urma noastră
nu trebuie să mai fie ascultătoare

nici mînecile și nici cracii pantalonilor
Gulerul descheiat
ghetele la fel

după o zi întreagă de chin

respiră ușurați

se pregătesc să adoarmă

și ne culcăm și noi
devenind parcă mai ușori
cînd somnul trece pe sub gene
iar ceasul fuge în vîrful degetelor
Moartea începe în noi
cu manevrele ei din fiecare noapte
Deocamdată folosește alice moarte
și trage în figuri de carton
care tot mai mult seamănă cu noi
Moartea învață și ea să ne semene
lucru pe care îl fac și alții
Cei mai harnici din noi
învață lecția aceasta
pe de rost
pe propria piele

În românește de
Nicolae Mareș

STANISLAW GROCHOWIAK

Romeo

Si astfel nu se mai întîmplă
Ce trebuia să se întîmple.
Prea scurte-au fost trecutele dureri
Prea lungi vor fi și cele viitoare...

Picătură după picătură în stalactită se preface.
— Mai îmi știi numele ? Julieta ?
— Iartă-mă, domnul meu, nu-l cunosc !

Haiku...!

Pasărea mea
Rămurica mea de trandafir
Pe cel mai rănit dintre
spini,
Te sărut.

În românește de
Maria Urbanovici

INTERVIURILE «LUCEAFĂRULUI»

JARDAR SEIM:

„Există în Norvegia mulți prieteni ai țării dumneavoastră..."

— În această primăvară poposiți, pentru a cîta oară, pe meleagurile românești ?

— Cred că pentru a noua oară. Cea dintîi întîlnire cu țara dv. am avut-o în 1965 și de atunci am revenit cam la doi ani, de fiecare dată cu aceeași plăcere, de fiecare dată dobîndind un spor de cunoaștere și de atașament față de oameni și de locuri deja familiare.

— Judecînd după modul impecabil în care vorbiți limba noastră și după timpul petrecut în România, cred că nu greșesc afirmînd că sînteți, între cei 4 100 000 de cetățeni ai îndepărtatei Norvegii, cel ce cunoaște astăzi cel mai bine țara și cultura noastră.

— Mi-e greu să fac o asemenea aserțiune și, dealtfel, o competiție de acest gen mi se pare puțin relevantă. Pot afirma însă că nu sînt singurul norvegian care are cunoștințe mai aprofundate decît un simplu turist despre România. Există astăzi la noi mulți prieteni ai țării dv. și, cînd îi întîlnesc, sînt bucuros să constat că impresiile noastre se completează, că, familiarizați cu aspecte diferite ale culturii și vieții românești, putem învăța multe unii de la alții. Sub acest aspect, situația este mult schimbată față de 1965, cînd am venit întîia oară în România, pentru 8 luni, ca student, primul care a beneficiat de programul de schimburi pentru studenți în cadrul acordului cultural dintre țările noastre.

— Ați participat, în august 1980, la cel de-al XV-lea Congres mondial de istorie de la București. Dacă judecăm după titlul comunicării prezentate, atenția dv., ca cercetător al Institutului de istorie al Universității din Oslo, se îndreaptă spre epoca contemporană.

— Comunicarea cu care am participat la Congresul de istorie de la București, **Raporturile dintre salariați și conducerea întreprinderilor în industria secolului XX. Cazul Norvegiei**, reflectă, într-adevăr, orientarea investigațiilor mele spre epoca contemporană, cu predilecție spre perioada interbelică.

— Obiectul actualei dv. vizite este legat tot de istorie. Dacă nu mă înșel, de data aceasta de istoria României.

— Ca norvegian, mă interesează, evident, în primul rînd istoria țării mele. Mi se pare însă necesar, pentru un istoric, și aprofundarea evoluției altor țări, și aceasta nu numai în scopuri didactice, ci și în cadrul activității de cercetare propriu-zisă. Lărgirea perimetrului investigației fertilizează, cred, chiar cunoașterea propriei istorii. Iată de ce fenomenul istoric românesc mi se pare demn de studiat. Și, ca să răspund în sfîrșit la întrebarea pusă, acest nou interval de timp pe care-l petrec în țara dv. este destinat stringerii de material referitor la situația României în timpul crizei economice mondiale din 1929—1933.

— În ce măsură credeți că este cunoscută — sau necunoscută — istoria noastră în Norvegia ? Care ar putea fi cauzele situației respective ?

— Aș exagera, din păcate, dacă aș spune că istoria României este bine cunoscută la noi. Nu este însă o situație singulară, căci, cum se știe, a existat și încă mai există tendința ca, în cadrul istoriei universale, să fie privilegiate anumite arii, identificate de obicei cu marile entități statale. Dacă nu se poate vorbi de o cunoaștere comprehensivă a istoriei românești în țara mea, aceasta nu înseamnă încă că ea este complet ignorată. Sînt împrejurări sau etape ale istoriei României care au atras în mod deosebit atenția. Aș cita între ele participarea românilor la procesul de formare a poporului român, dificilele secole ale dominației otomane, poziția României în timpul celor două războaie mondiale, opțiunile ei ferme de astăzi pentru o politică de pace și independență.

— În colaborare cu alți specialiști, ați publicat în editura Tiden, în noiembrie 1980, lucrarea „România", apărută în preajma vizitei președintelui țării noastre în Norvegia. Dacă nu mă înșel, este prima sinteză enciclopedică despre România editată pînă acum în Norvegia. Ne-ați putea împărtăși cîteva ecouri ale primirii ei ?

— Este, într-adevăr, cel dintîi volum apărut în Norvegia și consacrat în exclusivitate României. Bineînțeles, unii recenzenți au avut și observații critice, dar în general cartea a trezit interes, fiind salutată ca o binevenită prezentare pentru marele public a imaginii unei țări ce ar trebui mai bine cunoscută la noi.

— Revin la modul în care este cunoscută în țara dv. istoria României. Care momente, evenimente sau personalități ale ei credeți că ar putea stîrni interesul publicului larg ?

— Sînt numeroase și aș putea înșira aici, spre exemplificare, o lungă listă. Încă din 1965, cînd am vizitat Sarmizegetusa — unde am audiat captivantele prelegeri despre daci ale profesorului Constantin Daicoviciu — mi-am dat seama ce subiect atrăgător ar putea constitui această perioadă istorică și în afara hotarelor României. Interesante mi s-au părut, pentru epoca antică, mărturiile referitoare la răspîndirea timpurie a creștinismului în spațiul carpato-dunărean. Acest lucru este valabil și pentru alte aspecte sau evenimente. Mă gîndesc, de pildă, la situația românilor din Transilvania pînă la Unire, populație majoritară, cu un statut social-politic inferior însă celorlalte naționalități, mai slab reprezentată în viața economică a orașelor, dar care, prin realizările ei culturale, a dobîndit o importanță hotărîtoare nu numai în direcția făuririi unei conștiințe naționale, ci și în procesul de dezvoltare a limbii și literaturii române în ansamblu.

Din istoria recentă aș cita răscoala din 1907 și nu pentru faptul că acest eveniment este aniversat anul acesta. La noi el este puțin cunoscut, neîncadrîndu-se în imaginea generală asupra situației țărănimii din Europa centrală și apuseană de la începutul secolului nostru, cînd problema țărănească era considerată ca rezolvată. Cred că răscoala din 1907, ilustrează că o eliberare formal-juridică nu implică automat și o eliberare reală, situația putînd avea adesea un deznodămînt brutal și sîngeros. Ultimul exemplu l-aș cita din istoria mișcării muncitorești, domeniu pe care l-am studiat și în istoria Norvegiei. M-aș referi la greva generală din octombrie 1920, expresie a dezvoltării rapide și a radicalizării mișcării muncitorești din România, similară situației din alte țări. Riposta autorităților a urmărit anihilarea unei mișcări sindicale în plin avînt care se dovedea a avea și scopuri politice nu numai economice.

Amănuntele sînt, cum am mai spus, deosebit de interesante în sine, succesul poveștilor lor de către publicul neromânesc depinde însă și de forma de prezentare, de capacitatea eventualelor lucrări consacrate lor de a găsi un limbaj adecvat, de a „vorbi" unor mentalități diferite celor de aici.

— Aș reformula întrebarea anterioară, încercînd, de data aceasta, să aflu de la dv. spre ce aspecte ale istoriei noastre s-ar îndrepta interesul specialiștilor norvegieni ?

— Cred că cele afirmate mai înainte sînt valabile și în acest caz. Se adaugă la acestea elemente ce nu țin strict de istoriografie, dar și de logica istoriei. Personal, mi se pare, de exemplu, seducător să urmăresc posibilele paralelisme, similitudini dintre evoluțiile țărilor noastre. Ambele au fost timp îndelungat sub control străin și sînt relativ tinere ca state moderne ; Norvegia și-a obținut deplina independență abia în 1905. Apoi, în ambele cazuri există o conștiință a unor timpuri trecute de mare măreție și demnitate a aspirațiilor și este interesant de urmărit modul în care aceasta a fost folosită de statele naționale în legitimarea și validarea existenței lor. Cu alte cuvinte, în ce măsură conștiința unor fapte revolute ale trecutului dobîndește virtuți constructive sub aspect social-politic. În istoriografia norvegiană acest lucru a fost evident în cea de-a doua jumătate a secolului XIX, cînd un asemenea ethos al conștiinței proprii a condus la o temeinică consolidare națională pe plan cultural, chiar dacă recunoașterea deplinei independențe politice a trebuit să întîrzie pînă în 1905.

— Aș vrea acum să vă adresez o întrebare nu în calitatea dv. de istoric, ci de prieten al țării și culturii noastre. Aș dori să vă referiți la tălmăcirile din literatura română apărute în ultimul deceniu în Norvegia. Ce scriitori români credeți că ar răspunde interesului cititorilor dv. ?

— Chiar dacă nu îndrăznesc a susține informarea mea exactă la acest capitol, pot afirma că, numeric, traducerile din literatura română în norvegiană sînt slab reprezentate. În afară de reeditarea lui Panait Istrati, mult citit dealtfel din perioada interbelică, s-au tradus cîteva romane ale lui Zaharia Stancu. Ceva mai bine reprezentată a fost poezia, într-un periodic literar, cu o audiență mai restrînsă însă. În ce privește cea de-a doua parte a întrebării dv., desigur că sînt mulți scriitori români ce ar putea fi apreciați în Norvegia. Din cei mai bine cunoscuți de mine aș putea cita, între clasici, pe Liviu Rebreanu, iar între contemporani pe Marin Preda, Augustin Buzura sau — în poezie — Ana Blandiana.

— Din noiembrie 1981 sînteți președintele tinerei „Asociații de prietenie România—Norvegia". Ce acțiuni ați organizat, ce vă propuneți ?

— Am organizat cîteva întîlniri, între ale căror ultime teme aș aminti „Viața muzicală românească de astăzi" și „Aniversarea lui Nicolae Titulescu". Pe lîngă dezbaterile în cadrul asociației, ne preocupă mai buna cunoaștere a României și culturii ei în Norvegia, de exemplu prin conferințe la academiile populare, școli etc. Edităm și un buletin, destinat, ce-i drept, în primul rînd membrilor asociației. În proiectele noastre intră și suplimentarea contactelor prevăzute în cadrul acordului cultural încheiat de guvernele celor două țări, în vederea multiplicării relațiilor dintre ele la diferite nivele ale vieții sociale. Considerăm că activitatea noastră nu este interesantă și utilă numai pentru cei direct implicați, ci constituie și o modalitate de promovare a prieteniei dintre popoarele Europei și prin aceasta a cauzei păcii în lume.

**Interviu realizat de
Horia C. Matei**

București, mai 1982

DIN CULISELE CELUI DE-AL III-LEA REICH (IX)

„Omul destinului", cianura și canistra de benzină

spectacolul lumii

văzut de Ioan Grigorescu

La 20 aprilie 1945, cu zece zile înainte de a-și pune capăt zilelor, Hitler își sărbătorise în buncărul de sub Reichskanzlei ziua de naștere. Împlinca 56 de ani, și totodată, 4 463 de zile de cînd devenise cancelar al Reichului nazist. Albert Speer, care îi face portretul din ultima perioadă a vieții, scrie în memoriile sale apărute în 1971 : „Violența pune cu atîta brutalitate stăpînire pe el încît nu i se mai putea opune nici un simțămînt omenesc. Nimeni n-a reușit să i se apropie vreodată în mod intim pentru că, în el, totul era mort, totul era gol. Acestei lipse de consistență i se adăuga acum o senilitate precoce. Membrele îi tremurau, se încovoiase, pașii îi erau șovăitori, vocea nesigură. Își pierduse cu totul autoritatea de altă dată, dicția sa energică ceda locul unei pronunții șovăitoare și atone... Era palid, fața i se buhăise. Uniforma sa, altădată de o curățenie impecabilă, era ponosită și murdară ; se pătă mîncînd, deoarece îi tremurau mîinile... Își abandonase de mult apartamentul de sus, sub pretextul că bombardamentele aeriene nu-l lăsau să doarmă, diminuîndu-i puterea de muncă. Cel puțin, după cum spunea el, în buncăr putea dormi. În felul acesta își strămutase viața sub pămînt. Atinsese ultimul stadiu al fugii sale din fața realității, acea realitate, pe care, încă din tinerețe nu vroise niciodată s-o recunoască. «Insula fericiților», așa am botezat atunci această lume ireală..."

Naufragiații pe această insulă subterană de beton armat erau niște Robinsoni ce navigaseră în infern. Corabia nebunilor eșuase.

Afară, la lumina zilei, se consuma tragedia unui popor înșelat. Armatele aliate înaintau din vest spre Elba, Armata Roșie le venea în întîmpinare, strivind sub tăvălugul ei de foc orice rezistență. Ordinele emise din „Insula fericiților" prin care führerul cerea aplicarea tacticii „pămîntului pîrjolit" nu mai găseau timpul necesar pentru a putea fi executate. De altfel, nimeni nu le mai dădea ascultare. În cartea sa intitulată „Sfîrșitul Reichului hitlerist", mareșalul sovietic Ciuikov scrie : „La 28 aprilie, în mîinile lui Hitler nu mai rămăsese decît un neînsemnat petic de teritoriu, Tiergartenul și clădirile guvernamentale. Era ultima suflare a regimului fascist... Nu se mai auzeau voci omenești, ci doar bîiguiala unor maniaci. Șeful statului major al trupelor de uscat ale Germaniei, generalul-colonel Krebs, transmite feldmareșalului Keitel următorul ordin al führerului : «Führerul cere să i se acorde imediat ajutor. Avem la dispoziție cel mult 48 de ore. Dacă ajutorul solicitat nu va fi acordat pînă la capătul acestui termen atunci va fi prea tîrziu». Cu toții se mai lasă legănați de iluzii deșarte... Se mai joacă cu soldățeii de plumb".

Au trecut și fatidicele 48 de ore. În buncărul de sub Reichkanzlei se consumase nunta funebră. Hitler își dictase testamentul, terminîndu-l la ora patru și jumătate dimineața. Dansul nuntașilor se încheiase printr-un „Damen vals". Supraviețuitorii aveau să-și scrie memoriile. Frau Junge, una dintre secretarele führerului și-a dictat amintirile lui Albert Zoller : „Hitler privat. Erlebnisbericht seiner Geheimsekretarin". Și Erich Kempka, șoferul lui Hitler, și-a publicat după război memoriile sub macabrul dar comercialul titlu : „Ich habe Hitler verbrannt" (Eu l-am ars pe Hitler). După spusele lui, în după amiaza zilei de 30 aprilie, pe la ora două și jumătate, a primit ordinul să aducă 200 de litri de benzină în curtea cancelariei. Trăgînd cu furtunul ce mai rămăsese pe fundul rezervoarelor mașinilor din garaj, abia a umplut patru canistre de cîte 20 de litri. Ajutat de trei SS-iști a cărat bidoanele lîngă ieșirea din buncăr.

William L. Shirer descrie cele ce au urmat bazîndu-se pe relatările martorilor oculari : „Odată terminate luările de rămas bun, cei doi (Hitler și Eva Braun) s-au retras în camera lor. Doctorul Goebbels, Bormann și încă vreo cîțiva au rămas să aștepte pe culoar. Prima împușcătură de revolver n-a întîrziat să răzbată, dar cea de a doua nu s-a mai auzit. După o așteptare respectuoasă au intrat. Pe divan se afla corpul însîngerat al lui Adolf Hitler. Își trăsese un glonte de revolver în gură. Lîngă el zăcea Eva Braun. Două revolvere căzuseră pe podea, dar Eva nu îl folosise pe al său. Ea preferase otrava. Era ziua de luni, 30 aprilie 1945, ora cincisprezece și treizeci de minute... Apoi s-au desfășurat funeraliile de Viking. Nu s-a pronunțat nici o cuvîntare. Se auzeau doar bubuiturile artileriei ruse și explozîile obuzelor în grădina cancelariei. Valetul lui Hitler, SS-Sturmbannführerul Heinz Linge, ajutat de o ordonanță, a scos cadavrul führerului înfășurat într-o pătură cenușie militară trasă peste fața schimonosită. Kempka l-a recunoscut după pantalonii negri și după pantofii care ieșeau de sub pătură... Moartea Evei Braun fusese mai curată și Bormann i-a dat cadavrul lui Kempka fără să-l mai acopere... Cadavrele au fost duse în grădină și, în timpul unei potoliri a bombardamentelor, depuse în groapa făcută de un obuz și stropite cu benzină. Cortegiul funebru, condus de Goebbels și Bormann, s-a întors apoi spre intrarea în buncăr și, cînd flăcările au țîșnit, a luat poziția de drepți, făcînd salutul nazist în semn de adio. A fost o ceremonie scurtă, deoarece obuzele Armatei Roșii tocmai cădeau peste grădină. Supraviețuitorii s-au retras la adăpostul buncărului, lăsînd focul să mistuie rămășițele pămîntești ale lui Adolf și ale soției sale..."

A doua zi, seara, Goebbels și soția sa, după ce și-au ucis cei șase copii („Cu copiii am terminat — avea să spună Magda Goebbels —, acum să vedem ce facem noi !"), au imitat gestul patronului lor. „Omul-microfon" redactase mai înainte, conform uzanțelor stilului grandiloc vent practicat de demagogia hitleristă, comunicatul cu privire la moartea führerului. Acesta nu avea să fie transmis decît în noaptea zilei de 1 mai, în jurul orei 22. Radio Hamburg și-a întrerupt atunci transmisia unui concert cu simfonia a 7-a de Bruckner, înregistrată pe disc, pentru a lăsa locul unui răpăit de tobe. Apoi s-a difuzat comunicatul redactat de Goebbels : „Führerul nostru, Adolf Hitler, luptînd pînă la ultima bătaie a inimii sale contra forțelor bolșevice, a căzut pentru Germania, astăzi după amiază, în cartierul său general din cancelaria Reichului..."

În realitate, Hitler era mort de mai bine de 30 de ore. Cît privește modul cum „luptase" pînă la ultima bătaie a inimii sale, mărturiile celor ce i-au fost în preajmă o demonstrează fără echivoc. Mitul avea nevoie de o apoteoză. Minciuna care îl nutrea trebuia să fie cît mai pompoasă. S-a spus că trupul lui Hitler fusese înfășurat în „sacrul Blutfahne" — drapelul sîngelui —, și s-a amintit epitaful „martorilor sîngelui" (Blutzeugen) de pe zidul berăriei Feldernhalle din München : „Pentru voi, cei ce ne urmați, au fost grave aceste cuvinte : Calea fericirii trebuie acoperită cu sînge". Apoi, tot pentru „cei ce urmau" s-a născocit mitul supraviețuirii lui Hitler și a refugierii sale ba la Franco, în Spania, ba în America Latină, ba într-o tainică mănăstire din Alpii bavarezi. Pînă în 1965 s-au tot vînturat astfel de zvonuri.

În zorii zilei de 1 mai 1945, pe la ora 4 dimineața, Krebs a fost primit într-o misiune specială de către Ciuikov : „Vreau să vă comunic un fapt strict secret — a declarat el. Sînteți primul străin căruia îi aduc la cunoștință că, la 30 aprilie, Hitler a plecat de bunăvoie dintre noi, punîndu-și capăt zilelor".

„Știm asta !" — i-a răspuns Ciuikov.

În realitate nu știa nimic, dar mareșalul sovietic nu vroia să se arate surprins de senzaționala veste adusă de Krebs. Erau de față, pe lîngă ofițerii superiori sovietici convocați la acea întrevedere, scriitorii Konstantin Simonov, Vsevolod Vișnevski și poetul Evgheni Dolmatovski, care însoțiseră armata a 8-a sovietică de la Volga pînă la Berlin. Ciuikov avea să mărturisească : „Cui să le arătăm și să le spunem cum am luptat, dacă nu scriitorilor ? Doar ei sînt cei chemați să depună mărturia de suflet. Noi știm să dăm ordine și rapoarte, ei știu să facă sufletele să vibreze..."

BALCANICE

NEGEATI ZEKERIA

Poetul

Singurătatea vrea să ucidă poetul.
Însingurat poetul învață să trăiască.

Tristețea vrea să ucidă poetul.
Întristat poetul învață să trăiască.

Prietenii vor să ucidă poetul.
Cu prietenii poetul învață să trăiască.

Dușmanii vor să ucidă poetul.
Cu dușmanii poetul învață să trăiască.

Nimeni nu poate să ucidă poetul.
Doar poezia lui îl poate cosi.

În românește de
Dumitru M. Ion

SPORT

Sub un castan dintr-o grădină de la Șosea

Tăcerea grîului ia înfățișarea aurului. Vara și-a dezlegat toate cărările spre adîncul minunilor. Cerul se reazimă în trandafiri și-n mireasma teilor. Hohote de polen pe fumul zărilor, fiecare vorbă bună se schimbă în cuib atîrnat la streașină. Hai să înșirăm și noi, la început, vorbe frumoase. Mi-a plăcut mult galopul realizat de Dinamo în fața Universității Craiova. Echipa din Ștefan cel Mare forțează ușile norocului pe două fronturi, și are, după mine, dreptul să spere în izbîndă. Dinamo acoperă în momentul de față o legendă. Eu o văd și o vreau și campioană și cîștigătoarea Cupei României, dar drumul către năluca diamantelor trece pe la Hunedoara. Marele zeu al acestui sfîrșit de campionat, cel ce dăruiește laurii sau coroana de spini, se numește și Corvinul Hunedoara. Ne întoarcem, deci, din nou la Mircea Lucescu. E pentru prima oară cînd simt cu adevărat că în mîinile lui stă pîinea și cuțitul. La Hunedoara, azi, se va decide pentru cine se coace grîul și unduiește iarba în largi pogoane veghiate de măcești. Trifoiul cu patru foi crește în umbra furnalelor — în astă seară va străluci, muiat în rouă și în cupe de șampanie, la butoniera maiorului Cornel Dinu sau a studentului Ilie Balaci. Doi prieteni pe care îi iubesc deopotrivă, fiindcă ei înnobilează istoria fotbalului românesc. Ajuns aici, sînt dator să mărturisesc că Dinamo e acum o echipă mai bună și mai omogenă decît Universitatea Craiova, dar fotbalistul numărul unu al acestui campionat se numește Ilie Balaci. El e coșmarul, prigoana și suferința · portarilor, e harul iluminînd zilele de duminică, e sămînța dulcelui scandal pe care îl trăiesc tribunele după meci. E partea de albastru dintr-un fulger, e o parte din biruința viorii spunîndu-mi povești la ureche, sub un castan dintr-o grădină de la Șosea cînd susură arome un vin acrișor — de viață și de vară lungă. Căci, nu-i așa, fotbalul ține proaspăt zidul ființei tot așa cum iedera ține drept zidul casei. Nu iubesc lupta din partea cu felinar stins a clasamentului. Opt echipe bîjbîie prin noroiul fricii ca să dea de-o trestie cu care să mai tragă o gură de aer. Svîrcolirile disperaților nu trezesc în mine mila, fiindcă degetele prostiei sînt totdeauna pline de inele colcăind de pietre veninoase. Prostia naște zbiri și mă dezarmează. Sub foile ei n-a crescut niciodată un strugure. Fotbalul, pentru mine, e o noapte cu lună. Nu reține decît vraja ei, umbra înghițată a stelelor, șoapta aducătoare de dor. Nopțile cu lună sînt potopul meu de uitare și de fericire cu pînza rară — de ce i-aș iubi pe cei care-mi întunecă luna și împiedică tăcerea grîului să ia înfățișările aurului.

Fănuș Neagu

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef :
Nicolae Dan Fruntelată
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII